DEVRİM

AĞUSTOS
EYLÜL
9

AYLIK SOSYALİST DERGİ

1992

SİVİL DARBE

emperyalizmin kan gölü:
BOSNA-HERSEK VE ABHAZYA

ŞAH-MAT

YENİ GÜÇLER

SOSYALİZMİN BAYRAĞIYLA

YENİ İNSAN

ÜNİVERSİTE

SOSYALİZMİN OSMANLI'YA GİRİŞİ

THKP-C THKO

SANAT HAREKETİ

SİVİL DARBE'YE KARŞI ÇIKALIM

Yıllardır Kürt halkının üzerinde terör estiren devlet, **12 Eylül**'le, halklara ve sömürülen sınıflara yönelik **faşist diktatörlüğünü** kurumlaştırmış ve baş edemediği Kürt Özgürlük Uyanışı karşısında tarihsel olarak fiilen yenik duruma düşmüştür.

Ancak; varlık nedeni gereği "**HAKTANIMAZ**" ve "**HALKTANIMAZ**" olan egemen güçler, bu kez yürüttükleri fiili savaşı, **İSRAİL** örneğine uygun bir devlet idaresi altında tüm ülke çapında sistemleştirmeyi amaçlayan bir "**DARBE**" tertiplemiştir.

Bu kez **Demirel**, şapkasını alıp gitmek zorunda kalmak yerine **Darbe**'ye ortak olmuştur.

Sivil **kuklalara MGK** tarafından **İLAN** ettirilen **Sivil Darbe** önümüzdeki süreçte, her türlü hak ve özgürlük istemini geriletmeyi amaçlıyor. Devletin **illegal** cinayet şebekesi gibi çalışmasını **resmen** onaylayan, **yarı askeri-yarı sivil** otoriter yapılanmayı yeniden gündeme getiren **Diyarbakır Darbesi**, şovenistliği tescilli burjuva basınının kamuoyu hazırlığı ile ve burjuva partilerinden şu anda meclisi oluşturan **DYP-SHP-ANAP-RP-DSP** ve **MÇP** desteği ile gerçekleştirilmiştir.

Darbe toplantısı, burjuva **parlamentosu'**nun toplantısını dahi hiçe saymasıyla, bir **askeri garnizonda** gerçekleştirilmesiyle rengini açıkça belli etmektedir. Darbe halklarımıza, işçi ve emekçilerimize **gözdağı** verilecek biçimde gerçekleştirilmiştir.

Asker şemsiyesi altına giren burjuva parlementosu ve koalisyon hükümeti gündemdeki yasal değişiklik ve düzenlemeleri de belirsiz bir tarihe erteleyerek "**her türlü devlet şiddet ve saldırısının**" önünü, sonuna kadar açmıştır.

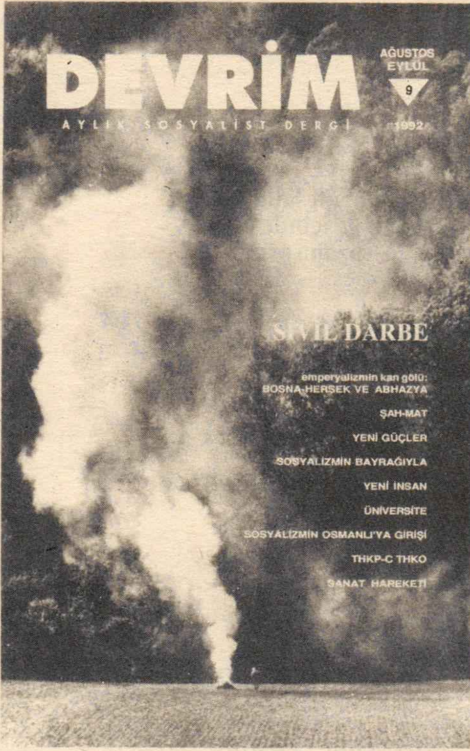
Tarihsel olarak şiddet ve otorite altında hiçbir hakkını savunamayan ve bu alışkanlıkları edinmek istedikçe kıyıma uğratılan halk ve sınıflarımızın gününü de, geleceğini de karartmayı amaçlıyor.

Bunun için;

Devlet terörünün potansiyel kurbanları durumundaki tüm ezilen **halkları**, **işçi** sınıfnı, **emekçi** ve bunların **temsilcisi** kuruluşları ve kişileri, **devrimci** ve **sosyalistleri**, **Sivil Darbe**'ye **karşı** çıkmaya, tepkisini örgütlemeye, MGK'yı ve kararlarını tanımadığını duyurmaya çağırıyoruz.

Bu çerçevede temcilcilerin toplanması ve acil girişimlerin başlatılması için birlikte hareket etmeye hazır olduğumuzu bildirmek istiyoruz.

YAYIN KURULU

ETKİ Yayınevi Adına:
Sahibi ve Yazıişleri Müdürü
Mesut HASTÜRK

Yönetim Yeri:
Gençtürk Cad. Çukurçeşme Sk.
No. 18 Kat 2 Laleli / İstanbul
Telofon ve Faks: 522 56 29

Gaziantep Temsilciliği:
Ahmet ÇALDIRAN
Suburcu Cad. İnceoğlu İşhanı
Kat 3/85 Gaziantep

Avrupa Temsilciliği:
Yüksel ER
Bilser str. 24a 2000 Hamburg 60
Almanya Tel : 040 511 7632

Dizgi: ETKİ
Baskı : AYDINLAR Matbaası
Kapak fotografı:
Peter KEETMAN
"Autumn Fire " 1983

Abone Yurtiçi
Yıllık: 120.000TL.
Altı Aylık: 60.000TL.

Abone Yurtdışı
Almanya: Yıllık 70 DM
Fransa: Yıllık 150 FF
İngiltere: Yıllık 20 ST.

Mesut HASTÜRK
İş Bankası Cağaloğlu Şb. / İst.
Hesap No: 370961
İş Bankası Aksaray Şb. / İst.
DM Döviz Hes.No: 967 290

DEVRİM'DE BU AY

"Ağustos-Eylül'de"

Coşku dolu bir mektup. Her sayı dergiden mesajlarımıza okurların, yoldaşların da katılması, gittikçe içinde olması dileğiyle bu sayıdaki sunuya Beyrut'tan yazan sevgili R. Yavuz Kuşçu'nun yapmış olmasını istedik.

Beyrut 12.08.1992

Ülkede yeni bir dönüşüm yaşanıyor...

Yeni bir insan, yeni bir atılım, yeni bir "aydınlanma" yönü.

Avrupa kabe'li olmayan... Ortadoğu'nun göbeğine "aydınlanma cemresi" düştü... Çemberi zorluyor... Çürümeyi dağıtıyor..

Köhneleşmişliği parça parça koparıp atıyor...

Saflar, gözler, sözler bir ayrışmada. Saflar netleşiyor... Pencere pencere... Bina bina birlik görüşmeleri, her pencerede yeni bir tabela, kimileri de kanal açma peşinde, Kemal su deposuna...

"Devrim" dostları, "cemrede" biliyorum. Yaşam bu cemrede, bunu görüyorum. Bu yaşamalıdır diyorum... Bu cemre kafalardaki duvarları yıkıyor... Görünmeyen duvarları açığa çıkarıyor. Bu "cemre" iyiyi, doğruyu, güzeli, yüreğimin depremi 'özgürlüğü' müjdeliyor.

70'li yıllardan beri kotarılan birikimi ete kemiğe büründürüyor. Halen birileri 'provakasyon' diyor. Kulaklarıma geliyor... Bunda korku var diyorum. İş yapmamamının pratiği örgütleniyor diyorum. Beton Kemal'in sıvacıları, aletleri iş başında gibime geliyor.

İvme yükseldi... Kurtuluş yükselişi bu ivmeyi yakalamakta yatıyor...

"Devrim'in" düzeyi bu ivmede... Ama vurgusu az geliyor... Belki uzakta olmaktan tam duyumsatmıyor...

"Devrim'i" seviyorum. Karanlıklardaki her yıldızda "Devrim" görüyorum.

Merkezsiz dünyada, her "Devrim" yüklü yıldızı seviyorum.

O'nunla şekillenen yeni insanı seviyorum.

Bağrında cesetler, Karadeniz köpük köpük, bir dağ yamacında Ermeniler, bir derenin kuytusunda Kürtler, yıllardır tahrip edilmiş diller, çeşit çeşit kültürler, atomize edilmiş insanlar...

"Osmanlı'nın güdük çocuğu" sicilinde çok şeyler yazılı. Sen ölüm döşeğinde can çekişmektesin...

Yeni insan, yeni kan, yeni ses, apaydınlık "cemrede"... Ortadoğu'nun göbeğinde çemberi zorluyor...

(...)

R. Yavuz Kuşçu

TÜRKİYE 1992:

"SİVİL DARBE"

Kürdistan 2000'li yıllara akan belki de en büyük özgürlük mücadelesini yaşıyor. bölge gerçeği dünya gerçeğidir

Bölgedeki dinamikleri dünyanın yeni bir sosyalizmler çağını başlatacak niteliktedir

Devletin eline yüzüne bulaştı Şırnak.

Şırnaklı ise şamarını indirmesini bildi. Şehiri boşalttı.

Şırnak olayı devletin kıyımcı karekterine uygun bir biçimde gerçekleştirildi. Şırnak valisi M. Malay'ın itirafları bu utanç verici olayı belgeledi.

Türk halkı bu utancın ortağı olamaz.

Ancak belirlenmiş politika için start bir kez verilmiştir. Özal MGK'yı ve Hükümeti Diyarbakır'da toplantıya çağırdı.

Bu bir anlamda PKK'nın zaferi oldu.

Çünkü devlet, varlığını hissettirmek için bütün üst kademelerini Kürt illerinden birinde topluyor ve orada olduğunu gösterme zorunluluğu hissediyor.

Bakanlar Kurulu ile MGK toplantısının olağanüstü gerçekleştirilmesi ve idari presüdüre uygunsuzluğu burjuva demokrasisi ve yönetim ahlakı açısından net göstergeler sundu. Devlet idaresinde bir yolda karar kılındığını gösterdi. Bu karar özetle, T.C'nin kuruluş ve inşaa süreçlerindeki kemalizm adı verilen ucube ideolojinin ve devlet olma biçiminin özünde yansımasını buldu. Şiddetle boyun eğdirme...

Peki göstergeler nelerdir ?

Bir: Meclis olağanüstü toplantıya çağrılıyor.

İki : Buna rağmen hükümeti MGK ile toplantıya çağrılıyor.

Üç: Toplantı Diyarbakır'da bir askeri mekanda, garnizonda yapılıyor.

Dört: Yayınlanan bildiri ile İsrail modelinin benimsendiği ortaya konuyor ve devletin saldırgan politikası "her türlü yasal sınırları zorlayarak " kullanılacağı "resmen" ifade ediliyor. Sınır tanımaksızın "imha" politikası izleneceği duyruluyor.

Beş: Özal, toplantıdan sonraki açıklamalarında Kürt sorunundaki bazı açıklamalarının hepsini yadsıyan bir hava sezdiriyor ve devletin imha politikasını koşulsuz desteklediğini beyan ediyor. Bunların hepsinde Mustafa Kemal kompleksi var.

MGK, Pentagon'un ağzı Özal'a dahi destur verdi. (ki Özal ulusal kurtuluş hareketine karşı marş marş, halkı kazanmak içinse tartışma öneriyordu)

Altı: Bütün burjuva gazeteler MGK kararlarını, okurlarına Türk bayrağı vererek, köşe yazarları ise şükranlarını sunarak ve şoven politikalarına karşılık bulmuşlarcasına alkış tuttular. Burjuva basının bu tutumu 12 Eylül ertesi aldığı tutumun aynısıydı.

Bu gelişmelerin yanı sıra, Meclis'e kadar kör topal taşınan bazı yasal düzenlemeler gündemden hızla uzaklaştırıldı. CMUK'un tekrar adalet komisyonunca çekilmesi, beraberinde Demirel'in " bu tür yasaları çıkarmanın zamanı değil " açıklaması devletin yeni idari yöntemlerini gösteriyor.

MGK ve uygulanan politikalar aradaki uyumun (devlet politikasının) ve işlerliğin belli bir hatta sağlamlaştılması anlamına gelen bu durum, Demirel'i asker şemsiyesi altında durmasını gerektirmiş ve Demirel önceki deneyimlerin öğreticiliği ile bunu kabul etmiştir.

Özal ile Demirel arasındaki "yakınlaşma" diye kendi çarpık mantığı içinde ifade edilen beraberlik böylece tamamlanmış oldu.

Bugün için yeniden askıya alınan hakların, MGK kararlarının, Garnizon toplantılarının, sendikal haklar vb. gibi reel politik konularda bir muhalefet geliştirilmek dayatıcıdır

Özal ise Kürt sorununa yaklaşımında Pentagon-MGK bağıntısında hareket ettiğini, Şırnak olaylarının başlatıldığı gün yaptığı açıklamalarla bir kez daha ortaya koydu. Bu olayın öncesinden ve sonrasından detaylarıyla bilgisi olduğunu gösterdi. Özal'ın verdiği demokratlık imajı işgalci ezen ulus şovenizmine aranan yeni bir uygar çıkış yolundan başka bir şey değildir. Bu uygarlıktır ki ezilen ve sömürülen insanların emeği, canı üzerine kurulur. Özal'ın da bundan başka bilgisi yoktur. Hayber kalesinden başka bilgi bir masal da yoktur.

Diyarbakır toplantısı devletin kademeleşmesinde safları netleştirmiş, belli politikaları resmileştirmiş ve bir asker-sivil-bürokrat eşgüdümü sağlayarak idari yapıyı burjuva paramentosu üstünde bir kez daha fiilileştirmiştir.

Bunun önümüzdeki süreçte ne gibi sonuçlar vereceği ise açıktır.

Kabartılan ve kırılan demokrasi yanılsatmaları devletin resmi politikası olan şiddete dayalı egemenliğin formalarına uydurulmuştur.

Dolayısıyla burjuva siyaseti anlamında meşruiyet krizinde ateş yükselmeye başlamış durumdadır.

Bu krizin ilk habercisi TÜSİAD olmuştur. Patronlar kulübü, aylardır her fırsatta sınıfa tehtitler savuruyor, kendi hükümetine dahi sık sık uyarılarda bulunmak zorunda kalıyor.

Bugün için yeniden askıya alınan hakların, MGK kararlarının, Garnizon toplantılarının, sendikal hakların vb. gibi reel politik konu ve sorunlarda reddiyeci bir muhalefet geliştirilmek zorunludur.

***

Ekim 1991 seçimleri, sistemin egemenlik biçiminde girdiği ve her düzeyde düşmeye başladığı meşruiyet bunalımını aşmanın "erken" bir yolu olarak gerçekleştirildi.

Egemenliğin meşruiyet kaybının toplumsal tabandan yükselen muhalefetle yerle bir edilebileceği ve toplumsal dinamiklerin törpülenmeden sistem çarklarının dönmeyeceği bilinen bir gerçektir.

Ekim 91 seçimlerinin "Erken" oluşunun başka bir açıklaması da yoktur.

Bu çerçevede Türk parlamentosu gölge oyunu ya da tuluat sahnesinden ciddi bir tiyatroya geçememenin kompleksi içinde her dönem toplanır.

Eylül sonrası asker ünüforması koklatılmadan siyasetçi olunamayacağı gösterilmiştir.

Bunu koklayan Demirel ve İnönü'de hükümet yapılmıştır.

Toplumsal muhalefetin ve potansiyel taleplerin bastırılması ile kampanya usulü yıpratılması süreci bu hükümetin icraat kapsamı içindeydi. Nitekim İnsan Hakları'ndan sorumlu devlet bakanı M. Kahraman, devletin işlediği uygulamalı cinayetlere tanıklık etmekte, doğduğu köyün bombalanması karşısında çıtı çıkmazken, İsmet Sezgin'in yanında kadife mendili gibi her açılış, gezi ve toplantılara sürüklenip durmaktadır. Sezgin için bir rötüş olan Mehmet Kahraman Bakanlığı ve onunla malül İnsan Hakları, şovu dış ilişkilerde de Hikmet Çetin'le yapılıyor. Çetin, hem Genel Kurmay'ın, Hem Sezgin'in hem de "Baba" nın hatlarını yumuşatan bir aksesuar oluyor.

Yeni Köleci Düzenin Ortadoğu Devrimci Çemberi'ni kırmak için giriştiği bütün çabalar geri tepmeye mahkum

Sosyal demokrasinin bir aksesuar bir yanıltaç görevi gördüğü ise tarihsel bir gerçektir. Türkiye'de sosyal demokrasi bu tarihsel

Gözlerin Botan'da ve Serhat'ta olduğu bir durumda Adana'dan yükselen Onbinlerce ses, özgürlüğün temel olarak kazanıldığını gösteriyor

Burjuva idaresinin iki ucu pis bir değnek olduğunu teorik olarak gösteren saptamalarımız günübirlik olarak kanıtlandı

gerçeğin ötesinde, daha kişiliksiz ve devletçi, askerci, kökleri resmi ideolojide olanlarca temsil ediliyor.

Kısaca, burjuva idaresinin iki ucu pis bir değnek olduğunu teorik olarak gösteren saptamalarımız günübirlik olarak kanıtlandı.

Newroz 92 öncesi koalisyon hükümeti için bir destek kamuoyu oluşturma dönemi yaşatıldı. Kampanyalarla süren bu dönem Kürdistan'a yapılan siyasi-propagandif çıkartmalarla sürdürüldü.

Koalisyon hükümeti ile özdeş bir demokratikleşme ve ekonomik rahatlama üzerine odaklanan toplumsal eğilim güçlendirilmeye çalışıldı. Öyle ki, bir çocuk ağlasa demokratikleşmenin önünde engel olmakla itham edilip susturuldu.

Planın ikinci halkası beklentinin hayal kırıklığına dönüşmesidir. Bunun için elbette tek yol, demokratikleşmeyi özgürlüğe yaklaştıran kavramlarla düşünen muhalefetin yok edilmesi ya da beklentiden doğan öfke ve sorgulamanın hedefinin şaşırtılmasıdır. Bunun için de burjuvazi Newroz öncesi bir kampanya başlattı ve Kürt sorununu siyasal gündemin başına çıkartırken, demokratikleşme ile Kürt sorununu da karşı karşıya koydu.

***

Irak Kürdistanı sorunu ve orada dönderilen dolaplar Türk egemenleri ve egemen blok içi politik argümanları belli ölçülerde farklılaştırıyor. Özal, emperyal eğilimli politikanın sözcülüğünü yaparken "en iyi" burjuva "reel politika" yapıcısı olduğunu gösteriyor.

Özal'ın Kürt sorununa 'akılcı çözüm' önerileri ürettiği tezi büyük bir yanılgıdır. Özal'ın Kürt sorunundaki tüm çıkışları Beyaz Saray'ın Ortadoğu politikalarının bir uzantısıdır.

Ortadoğu Devrimci Çemberi, içine Asya'nın büyük bir bölümünü de alacak biçimde genişlemiştir. Yeni Dünya Düzeni biçiminde formüle edilen Pentagon teorisi bir saçmalıktan ibaret.

Şırnak olayı bu bağlamda yalnızca Türkiye ve Kürdistan'da değil Ortadoğu Devrimci Çemberi'nin kırılması için çok yönlü bir senaryo oldu. Saldırının T.C'nin bölgesel rolunü de kapsayan bir plana dönüştürüldüğü açık.

Kavramın ortaya atılmasında bir dönem başlangıcı saptaması yatıyor. Bu dönem nasıl başlatılıyor? Sosyalizm deneyimlerinin başarısızlığı üzerine. Uzlaşmacı sosyalistler ise hem başarısızlığı hem de kavramı sineye çekiyor. Birleşmiş Milletler, AGİK, AT barış, uzlaşma, parlamenterizm, terörizm gibi bir çok kavram da emperyalist okullarda ortaya atılıp medya ve onun yönlendiricisi burjuva siyaset kanallarından pompalanıyor, muhalifler de bu kavramlara takılıp kalıyor.

Komünistler, enternasyonal alışkanlıkları ve ilişkileri canlandırılmak zorundadır. Elindeki bilimsel yöntem emperyalizmin yeni perspektiflerini çözecek güçtedir. Dünya tarihini değiştirmeye soyunmuşların bu alanda gösterdiği zayflık giderilmek zorundadır.

Tarih ve nesnellik bütün çarpıcılığı ile değişimi ve değişim dinamiklerini gösteriyor.

Sınıf mücadelesinde burjuva politik manevralarına kapılmayan ve burjuva zor'un karşoısında bilinç ve eylemle mücadele edenler yol açmaya devam edecektir.

Bu yolda sistemin gerildiği noktada kırılması ve sınıfın toplumsal öncülüğündeki mücadelesi için tüm enerjiler yoğunlaşmalıdır. Sosyalist hareket yeniden sistematiğini bulmalıdır.

Neden Şırnak?

S. ÇELİKER

Şırnak'ta neler olduğuna ilişkin artık hiç bir soru yok. Bu sorunun yanıtı çoktan verildi ve il'e giden bütün kişi ve heyetler bu yanıtı onaylatmaktan başka bir şey yapmıyor. Şırnak'ta halka karşı yürütülmek istenen açık bir savaş ve katliam provası yapıldı. Yapılan gerçekten provadır. Kentin yakılıp yıkılmış halini gördükten sonra insan sormaktan kendini alamıyor, nasıl oldu da bu kadar az insan öldü. Ölü sayısına ilişkin devletin yaptığı açıklamalar inandırıcılıktan uzak ama, ilk günlerde söylendiği gibi yüzlerce kişinin öldürülmediği de açık.

Şırnak'ta neler yaşandığına ilişkin soru kaçınılmaz olarak başka bir soruyu gündeme getiriyor: Neden Şırnak?

Sürekli herkes tarafından söyleniyor, Nevroz katliamından sonra bölgenin en sakin illerinden birisi oldu Şırnak. Neden Şırnak sorusuna verilebilecek yanıtlardan birisi, eğer bu katliam planlandıysa -ki planlanmıştır- nasıl olsa bir yerde yapılacaktı. Bunu soruya verilecek yanıtın ilk ve belirsiz basamağı olarak kabul etmek mümkün. Bundan sonra, Şırnak en uygun kent miydi sorusu geliyor akla.

Gerçekten Şırnak, devlet tarafından gerçekleştirilecek bir katliam için çok uygun bir konuma sahip.

Birincisi, bölgedeki diğer yerleşim merkezlerine oranla Şırnak sınırdan bir hayli içerde. İkincisi, devlet güçlerinin en yoğun olduğu yerlerden birisi, asker, polis ve korucu yaklaşık 100 bin silahlı devlet gücünün bulunduğu söyleniyor. Şırnak'ın nüfusunun yaklaşık 40 bin olduğu göz önünde tutulursa, çocuk, ihtiyar, kadın her Şırnak'lıya yaklaşık dört silahlı devlet görevlisi düşüyor. Şırnak'ın konumlanışı da böyle bir katliam provasına çok uygun. Şırnak, sırtını dağa dayamış, önü uçurum olan bir kent ve doğusunda Tugay, batısında ise Emniyet Müdürlüğü var. Tek girişi olan, iki tarafı kuşatılmış bir kentte, devlet güçlerinin istediği her şeyi yapması mümkün.

Genel olarak bölgede ve özelde Şırnak-Cizre civarında yaşanan gerginlik devlet güçlerini, elleri sürekli tetikte, en ufak bir çıtırtıda bile ateş açmaya hazır duruma getirmiş. Buradaki insanların yaşadıkları gerginliğin kat kat fazlasını devlet güçleri de yaşıyor. Eğer isminizi ve kimliğinizi açıklamadan yanlarına yaklaşıp konuşmayı becerebilirseniz, onlar da bu kirli savaşın bitmesi gerektiğini söylüyor. Ama nasıl sorusuna ise bir yanıtları yok. Bölgede yaşadıklarının, ömürleri boyunca etkisi altında kalacaklarını da kabul ediyorlar zoraki bir hoşgörüyle. Nelerin olup bittiğini sorduğumuzda, öfkeli ve sanki ağlamaklı gibi görünen bir ifadeyle, kıcasa, açıklananların dışında bir şey yok diyorlar ama, hemencecik susuşları ve yüzlerinde gördüğünüz "güneydoğuda savaşan devlet güçlerine has ifade" açıklananlardan başka şeylerin de olduğunu onlar adına söylüyor.

Şırnak, devlet tarafından gerçekleştirilecek bir katliam için çok uygun bir konuma sahip

Bölgede sürekli konuşan silahlar, yığılan askeri güç ve mevcut psikolojik ortam bile tek başına sürekli Şırnak benzeri olayların yaşanabileceğini gösteriyor.

Tugayda gün sayan, ne için savaştığını da pek bilmeyen, bildiği tek şey her an ölebileceği olan, öfkeden ve nefretten başka bir duyguyla tanışıklığa izin verilmeyen eli silahlı genç insanlar, şehrin bir yanını, psikolojik olarak sıfırı çoktan tüketmiş özel tim ise şehrin diğer yanını kuşattıysa, Şırnak'ın içinde patlayan bir tek

Sürekli konuşan silahlar, yığılan askeri güç ve mevcut psikolojik ortam bile tek başına sürekli Şırnak benzeri olayların yaşanabileceğini gösteriyor

silah bile iki taraftan açılan ateşlerle şehrin yerle bir edilmesine neden olabilirdi. Neden olabilirdi ama, Şırnak'ta olan olaylar baştan planlandığı izlemini veriyor. Birincisi, evlerdeki havan ve roket mermilerinin açtığı oyuklar, hep Emniyet Müdürlüğü'nün ve Tugay Komutanlığı'nın bulunduğu noktayı gösteriyor. Şırnak'a gerillanın girebileceği tek yer olan kentin arkasındaki dağdan açılmaş roket ve havan mermilerinin açmış olabileceği bir tek yıkıntı bile yok. Sonra her gidenin söylediği gibi, Emniyet ve Tugay binalarında doğru dürüst, mermi izi bile yok. Ve en önemlisi belirli evler seçilmiş, yanıbaşındaki evde ciddi bir mermi izi bile olmamasınına rağmen, yıkılmakla kalmayıp, özel yakılmış evler var. Evlerin sahiplerine sorduğumuz zaman neden sizin eviniz seçildi diye, özel bir nedeni yok, herkesinki yakılıp yıkıldı deniyor, ama gerçekte durum öyle değil. Şehrin yukarı kısımındaki evlerde nerdeyse hiç bir mermi izi yok.

Şırnak'a günlerce hiç kimsenin alınmaması ne anlama geliyor? Ne anlama geldiği açık. Devletin Şırnak'ta saklamak istediği bir şeyler vardır. Evet doğru ama şunu kabul etmek mümün değil. Nasıl oluyorda devlet o kadar yaşananlardan sonra bu kenti kapatıyor. Bunu anlamak mümkün ama kabul etmek kesinlikle mümkün değil. Düşündükçe kabul edilemezliği de artıyor.

Bütün yaşananlar ne anlama geliyor? Bu sorunun yanıtı da daha önce verildi. Devlet, artık tamamen içiçe geçmiş olan parti ve halkı birbirinden ayırmaya çalışıyor. Bunun için şimdilik, korkuyu yaygınlaştırdı bir ölçüde doğru ama, bu istediği ayrımın ortaya çıkmasına sağlamıyor. Çünkü korku tek taraflı yaygınlaşmıyor. Korkutmaya çalışan da en az korkuttuğu kişiler kadar korkuyor ve tedirgin oluyor.

Kimsenin akşam saat 7'den sonra dışarı çıkmadığı Cizre de ise, geceleri milislerin iktidarı ele geçirdiği ve devlet güçlerinin sokağa çıkamadığı söyleniyor.

Yalnız bir şey çok açık Şırnak'lı gerçekten çok tedirgin ve fazlasıyla korkuyor. Bunu en çok görüşmek istediğimiz kişiler konuşmaktan kaçınırken gördük.

Cizre sokaklarında, Şırnak'tan göç edenlerle görüşme çabamız pek işe yaramadı. Herşeye rağmen konuşturmayı başardığımız birkaç kişiden hiçbiri adını söylemedi, ama hepsi bizim sizle konuştuğumuzu gören polisler sizler gittikten sonra gelip bizi götürüp iskence yapacaklar diyordu. Ancak göçedenlerden evlerinde görüştüklerimiz, herşeyi gayet açık seçik olarak anlattı. İlk başlarda onlar da, dışarıdan gelen, insanların karşısındaki temkinli tavırla konuşurken, heyette bulunan Kürtler çekinmenize gerek yok dedikten sonra onlar herşeyi açık seçik anlattılar ve evdeki çocuklar, patlayan flaşlarla birlikte zafer işareti yaparak "Biji Serok Apo" diye bağırmaya başladı.

Şırnak'ta karşılaştıklarımızdan çoğu yanlarına yaklaşmamızdan tedirgin olurken, yalnız üç katlı evi havan topuyla dövüldükten sonra yerle bir edilmiş olan Salih Bulmuş, bağıra bağıra "Yazın bunları, bizi hükümet vurdu. Aha tankı şuraya dayayıp ateş ettiler. Bunları kim gelirse gelsin söyleyeceğim" dedi. Salih Bulmuş 9 kişilik ailesiyle birlikte Siirt'teki yakınlarının yanına gideceklerini de söylüyordu.

Adının açıklanması istemeyen Şırnak'lı bir başka ihtiyar ise "Teröristler saldırdı diyorlar, benim oğlum gerillaya katıldı. O mu gelip bizim evlerimizi yakıp yıktı yani?" sorusunu sordu bağırarak.

Şırnak'a geri dönenler arasındaki çocuklar bile korktukları için hiç bir şey söylemedi. Onların da tek söylediği, sizinle konuşursam, polisler beni götürür iskence yapar oldu.

Diğer yerlerde, örneğin Cizre'de gördüğümüz, her yabancının başına hemen toplanıp, gülerek hareketler yapan, kolundaki saati, gözündeki gözlüğü isteyen çocuklar değildi bunlar. Uzaktan ve ürkekçe bakıyorlardı sadece, yıkıntıların arasından.

Çocuklar bile korktukları için hiçbir şey söylemedi. Onların da tek söylediği, sizinle konuşursam, polisler beni götürür iskence yapar oldu

Çıkar çatışmalarının-emperyalist sömürü politikalarının kana boğduğu:

BOSNA HERSEK VE ABHAZYA

AZAR GÖK

Yeryüzünde mülklü toplumlar ve burjuva egemenlikler döneminin ırk - milliyet temelinde doğal insani özellikleri, çıkar çatışmaları için ayrılık, üstünlük, hiyerarşik bölünme nedenleri haline getirerek siyasi ve ekonomik amaçlar için malzeme yapmaya devam etmektedir.

Dünyaya Sosyalist toplum, halkların kardeşliği enternasyonalizm bakışı çerçevesinde mülklü toplumlar tarihini, kapitalizm ve emperyalizmin yol açtığı karanlığa son verme amacını belli bir dönem gerçekleştirdi.

Bu durum sosyalist ülkelerin oluşmasıyla pratiğe geçerken yasal ve ilkesel düzeyde gerçek karşılığını buldu. Tüm sosyalist devlet örgütlenmeleri, en küçük etnik ve ulusal birimlere dahi özerk ve federatif birlikler altında kardeşçe yaşamayı öngörmüştür.

Bu birlikler, eperyalizmin yoğun kuşatması altında sürdürülen soğuk savaşlar döneminde yasal ve ilkesel düzeyde kavuştukları gerçek çözümler temelinde çok yanlış ve reel politikaların ortaya çıkardığı zor uygulamaları ile, yıllar sonra milliyetçilik ve dincilik konulu ideolojik ayrımların körüklenip tekrar burjuva çıkar ve mülkiyet mücadelesine malzeme olarak bozulmalara uğramıştır.

Bir yandan en küçük etnik ve ulusal birimlerin dahi geniş haklara kuvuşup hiçbir burjuva düzende elde edemeyeceği özgürlüklere sahipken, bunun istismarı ve süreçte yeni oluşumlar için bağrında geliştirdiği köhnemiş değerlerin yeniden gün ışığına çıkarılmasına yol açtı.

SSCB ve Yugoslavya'da oluşturulan sosyalist federal cumhuriyetler devlet aygıtı ile özdeş parti aygıtının birlikte çözülmesi ve çöküşe uğraması ile tepkisel ve ayrılıkçı çıkışların zemini emperyalizmin kuşatması altında çok daha kaygan hale getirilerek bir anlamda yüz yıl önceki ulusal çıkışlar ve mücadelelerle 1. ve 2. Emperyalist Paylaşım Savaşı'nın temel noktalarda bir versiyonu yeniden vizyona girmiş oldu.

Bu yeni durum açıkça göstermiştir ki, tüm yanlışlık, çarpıklıklarıyla, köklü eleştirileri üzerine çekmesine rağmen reel sosyalizm, birliği içinde tuttuğu halkları kardeşçe yaşatmak için çaba harcamış ve bunu her birim halkın taleplerini göz önüne alarak gerçekleştirilmiştir. Yasallık ve ilkesellik düzeyinde ulaşılan bir çok olumlu ve insanlık için kolay üretilmemiş çözümler, eşit haklar, hem hakların hem de uygulama biçimi arasındaki büyük farklılıkların sonucunda esneme ve kasılmaların doğal sonucu olarak yıpranmalara yol açmıştır.

Yukarıda sözü edilen esnemelerin yanında kasılmalara neden olan başlıca faktörler ise büyük çoğunluğu geri ve geç feodal unsurlar olarak sosyalist birlikte yer almış halkların emperyalizmin kuşatması altında ve esnek birlik içinde kendi tarihsel özelliklerini dönüştüremeden sürdürmeleri, çok kere faşizm ve emperyalizmle işbirliğine girmiş olmaları gibi tutumları nedeniyle, sosyalist devlet politikalarının çözüm olarak ürettiği göç ve nufus dağılımına etki gibi uygulamaların doğal değil, yapay zorlamalara varması ciddi sorunlara da kaynaklık etmiştir.

Gürcistan-Abhazya sorunu gibi, Bosna-Hersek sorunu için de bugün temel malzeme olan ulusal ve kültürel farklılıkları ekonomik ve siyasi çıkar odaklarınca körüklenen çıkar çatışmalarına ideolojik zemin olmuştur.

Bugün henüz 2. Emperyalist Savaş dönemi önemli ölçüde yaşanmış ulusal ve kültürel farklılıkların ideolojik-politik-ekonomik ve askeri mücadelelere çeşitli emperyalist politikalara alet ve araçlık eden ulus kimlikleri arasında atılmış düşmanlık tohumlarının izlerinin ortadan kalkmadığı da düşünülürse, son gelişen milliyetçilik ideolojisi temelli çıkar çatışmalarına halkın yeniden çekilmesi süreci anlaşılabilir.

Milliyet-din ve kültür gibi doğal insani aitliklerin, burjuva sınıfın egemenliğinin devamı ve tesisi için bir sınıflar üstü bütünlük ögesi olarak, böl ve yönet politikaları da bir ayrılık nedeni olarak sürekli işlendiği düşünülürse, sınıflar üstü ideolojik yanılsamalar için de önemli işlev gören kültürel ırksal farklılıklar çıkar savaşları ve sınıf mücadelelerine karşı panzehir olarak kullanılması anlaşılır bir şeydir.

Binlerce yıllık tarihin ürünü olan ortak yaşam niteliklerinden kültürel ve milli farklılıklar, yeni ve kökten bir değişimle; sürecin, enternasyonalizmin eşitlik, özgürlük ve kardeşlik temelinde gelişmesi ve yeni bir tarihin evrensel kültür değerlerince eritilmesi ile düşmanlık ögeleri ve ideolojik siyasi malzeme olmaktan çıkarılabilir.

Kapitalizmin varlık koşullarında her türlü insani özellik ve farklılık, bir ayrıcalık, üstünlük, egemenlik ve çıkar nesnesi haline getirilecektir. Mutlak bir şiddet ve şiddetin toplumsal örgütlenişi temelinde iktidar olan, ister modern ister geç-kapitalist olsun tüm burjuva egemenlikler vahşet yaratmaya devam edecektir.

Bu çerçevede, Bosna-Hersek ve Abhazya ülkelerinin tarihsel kronoloji içinde yaşadıkları ulusal-etnik sorunları, bugün için kapitalist resterasyon sürecini ve emperyalizmle ilişkisi çerçevesinde dayattığı çıkar çatışmalarının tarihsel eğilimi içinde dökümünü yapmak yerinde olur.

BOSNA-HERSEK

Bosna adı, bölgeyi sulayan Bosno ırmağından, Hersek adı da 1448'de güneydeki Hum bölgesine egemen olan feodal bey Stefan Vukçiç'in ünvanı olan Almanca soyluluk sanı Herzog'dan (dük) gelir. Dolayısıyla bugün Bosna ve Hersek adında bir ırksal özellikten sözetmek mümkün değildir. Bugün, Bosna-Hersek'te yaşayan topluluklar aynı dili konuşmasına rağmen Yugoslav sosyalist Federal Cumhuriyet Anayası'nda 1968'de yapılan değişiklikle milliyet statüsü tanındı. Bölgede 1400 başlarına kadar ilk yerleşenlerin İlliryalılar olduğu ve bölgenin Sırp ve Hırvat doğal yerleşim alanı olduğu biliniyor. Katolik ve protestan dinsel reform ve savaş süreçleri döneminde farklı eğilimleriyle kendilerini ayıran bir topluluk olan Borgomillerin de bölge halkından olduğu biliniyor. Bir çok iddiaya göre Borgomiler şimdiki Boşnakların halk kökenlerinden biridir.

Bu yüzyıldan başlayarak bölgeye giren feodal egemenlik savaşları günümüze kadar mülklü toplumların sınıfsal egemenlik ve çıkar savaşlarının odağı durumuna getirmiştir.

Osmanlı'nın, Sırp,Hırvat, Avusturya ve Rusya feodalitelerinin egemenlik savaşlarına konu olan Bosna Hersek toprakları 1436 yılında Osmanlı devletince önce haraca bağlanmış ve ardından 1468 yılında tam egemenlik altına alınmıştır. Osmanlı egemenliği süresince gerek kültürel asimilasyon ve gerekse nufus dağlımını değiştirme yoluyla etnik yapı üzerinde de bir çok farklılaşmalara yol açtı.

Bu koşullarda oluşan topluluklara Boşnak deniyor.

1556 yılında Osmanlılar'ın Macaristan'dan işgal ettiği topraklarla genişletilen Bosna-Hersek eyalet statüsüne getirildi, devlet erki böylece bölgeye en üst kurumlarıyla yerleşip nüfuz etmeye başladı.

Tarihsel süreçte feodalizmin tasfiyesi ve burjuva sınıfın gelişerek sınıfsal egemenliğini almaya çalışmasıyla birlikte Osmanlı egemenliği, sınıfsal yapısı, ekonomik gücü ve siyasi-toplumsal örgütlenmesindeki gerileme ile dış egemenlik gücünü de yitirmeye başlar.

Bosna-Hersek 1800'lere gelindiğinde Avusturya-Macaristan ve Sırbistan-Rusya arasında yeniden egemenlik alanı olarak önem kazanmaya başlamıştır. Bölgedeki Sırp varlığı, Hırvat ve Macar varlığı'nı yeni bir egemenlik çatışması için kullanan egemen güçler halk ayaklanmalarını desteklemeye ve bu arada aralarındaki çatışmaları olabildiğince ertelemeye çalışmışlardır. Daha yüzyıl ortasında Osmanlı'ya vergi ve haraçların yüksekliği nedeniyle ayaklanmaya başlayan bölge halkını kendi paylaşım mücadelelerinde kullanmaya başlamışlar ve yeni bir boyundurukla karşı karşıya getirmişlerdir. Bölgede egemenlik kurma çabası ile ihtilaflı duruma gelen Avusturya ve Sırbistan egemenleri tüm Avrupa'ya yayılacak bir emperyalist savaşı ertelemek için bir dönem içine Almanya ve Rusya'yı da alan geçici anlaşmalar yapmışlardır. Bu anlaşmalar tasfiye sürecine girmiş Osmanlı egemenliğinin bölgede bir süre daha sürmesine neden olmuştur.

5 Ekim 1908'de Avusturya-Macaristan egemenleri halkını Bosna-Hersek'in üzerine sürmüş, bölgeyi ilhak ve işgal etmiştir. Bu noktadan itibaren Osmanlılar da Bosna-Hersek'i önemli bir maddi ödenti karşılığı tüm fiili ve şekli egemenliğine son vererek terk etmiştir.

1908 bir anlamda 1914'teki 1. Emperyalist paylaşım Savaşı'nın provası niteliğindedir. Nitekim 1914'e gelindiğinde, yıllardır arzulanan paylaşım savaşı isteği gerçeğe dönüşmüş ve Sırbistan'la Avusturya-Macaristan egemenleri halklarını bu paylaşım için yeniden savaş alanına sürmüştür.

Dört yıl boyunca bütün Avrupa'yı etkisine alan büyük savaşın sonunda Sırp-Sloven-Hırvat Krallığı kurulur ve bir anlamda bugünkü Yugoslavya'nın benzeri bir harita oluşturulur. Savaşta taraf olanlar Karageorgeviç ailesesinin yönetiminde ve güdümlerinde kurdurdukları bu krallık emperyalizmin yayılmacılık savaşını başlatmasına kadar yaşadı. 1939'da bölge Alman ve İtalyan faşizminin işgali altına girdi.

BOSNA-HERSEK
Adı: Republica Bosna Hercegovina
Yüzölçümü: 51.123 Km2
Nufusu: 4.500.000
Boşnak-müslüman: % 43
Sırp : % 32 Hırvat: % 18
Diğer : (Macar, Arnavut...) % 7
Başkent: Sarajevo, 500.000
Coğrafya: Doğu ve güneydoğusunda Sırbistan, Kuzey ve batısında Hırvatistan, ve batıda 20 Km'lik Dalmaçya doğalsınırı.

Kırallıklardan biri olan Hırvatistan' daki milliyetçi gelişme, İtalyan egemenlerinin faşist diktatörü Mussoli'nin güdümü altında yeniden örgütlendirilir. Başında Ante Paveliç'in bulunduğu faşist Ustaşa örgütü bölgede önemli bir güç haline gelir ve soykırıma varan katliamlara girişir.

Bu gelişmeler karşısında yine bir Hırvat olan Josip B. Tito önderliğindeki komünist Partizan hareketi halk savaşına önderlik etmeye başlar ve 1942 yılında Bosna-Hersek'te üstlenen Milli Kurtuluş Ordusu'nu kurar. Faşist saldırı ve zulum altındaki Sırplar bu halk savaşına büyük destek verir. Bu ada Boşnak'lar da Alman ve Hırvat faşistleri ile işbirliği yapmaktadır.

Emperyalizmin ve burjuva sınıfsal egemenlik mücadelelerinin ideolojik temellerinden olan ırkçı-milliyetçi-dinci ögelerle halkları birbirine katlettirdiği bu paylaşım savaşı döneminde Yugoslavya'da milyonlarca insan ölmüş, ülkedeki hayvan varlığının yarısı, üretim tesislerinin 2/3'si ve ekili toprakların 2/3'si yok olmuştur.

Hırvat-Sırp ve Boşnak halklarının sürüklendiği ve onlarca yıldır sürdürülen çıkar ve egemenlik savaşlarının boyutu ise akıl almaz düzeydedir, bugün bile halkların birbirine kırdı-

rılmasına malzeme olan düşmanlıklar da bu tarihin bir ürünü olmuştur.

Faşist işgale karşı Partizan önderliğinde oluşturulan Milli Kurtuluş Ordusu başarı sağlar

Savaştan sonra Komünist Parti, halkların eşit ve merkezi-federatif katılımından oluşan Yugoslav Federal Sosyalist Cumhuriyetler Birliği kurulur. SSCB yönetimi ile düşülen ihtilaf sonucu 1948 yılında YKP, adını Yugoslav Komünistler Birliği olarak değiştirir

Ülkedeki etnik ve ulusal dağılım göz önüne alınarak halkların eşit katılımına dayalı bir federasyon oluşturulmuş, bu federasyon altında SSCB'den farklı olarak bir özyönetim olgusu geliştirilmiştir. Halkların geleneksel milli duygularından kaynaklı itilaflarını önlemek için de çeşitli jeopolitik önlemler de alınmıştır.

Yugoslav Sosyalist Fedaral Cumhuriyeti altı eşit federal cumhuriyet ve iki özerk bölgeden oluşmuştur. Merkezi Fedarsyon rotasyon usulu başkanlık sitmeni benimseyerek siyasal erkin en üst noktasında da eşitliğin olduğunu göstermek istemiştir.

Bosna-Hersek'te yaşayan Boşnak'lara 1968 yılında milliyet statüsüyle, dil, kültür ve din kurumlarının etkinliklerini geliştirmesine olanak tanınır.

Özyönetim olgusunun siyasi bir göstergesi olan bu tutum, ekonomik yapıda da kendini gösterir.

Çalışanların üretim ve yönetimde her düzeyde söz sahibi olmasına dayalı federatif planlama ve rekabet olgusu ile borsa, banka ve değişim gibi temel kapitalist özellikler de bu özyönetim olgusunun parçası haline getirilir.

Yarı piyasa sosyalizmi gibi eklektik ve doğruyu yansıtmayan bu kavramlaştırma devlet kapitalizminin ve mülklü, sınıflı toplum varlığının tipik bir göstergesi olmuştur. Bugün halkları çıkar savaşına sürükleyen nedenlerin başında, Sosyalist yönetimin var olduğu koşullarda dahi etkinliğini sürdüren sınıfsal farklılıklar ve kapitalizmin doğu-muna elverişli bir ekonomik yapının varlığıdır.

Bu yapı, bugün kendi egemenlik alanında ulusal burjuvazinin egemen olma ve dünya kapitalizmine eklemlenme isteğine zemin hazırlar. Bu istek dini, etnik ve ulusal sorunların çok daha temelinde var olan ekonomik mücadelede yatar.

Yugoslavya örneği böylece, ulus değil sınıf ağırlıklı bir çıkar çatışmaları alanı olduğunu gösterir.

Bu açıdan bakıldığında, J.B. Tito'nun Stalin'le itilafı (1948) ve Çekoslavakya'ya SSCB müdalesi karşısında aldığı tutum (ki aynı mantık zinciri içe risinde) farklı bir sosyalizm anlayışını kendi özgülünde de ifadesidir. Bu nedenle sosyalizmin iki model tipinin de bir çok reformistin baz aldığı demokratik biçim içinde tartışılmasına da örnek bir olgu özelliği taşıyor.

Yugoslavya'da, daha sosyalizmlerin çözülüş ve çöküş süreci başlamadan sınıfsal farklılaşmaların olduğu gözleniyor, ülke borsa skandallarıyla çalkalanırken, enflasyon sorununu gündemden hiç indirememiştir.

Planlı ekonomi döneminde her şeye rağmen kalkınma ve sanayi atılımları yapılmıştır, kişi başına gelir belli ölçülerde topluma yayılmış ve bölgeler arası tarihsel ekonomik eşitsizlikler giderilmeye çalışılmıştır. Ancak bunlar, en kötü sosyalizm uygulamasının bile halk ve halklar için burjuva egemenlikten daha iyi olacağı dışında hiçbır önem taşımamıştır.

Yugoslavya'da ödenen fatura, sosyalizmden çok karma düzenin faturasıdır. Bugün milliyetçi temel neden olarak gösterilse de sınıfsal karekterlerle öne çıkan bir kıyım vardır.

Çok partili uygulamalara geçileceğinin ilanından sonra 1990 sonunda yapılan seçimlerde milliyetçi ideoloji temelinde propaganda yapan toplumun yeni egemenlerinin mücadelesi başlamıştır.

Bosna-Hersek Cumhuriyeti'nde, yıllarca halkı düzene karşı İslami kışkırtma ve örgütleme ile İran'la ilişkisi nedeniyle cezalandırılan Alia İzzetbegoviç İslami Demokratik Eylem Partisi'ni kurmuştur. Begoviç'in 1980'den bu yana İran İslam Cumhuriyeti ile ilişkisi olduğuna 10 ağustos 1992'de Bosna'ya gizli olarak silah sevkeden bir İran uçağının yakalanması da kanıt sayılabilir.

1990 sonunda yapılan seçimlere üç büyük milliyetçi ideoji ile propaganda yapan Sırp Demokrat, Hırvat Demokrat ve İslam Demokrat ön adlı partiler koalisyon olarak çıktılar. Seçimlerde Komünistler Birliği % 10 oy aldı. Koalisyon döneminde yapılan refarandum dan ayrılık kararı çıkınca (ki % 40 Boşnak % 20 Hırvat ve % 5 diğer) beklenen çatışma zemini doğmuş oldu.

Bundan sonrası yeni egemenlik sürecinin pekiştirilmesidir. Nitekim hiç bir uz-laşma zemini aramaksızın hızla savaş koşulları hazırlandı ve halklar yeni bir ateşin içine sürüklendi. Bir yıl içinde 20.000'in üzerinde ölü ve yaralıyı geride bırakarak sürdürülüyor. Savaşın son aşamasında Bosna-Hersek 'teki Hırvatlar'ın da bağımsızlık talebine yönelmesi ile bu kez Boşnaklar ittifakı olan Hırvatlar'a karşı savaş sözleri etmeye başlandı.

Yugoslavya'yı parçalama sürecinde aktif açık ya da gizli rol oynayan Avrupa'lı emperyalistler, Slovenya ve Hırvatistan gibi ülkenin sanayisi en gelişmiş bölgelerini entegre etme karşılığında Bosna-Hersek konusunda Sırp egemenlerine yumuşak davranmaları çok doğaldır.

Türkiye gibi kültürel ve manevi bağ iddiaları ile müdahil olmak isteyen küçük kapitalist egemenlikler ise boylarını aşan bu macerada tek başına etkin olamıyor ve ancak kendi şoven besin kaynağı olarak kullanabiliyor. İran dolayımı ile Refah Partisi ve milliyetçi grupların destek etkinlikleri de bölgede giderek artıyor.

ABHAZYA

Abhazya, anlatılan tarihin bir başka coğrafyasıdır. Ruslar, Gürcüler ve Osmanlılar'ın feodal yayılmacılık ve egemenlik dönemlerinden başlayarak sömürgelere konu olmuş küçük bir ülkedir. Sömürge savaşlarının en çok kıyıma uğrattığı Abhaz halkının ülkesinde bile nufusu genel nufusa oranla % 18'lere kadar düşmüştür. Bu kıyım tarihi Rus feodal sömürgeci egemenliğinin Kafkas dağlarını aşmasıyla başlıyor.

Bilinebilir tarihi M.Ö 331 tarihine kadar uzanan Abhazlar, aynı zamanda yazılı kültürleri nin de çok eski olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Abhaz ve Gürcü halkları egemenlik savaşları ile düşman kılınmadan önce çok yakın ve iç içe yaşayagelmişlerdir.

Abhazlar üzerinde en geniş egemenliği kendi kimlik ve egemen sınıflarının temsilcisi olan Kral 2. Lawan tarafından kurulmuştur. Lawan, Lazika Krallığı ve Gürcistan başta olmak üzere tüm Kafkasya bölgesini egemenlik alanı ilan eder.

Bu birliğin ve sınıf egemenliğinin örgütlenmesi ile Hristiyanlığın egemenliğin ideolojik ve kültürel bileyeni olmak üzere halka taşınması 3 ve 4. yüzyıl'da oldu. 8. Yüzyılda Arap istilası Abhaz ülkesine kadar uzanır ve yeni bir sınıf, kültür ve din egemenliği sokulmak istenir, ancak başarılı olunamaz.

16.yy'da Osmanlı egemenleri halkını Abhazya'ya sürükler ve ülkeyi işgal edip egemenliği altına alır. Abhaz halkı onlarca yıl boyunca Osmanlı egemenliğine haraç ödeyecektir artık. Bu süreç içinde Osmanlı egemenliği ekonomi ve devlet örgütü gibi ve kültürel dinsel üstyapısal egemenlik kurumlarını da Abhazya'ya taşır.

1810 yılına kadar süren bu egemenlik dönemi, bu kez Rus Çarlığı'nın istilası ile yön değiştirir. 1864'te Abhaz halkı bitmeyen işgal ve istila dönemlerinine karşı tarihsel intihar eylemini gerçekleştirir ve büyük Rus Çarlığı'na karşı topyekün savaşa girer, daha kötüsü 1877-78 Rus Osmanlı egemenlik savaşının ortasında ezilir ve büyük bir kıyıma uğrar.

ABHAZYA
Adı: Abhazya Cumhuriyeti
Dili: Abhazca, Gürcüce, Rusça
Dini : Laik, Çoğunluğu Hristiyan olmak üzere sunni müslüman
Coğrafya: Kafkas sıra dağları ile D.Karadeniz doğal sınırları arasında küçük bir ülkedir.
Nufüs: 550.000
Yüzölçüm: 8.600 Km2
Başkent: Sohum
Ekonomi: Büyük bölümü turunçgil üretimi olan tarım ve turizm olmak üzere , mermer ve orman ürünleri
Eğitim: Okur yazar oranı %100

1864 başkaldırısı sırasında onbinlerce Abhazlar ülkelerini terk etmek zorunda kalır.

Birinci Emperyalist Savaş'ın sonu ve 1917 Ekim devrimini takip eden 1918 yılında Ruslar Abhazya'dan çekilir. Devrimin bu kardeşçe etkisi uzun sürmez, Almanya'nın güdümündeki Gürcistan, Menşevik ordusu ile Abhazya'yı işgal eder ve egemenliğine alır.

Menşeviklerin yenilmesi ile Abhazlar 4 Mart 1921'de Abhazya Sosyalist Cumhuriyeti'ni ilan eder. 1922'de ise milliyetler politikasında etkin olan Stalin'in etkisi ile Abhazya özerk bir cumhuriyet olarak Gürcistan'a bağlanır.

Sovyet devlet örgütlenmesini düzenleyen ve 1924'te hazırlanan Anayasa, Birliğe dahil tüm etnik ve ulusal kimlik ve birimlerin eşit hak ve katılım temelinde gönül birliğine dayalı bir özgürlük anlayışı getirir.

SSCB'nin dağılma sürecinde ve dağılma sonrasında bütün ayrılıklar bu düzenlemeleri kendilerine destek sayarken ve aynı yola başvuran Abhazya'ya bu hakkı Gürcistan tarafından tanınmamış ve geçtiğimiz ay bağımsızlığını bu yasaya göre ilan etmiş olan Abhazya'ya asker göndermiştir.

Abhazya tarihi boyunca uğradığı kıyımlara yeniden gündeme gelen ve kapitalist restorasyonun hızlanması ile ortaya çıkan çıkar çatışmaları ve egemenlik savaşlarına yeniden kurban edilmeye çalışılıyor.

Gürcistan'ın Abhazya'ya saldırısı karşısında da, daha önceki ilişkilerinde de ve saldırı sonrası da T.C, Gürcistan'ın yanında yer aldığını göstermiş, Burjuva basını ve egemenliği konuya yine bir çıkar ilişkisi çerçevesinde yaklaşmıştır.

Osmanl-Rus savaşlarından günümüze kadar Türkiye'ye göçen yaklaşık 3.5 milyon dolayındaki Çerkes ve Abhaz 'ın burada yaşıyor olması bile burjuvazinin sınıfsal çıkar ilişkisinde konuya yaklaştığı ve bir yandan da Türk milliyetçiliği çerçevesinde Çerkes ve Abhazlar'ı tutmaya çalıştığı aşikardır.

Nitekim ilerici ve devrimci Abhaz ve Çerkezlerin örgütlendiği dayanışma derneklerinin faaliyetlerini sürekli baskı altında tutan T.C, diğer Çerkes ve Abhazları da din motifi içinde eritmeye çalışıyor.

T.C Ağustos sonunda İstanbul Bağlarbaşı meydanında yapılacak Abhazya ile Dayanışma mitingini yasaklayarak gerçek yüzünü göstermiştir. Milliyetçi dinci temelde gelişmeyen ve halkların kardeşliğini amaçlayan her eylemi yasaklayan T.C, Abhaz halkından gelen tüm yardım çağrılarına da kulaklarını tıkamış durumda.

Halkların kardeşliği, enternasyonalizm, sınıfsız toplumun oluşturulması için ve her türlü egemenlik savaşına karşı mücadele edenlerle kurtuluş bilinciyle ve eylemiyle birlikte olduğumuzu bir kez daha vurgulamak gerekiyor.

***

DEVRİM dergisi Çalışan ve Okurlarını Abhazya ile Dayanışma Mitingi'ne çağırıyoruz.

Kamuoyunda izlediğiniz gibi Abhazya'nın başkenti Suhumi emperyalist Gürcistan tarafından işgal edildi. Suhumi'de, Gagra'da kitlesel katliamlar yaşanıyor.

Bağımsızlığını ilan ederek Marksist-Leninist 1924 Anayasasını yürürlüğe koyan halklar mozayiği ve halkların kardeşçe yaşayacakları bir Abhazya için düzenle faşist Gürcistan ordusuna karşı direnen Abhaz halkı ile dayanışma ve güç birliğine çağırıyoruz.

ABHAZ VE KAFKAS
KÜLTÜR DERNEKLERİ
Miting Tertip Komitesi

Şah mat olacak

S. ÖNAL

Yıl 1984 Kürt halkı PKK eylemleriyle birlikte TC'nin Kürdistan'a diktiği elbiseyi yırttı. Ulusal başkaldırı bu tarihten sonra tüm Kürdistan'a yayıldı. Ortadoğu'nun lanetlileri ulusal yazgılarına baş kaldırdılar. Halk tarafından desteklenen ve beslenen örgütlü ve sürekli şiddet Kürtlerin ulusal kurtuluş mücadelesinin anlamını ve gerçekleri kavramalarına yol açtı.

"Misaki-Milli" sınırları içerisinde ilk defa "ağalara ve şeyhlere dayanmadan" "isyan" başladı. Hem de Devlet'in "terörizmi yendiğini" cümle aleme kabul ettirdiği bir dönemde.

TC tarihinde geçmişte de Kürt isyanları olmuştu. Devlet her zaman isyanı baştırmış, "çeteler yok edilmişti" Devlet'in sicilindeki sabıka, yöneticileri için "tecrübe" yani artı idi. Şaşkınlık geçer geçmez asimilasyon ve jenosid politikası çarpıtılarak, hatta "anti-emperyalizm" teorileriyle güncel mücadeleye destek olarak sunuldu.

"Demokrat" Cumhuriyet gazetesinin yaşlı başlı köşe yazarları "emperyalizmin oyunu", "dış destekli terörizm", "demokrasiye geçişi engellemek" teorileri ile ulusal kurtuluş hareketine saldırıya geçtiler. "ünlü mafya uzmanı" Uğur Mumcu "PKK-ASALA ve mafya" bağlantılarını isbat etmek için çırpınıp durdu.

Diğer burjuva medyalar aynı konuları resimli haberlerle, APO'nun özel yaşantısı ile tekrarlayıp durdular. Belki yüzlerce binlerce defa okuyucunun beynine bu saçma sapan düşünceler kazılmaya çalışıldı.

TRT ise 8 yıl boyunca asparagas haberler dahil her türlü yolu denedi.

Tüm burjuva partiler tek sesliydi. Zaten TC'nin tüm tarihi boyunca Dış politika ve Misaki-Milli tartışılamazdı. Partilerin proğramlarındaki bu bölümler devletin resmi düşüncesinin tekrarıydı. Nitekim bugüne kadar da hiçbir değişiklik olmadan devam ediyor.

"Aydınlar" ise rahatsız olmuştu. Ne güzel de "anti-faşizm" ve "demokrasi" üzerine yazılar döktürüyorlardı. Burunlarının dibindeki "Kürtleri" bir tarafa bırakıp Orta Asya Cumhuriyetleri, Filistin sorunu ve sosyalizm üzerine "uzmanlık"larını konuşturuyorlardı. Tümünde "ya yeniden askeri darbe olursa" korkusu iliklerine kadar sinmişti.

Sosyalist hareket Eylül yenilgisiyle atomize olmuştu. Toparlanma süreci yaşıyordu. Bir de buna üstelik "Misakı-Millici"proğramsal anlayışa ve "birlikte örgütlenme" gibi bugün pek kabul görmeyen düşünceye sahipti (Hala bu düşüncede direnenler var.)

PKK dışındaki kürt solunda ise, "örgüt kavgası" sürüyordu. Genellikle "Mülteci" bir konumda Eylül yenilgisinin şokunu yaşıyorlardı. Birde PKK ile sorunlu durumdaydılar. Eylemlerin başladığı yıllardan bugüne kadar barışık olmayan davranışlarını karşılıklı olarak sürdürdüler.

1984'de burjuvaziyi, sosyalistleri herkesimi hazırlıksız yakaladı. Ağırlıklı düşünce ise PKK eylemlerinin yenilgiye uğrayacağı doğrultusundaydı.

Ulusal kurtuluş mücadelesi karşısında devlet tek bildiği çözümü dayattı. (ki o çözümü zaten uyguluyordu) Askeri saldırı. Burjuva medyalar "güçlü" paşalara dayanarak "ezeceğiz-yokedeceğiz", "kanı yerde kalmayacak" yollu sürmanşetler attılar. Ucuz kahramanlar türedi. Sınır ötesi harekat TV kameraları eşliğinde başlatıldı. Dağ-taş bombalandı. Uçakların "Sortileri" sayıldı. Sonuçta ise teröristlerin Irak'a kaçtığı, birçoğunun öldüğü sınırların temizlendiği açıklandı. Ne gariptir ki tüm bu saldırılar bugünkü en önemli "düşman güç" "Irak"ın izniyle yapıldı.

PKK'nın hataları propaganda malzemesinin baş konusu oldu. " Milli duygular" edebiyatı ile "Kürdistan da herşey mübah" anlayışı hakim düşünce haline geldi.

Sonuç; kelimenin tam anlamıyla devletin Kürdistan politikasının İFLASIDIR. Çünkü, haklı bir mücadele örgütlü ve sürekli şiddetle halk tarafından desteklendi. Gelişti, güçlendi. Hergeçen gün Kürdistanda ulusal bilincin uyanışını ve başkaldırıyı örgütledi.

Askeri ve ideolojik iflas mevcut politikanın yeniden gözden geçirilmesini değil, yeni askeri örgütlenmeleri yarattı. "Devlet mağlup edilemezdi." Aslında bu sözleri söylerken dahi Başbakan Demirel devletin Kürdistan politikasının yenildiğini saklamaya çalışıyordu. Hükümet Askeri yığınağını ve saldırıyı yoğunlaştırmadan başka hiçbir şey yapamıyordu. İdeolojik olarakta tamamen gardı düşmüş boksör durumundaydı.

Burjuva düşünürler, tam bir şaşkınlık için-

deydiler. Bunun en güzel kanıtını da yılların "Türk milliyetçisi", faşist MHP'nin eski ideoloğu Taha Akyol'un Ertuğrul Özkök'e söylediği şu cümlede bulmak mümkün. "kendi ülkemde göğsümü gere gere Ne Mutlu Türküm diyemiyorum". Yani Akyol ideolojik ve askeri başarısızlığın kendisini "Ne Mutlu Türküm" dediremediğini belirtiyor.

İdeolojik yenilgi ve askeri başarısızlık kimilerin kıytırık düşüncelerini pazarlayacağı bir alan açsa da, ciddiye alınmaya değmeyen bu düşünceler dahi ürperti yaratmaktadır. Parlemento ise tam orta oyununun sahnelediği alan durumundadır. HEP'li Milletvekillerine saldırmak, konuşturmamak en büyük milliyetçiliktir. Kürdistan sorununa buradan çözüm beklemek tam bir kara cahillik veya devlet'in ne olduğunu bilmemektir.

Burjuvazi için halen görevdeki DYP-SHP koalisyonu şu an en ideal hükümettir. Kaldı ki hangi parti hükümet olursa olsun, TC'nin 70 yıllık Kürt politikasının herhangi bir yerine neşter atamaz. Bu politikaya dokunamaz kaldı ki tümünde ortak bir anlayış vardır. O da askeri çözümdür.

ASKERİ VE "YENİ ASKERİ" ÇÖZÜMLER

1984'ten bu yana devlet askeri çözümü tek geçerli yol olarak görüyor, biliyor ve uyguluyor. Geçmişten bugüne kadar neler yapıldığının bir dökümünü yapalım; 1979'dan 1992'ye kadar tam 14 yıl kürdistan sıkıyönetim ve olağanüstü halle yönetiliyor (!) Devlet, Kürdistanı bir türlü olağan yönetemiyor. İdari yapıda değişiklikle olağan üstü hal bölge valiliği kuruldu. Valilik geniş yetkilerle donatıldı. SS kararnamesi (sürgün-sansür) çıkarıldı. Kürdü Kürde kırdırmak için köy koruculuğu teşkilatlandırıldı. Devlet yanlısı aşiretler silahlandırıldı. Başına buyruk özel timler kuruldu. Polis güçlendirildi. Tabur düzeyindeki askeri birlikler yerine Tugaylar kuruldu veya başka bölgelerden kaydırıldı. Dağ-taş askere kesti. 3000 nüfuslu bir ilçede 30000 kişilik Tugay güvenlikle görevlendirildi. Devlet bütçesinin önemli bir kesimi (Kürdistan da güvenlikle ilgili olarak yapılan harcamalar bir türlü resmi ağızlarca açıklanmadı) bu bölgeye güvenlik için ayrıldı. Dağlar mayınlandı, sınırlar da sızmalara karşı elektronik cihazlar yerleştirildi. Tonlarca bomba atıldı. ANAP ve DYP-SHP hükümeti her tedbir sonrası askeri başarı bekledi, fakat bir türlü Kürt ulusal kurtuluş hareketini yenemediler. Zaman devlet aleyhine kurtuluş hareketinin lehine çalıştı. Dökümünü yaptığımız bunca tedbire rağmen askeri çözüm iflas etti.

Aslında başarısızlık sadece TC'nin karşılaştığı bir durum değildi. Tüm ulusal kurtuluş hareketleri karşısında er veya geç sömürgecilerin orduları yenilmişti. Hiçbir tedbir bu sonu önleyememiş, olsa geçiktirmişti.

Bugün Kürdistan da askeri çözüm batağa saplanmıştır, ne kadar çırpınılırsa o kadar batılmaktadır. Son Şırnak olayları sömürgecilerin ordularına insansız şehri yönetme "şerefi" vermiştir. 30.000 kişi evlerini terkedip göçmüştür. Geriye kalan korucularla devletin güvenlik güçleri ölü şehirde "huzuru" sağlayabilmiştir. Bu da göstermektedir ki halk devleti değil, ulusal kurtuluş hareketini desteklemektedir.

Askeri çözüme ek olarak bugün "yeni" "düşünce"ler ileri sürülmektedir. Meclisin son Şırnak oturumunda bu "düşünce"lerden biri şöyle dile getirilmektedir.;

"Teröre karşı yeni bir teşkilat ve 100 bin kişilik bir güç oluşturulmalıdır.. Madem böyle bir güç kuramıyoruz bari yüz delikanlımızı beşer kişilik 20 çete yapıp teröristlerin üzerine gönderemez miyiz?" düşüncenin sahibi Alpaslan Türkeş'tir. Bir başka yerde de "5'nci ve 6" ncı orduları kurup bunları güneydoğuya gönderelim" diyor.

Türkeş'in bahsettiği "sivil çeteler" zaten Kürdistan'da faaliyet gösteriyor. Hizbu-kontra devlet desteğindeki çetelerden başka nedir ki? Bu cinayet şebekesi özellikle "gazeteci öldürmekle iyice ünlendi. Yani geç kalan bir öneri. Ama "büyük milliyetçi" "devletin yanında gençlik" örgütlenme deneyi ile yeni görevlere soyunmuş durumda. Bu kez de gençliği komünizme karşı değil, "en büyük düşman bölücülüğe karşı" örgütlenme ve harekete geçirmeye çalışıyor. Şovenizmin önderliği ele geçirmede MÇP önümüzdeki günlerde daha militan kanlı eylemleri örgütlemeye adaydır.

Askeri çözüm için devlet yapılabilecekleri yapmış durumdadır. Bundan sonrası teknik ayrıntılar ve moderizasyonla ilgilidir. Ya umut kobra helikopterlerine bağlanacak ya da başka birşeye. Ama askeri olarak daha yapılacak pek birşey kalmadı.

Askeri çözümün tek çıkar yol olduğunda birleşenlerin yanısıra ANAP Van Milletvekili Şerif Bedirhanoğlu gibi bunun iflas ettiğini görenlerde var. Bedirhanoğlu diyorki "Bence çözüm yolu demokrasi içinde olmalı. Asker ve polisi kullanarak sorunu çözemediler..."

Tek tük nesnel durumu tanımlayanlara rağmen askeri çözümün tek geçerli yol olduğu tezi bugün resmi ve ağırlıklı düşüncedir. Son MGK toplantısında bu tez iyice yerleştirildi. Çatlak sesler ise susturuldu. DEVRİM Dergisi Diyarbakır'da yapılan MGK toplantısının sıradan bir toplantı olmadığını tüm kamu oyuna "SİVİL DARBEYE KARŞI ÇIKALIM" başlıklı basın açıklamasıyla duyurdu. Bildiride şöyle deniyordu:

"Ancak; varlık nedeni gereği "HAK TANI-

MAZ ve HALK TANIMAZ" olan eğemen güçler, bu kez yürüttükleri kirli savaşı, İSRAİL örneğine uygun bir devlet idaresi altında tüm ülke çapında sistemleştirmeyi amaçlayan bir "DARBE" tertiplemiştir.

Bu kez DEMİREL, şapkasını alıp gitmek zorunda kalmak yerine darbe'ye ortak olmuştur.

SİVİL kuklalara MGK tarafından İLAN ettirilen SİVİL DARBE önümüzdeki süreçte, her türlü hak ve özgürlük istemini geriletmeyi amaçlıyor. Devletin illegal cinayet şebekesi gibi çalışmasını RESMEN onaylayan, YARI ASKERİ-YARI SİVİL otoriter yapılanmayı yeniden gündeme getiren DİYARBAKIR DARBESİ, şovenistliği tescilli burjuva basının kamuoyu hazırlığı ile ve burjuva partilerden şu anda meclisi oluşturan DYP-SHP-ANAP-RP-DSP ve MÇP, desteği ile gerçekleştirilmiştir. (Devrim 28.08.1992 basın açıklaması)

Bu açıklamadaki tesbitlere tümüyle katılıyorum ve ekliyorum; Askeri çözüm SİVİL DARBEY'le taçlandırılmıştır.

ABD'NİN BELİRLEDİĞİ DIŞ DÜŞMANLAR: IRAK-SURİYE-İRAN

TC'nin dış politikası eğer bir kelimeyle tanımlanacak olursa şöyle denir; KİŞİLİKSİZ.

Yıllardır izlenen politikayı "şahsiyetli dış politika" olarak tanımlayan diplomatlar, hükümet üyeleri ne kadar gayret sarf ederlerse etsinler tarihi tersten okutamazlar. ABD ve BATI çıkarları çerçevesinde oluşturulan dış politikada Türkiye'nin çıkarlarından çok batının çıkarları için görev üstlenilmiştir. Bu politika kraldan çok kralcılığıyla dünya halkları önünde gülünç duruma düşmüştür.

Birkaç örnek vererek konuya devam edelim. 1958 yılında IRAK'ta Kral Faysal askeri bir darbe sonucu devrilmiştir. Irak monarşisi bütün gücünü kaybetmiştir. Kral Faysal İngiliz işbirlikçisi, batının kuklasıdır. Darbe karşısında Türkiye Irak'a askeri bir müdahale yapmak için hazırlanırken bu fikir ABD'nin baskısıyla engellenmiştir. "Yurt'ta Sulh, Cihanda Sulh." Bu ne perhiz, bu ne turşu.

Başka bir örnekte bugünlerde çok gürültü koparılan Kıbrıs konusunda verebiliriz. Türkiye 1954 yılında Ada'nın İngiltere'ye ait olduğunu açıkça kabul etmiştir. Halbuki İngilizlerin Ada üzerinde hiçbir söz hakkı nufusu yoktur.

Yine başka bir örnek; Yıl 1960. Dünya'da ulusal kurtuluş savaşları başarıya birbiri peşisıra konuşuyorlar. Asya'da, Afrika'da sömürgeciliğe karşı mücadeleler sonucunda yeni bağımsız devletler kuruluyor. Türkiye BM'de açıkça sömürgeciliğin yanında saf belirliyor, ulusal kurtuluş hareketlerine karşı tavır alıyor. Tunus ve Cezayir'in (bu iki ülkede müslümandırlar!) bağımsızlığı gündeme geldiği zaman Türkiye bu iki ülkenin bağımsızlığına karşı Fransa'nın yanında tavır alıyor. Hatta batılı bir çok sömürgeci ülkeden daha da ileri gidip Cezayir Fransa'nın diyebiliyorlar.

Asya'dan-Afrika'ya tüm ana karada TC. tanımlanırken şu sözcükler kullanılır. "ABD ve BATI uşağıdır.." bu leke TC'nin tarihine kazınmıştır. Bu değerlendirme subjektif iddialar değil, TC'nin izlediği somut politikalara dayanıyor. Eğer bu politika tanımlanacak olursa zaten başka bir şey de söylenemez.

1950'lerde "Hür dünya'yı komünizden kurtarmak için 4500 kişilik askeri birliği Kore'ye gönderen bir politika" kişiliksiz ve uşaklıktan başka nedir?

1946'larda başlayan tekboyutlu uşaklık politikası bazı dönemlerde yaramazlıklar gösterse de tüm dönemlerde ağırlık ABD yanlısı olmaktır.

Türkiye'nin dış politikası bugün tam bir boşluğa düşmüştür. Şöyle ki; iki kutuplu dünya'da bir kutupun safında verilen görevleri yapmaktan, tek kutuplu dünya'da ne yapacağını bilememenin şaşkınlığına düşmek.

Tamda bu noktada şimdi yeni politikalar oluşturuluyor. Özal bu politikanın efeliğini yapıyor. "Köpeksiz köyde değneksiz dolaşıyor." Bireysel ilişkileriyle elde ettiği bilgilerin virgülüne dahi dokunmadan ABD garantisiyle kamuoyuna sunuyor. Burjuva medyalar ve politikacılar hemen bu görüşü tartışmaya başlıyorlar. Özal'da ismini kamuoyunda hep diri ve önde tutmayı böylelikle becerebiliyor.

Son günlerde ileri sürdüğü, "düşman güçler Irak, İran, Suriye" teorisi ve Saddam mualifleriyle görüşmeler hepsi önceden planlanan ABD senaryosundaki kendine düşen roller.

Bu düşüncelerimi kanıtlamak için 5 Eylül 1992 tarihli Hürriyet gazetesinde Ertuğrul Özkök'ün köşesinden yapacağımız alıntı oldukça çarpıcıdır. Özkök, ABD'de Endowement adlı kuruluşun yayınladığı "Yollarımızı Değiştirme: Amerika ve Yeni düzen adını taşıyan çalışmanın Ortadoğu bölümünden yaptığı aktarmada", Amerika Birleşik Devletleri, Ortadoğu'da şimdiye kadar hiç olmadık bir nüfuza sahiptir. Biz ve İsrail, Türkiye, Suudi Arabistan ve Mısır'dan oluşan müttefiklerimiz, bölgede güçlü bir pozisyona sahiptir."

"...Buna karşılık temel tehditin İran, Irak ve daha az biçimde Suriye'den geldiği vurgulanıyor." Bu rapor 22 Temmuz günü yayımlanıyor. Bunu izleyen hafta içinde İstanbul'da yapılan MGK toplantısında herkesi şaşırtan şey oluyor. MGK toplantısından sonra "Türkiye'nin yeni stratejik konsepti" ile ilgili bir belgenin görüşülüp kabul edildiği açıklanıyor.

Rapor 22 Temmuz da yayınlanıyor ve aynı hafta içinde MGK toplantısında kabul edilen stra-

teji. Bunda Özkök şaşırabilir, doğaldır. Ama biz şaşırmıyoruz. Bu yöneliş TC'nin yeni bir politik seçeneği değildir. Eskinin devamıdır. Ama bu strateji sonrası izlenen politika bir çok sorunu teşhir etmeye, belgelemeye yardımcı olmuştur.

Pehlivan naraları atarak IRAN, IRAK, SURİYE'Yİ tehdit edenlerin ne kadar cesur politikacılar olduğu belgelenmiştir. Biz bunlara uşak dediğimiz zaman kızıyorlardı. Komünist çamuru deyip, kendilerini savunabiliyorlardı. Alın işte Özkök belgelemiş o da mı komünist? Hürriyet Holding'in "saygın gazetecisi", genel yayın yönetmeni.

Meclis kürsüsünden Ana muhalefet partisi lideri haykırıyor; "PKK terörünü destekleyen Suriye'ye hatırlatılmalıdır. Bu bir savaş ilanı için geçerli nedendir."

Başbakan ana muhalefet partisi liderine göz kırpıyor "IRAN , IRAK ve SURİYE PKK terörünün arkasındaki güçlerdir."

SHP'nin başkanı İnönü geri kalır mı. O da koroyu tamamlıyor. "Terör dış kaynaklıdır.".

Ve huzurlarınızda Cumhurbaşkanı yanı maestro. Sıra onda. Alan karakolunu ziyareti sırasında karakol komutanının "baskın sırasında İran karakolundan ateş açıldı, bizde cevap verecektik fakat komutanlık müsade etmedi" serzenişine "ben olsaydım ateş izni verirdim" diyor.

Kısacası; Kürdistandaki ulusal kurtuluş mücadelesi sadece Türkiye'yi değil, "yeni ortadoğu düzeni" kurmak isteyen emperyalizmi de zorluyor. Bölge emperyalizmin yeni stratejisi için sıcak günlere gebe. Herhangi bir macera bir an da bölge halklarının kaderini değiştirebilir. "PKK terörü" için Irak, İran veya Suriye'ye karşı yakın ve uzak bir dönemde girilecek askeri macera emperyalizmin yeni stratejisini gerçekleştiremeyeceği gibi bölge devrimini ateşleyebilir.

TC. Dün Kürt'e karşı Saddam'la birlikten, şimdi Saddam'a karşı kürtlerle (işbirlikçi) birlikte mücadele örgütlüyor.

SPONTANE HAREKETLER VE ŞOVENİZM

Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesi Kürtler arasında tarif edilemez bir heyecan yaratıyor. Ulusal bilinç sınıfsal bilinçle donatılamazsa, bugün için tehlikeli olmayan durum Kürdistan devriminin sosyalizm kavgasında belirsizliklere dolu bir süreci yaşatır. Ama bugün asıl tehlike ezen ulus şovenizminin militan hale getirilmesi çabasıdır.

Bu politikanın tek başına tanımlanan bir partisi yok. Tüm burjuva partileri bu politikanın sahipleridir. Hepsi buna soyunmuş durumdalar. Meydanı birbirlerine terk etmemek için yarış ediyorlar.

Şu anda şövenizmle yaratılan potansiyeli kontrol altında tutabiliyorlar. Yaratılan atmosferde birkaç spontane saldırganlık dışında pek ciddi olay yok. Ama adım adım saldırgan politika gelişiyor. Şövenizme karşı ciddi bir örgütlülüğün yoksunluğu bu tırmanışın artmasına yol açıyor.

Yaşanan olaylar bunun habercisidir. Kayseri'de faşist kitle tabanı bu temelde hızla gelişmekte, Kürtlere karşı bir savaşın başlatılması için halk sürekli ve bilinçli olarak tahrik edilmektedir.

Trakya ise daha çarpıcı bir görünümdedir. Halk iletişim araçları, medyalarla beyni yıkanmış bir durumda en küçük bir olayda sokağa dökülüp "Kürtler dışarı" diyebilmektedir.

İzmir'de ise CHP'li belediye başkanı "basın bana destek olsun Kadifekaleyi temizleyelim" gibi saldırgan bir politika savunmaktadır.(*)

Futbol maçlarında külüp yönetimlerinin fedaisi lümpenler amigoculuk kisvesi arkasında staddaki seyircilere "PKK S...." sloganları attırmakta, Ordu ve polise övgüler yaptırmaktadır.

Diğer yandan askere gidenler için konvoylar oluşturulmakta, "Savrul PKK biz geliyoruz" şeklinde gösteriler yapılmaktadır. Tüm bunlara herhangi bir tepki gelmemesi içinde güvenlik polisce alınmaktadır.

Kısacası, ezen ulus şovenizmi Türk-Kürt savaşını tırmandırıyor özellikle metrepollerde çok hızlı bir tırmanış gösteriyor.

Ne yapılabilir; en başta ezen ulus şovenizmi kıracak ve şovenizme karşı en tutarlı kesim olan sosyalistlerin birlikte sürekli bir politika geliştirmeleri gerekir. Gündemli planlı bir mücadele teşhir ve ideolojik saldırı ile bütünleşirse şovenizmin yaşayacağı alan daralır. Birleşik bir propaganda çalışmasını örgütlemek elzemdir. Şovenizmin etkisini kırmak, köşesinde yediği yumrukları sayıp, ipe yaslanan boksorün duruşuyla olamaz. Şovenizmi birilerinin belirlediği gündemle veya popülizm değil, sosyalist mücadenin yükseltilmesi sosyalist bir bakışla aşılabilir.

1984'ten bu yana kirli pis savaşa sürülen askerlerin cenazeleri memleketlerine gelmektedir. Bu çocukların ölümünden birinci derecede devlet sorumludur. Kürdistan'da haklı bir mücadele vardır. Bu kavga bir ulusun zorla ilhakına karşı başkaldırıdır. Sömürgeci siyaset sürdürmek için askerleri Kürtlerin üzerine sürüp, onları öldürmelerini isteyen politikacının elleri kanlıdır.

Çözüm karmakarışık değildir. Su kadar berraktır. Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkını tanımak ve bunun demokratik çözümüne evet demek pis ve kirli savaşı bitirecek tek yoldur. Geçici, ağıza bir kaşık bal çalan sahte çözüm yolları çözüm değil, çözümsüzlüğü örgütlemektedir.

Kürdistan'da dökülen işçi-emekçi kanını durdurmak için sosyalistlere çok ağır ve tarihsel görevler düşmektedir.

(*) İzmir, Kadifekale nüfusunun büyük çoğunluğu Mardinli kürtlerin oluşturduğu bir semttir. "Küçük Mardin" olarak tanınır.

Yakın - Doğu Örneğinde

Yeni güçler yeni perspektifler

ELLEN HAUSER

I.

Dünyadaki başrol oyuncularının atlı karıncası yavaş yavaş yeniden doluyor, Sovyetler Birliği'nin çöküşü ve Körfez savaşımının bitiminden sonra, önümüzdeki yıllar, hatta on yıllar için bir doğrultu saptayan bir gelişim yavaş yavaş tahlil edilebiliyor.

Bu makalede dikkatler, önce Orta - Doğu'ya, Amerikalılarla Avrupa'nın, hepsinden önce Federal Almanya'nın rolüne yöneltilecektir.

Belirli parametreler biliniyor: kriz bölgeleri Filistin ve Kürdistandır, en önemli kültürel faktör islamdır, yörenin ekonomik çıkarlarına gerek ABD'nin, gerekse de Avrupa'nın etkileri egemendir, Sovyetler Birliği çökmeden önce de yörede doğrudan ekonomik çıkarı yoktu, daha çok askeri çıkarları söz konusuydu. Fakat bu konu burada ele alınmayacaktır.

Körfez savaşı sonrası dönem, bir şeyi açıklığa kavuşturdu: Filistinlilerin durumunda uzun süre bir değişiklik olmayacaktır; Orta - Doğu Konferansı, girişimcilerinin isteği tam olarak yerine getirdi: uluslararası kamuoyuna Amerikalıların ve Avrupalıların, bu soruna ilişkin barış istedikleri imajını vermek, sorumluluğu Filistinlilerin üzerine atarak dışarıdan bakanlara Filistinlilerin içinde bulundukları durumdan kendilerinin sorumlu olduğu izlenimi vermek, İsrail'in başına buyrukluğunu biraz sarsmak ama -henüz- kesin olarak istikrarını bozmamak.

İsrail şimdiye dek Amerika'nın uydusu ve onun çıkarlarının temsilcisiydi. Körfez savaşından bu yana Amerikalılar yörede çıkarlarını bizzat temsil etmeye başladılar. Desteklenen müttefik rolünü korumak için İsrail Amerikalıların Yakın - Doğudaki varlığını dikkate almak ve politikasını ılımlılaştırmak zorundadır -eğer gerekirse hardline'ı (sert çizgi/ç.) Amerikalılar bizzat temsil etmek niyetindeler.

Filistinlilerin politik parçalanmışlığı şu an onların zaafını artırıyor- önümüzdeki yıllarda bu bölgede, bir halkın kendi kaderini tayin hakkı doğrultusunda bir gelişme olmayacaktır.

II.

Ancak bu rolü Kürt kurtuluş hareketi yerine getirebilir ve getirmelidir. Eğer son haftalarda Kürdistan'da bulunulduysa Türkiye, Irak ve Suriye'de çok geniş bölgelerde, halkın Kürtlükleriyle ilgili bilinç derecesinin olağanüstü yoğun olduğu ve örgütlenme derecesinin sürekli arttığı söylenebilir. PKK'nin kuruluşundan bu yana ilk kez, KDP ve KUK gibi feodal temelli örgütlerin aşıldığı da saptanabiliyor. Kadınlar arasında yüksek örgütlenme oranı ve tüm gençliğin kurtuluş hareketine katılımı, burada ulusal kurtuluşla sınıf mücadelesinin birleştiği tahlilinin altını çiziyor. Son 7-8 yıl içinde Kürt halkının kimliğini yaratmış olmak, hiç kuşkusuz PKK'nin kazanımıdır.

Bunun ötesinde sınıf mücadelesinin sosyalist bir toplum doğrultusunda ilerlemeler kaydedip kaydedemeyeceği ise, Kürt halkının ulusal kurtuluşunun başarısından daha önemli bir sorundur.

Bu cephe, Yakın - Doğu'da, bugün en heyecan verici cephedir. Yakın gelecekte bağımsızlığını açıklamış bir Kürdistan'ın var olacağı varsayıldığında, eğer Kürdistan kapitalist tarzda örgütlenirse, Amerikalıların ve Avrupalıların düşmanlığının söz konusu olup olmayacağı sorusunu sormak gerekiyor.

III.

Bunun için Amerikalılarla Avrupalıların pozisyonlarının bir değerlendirmesini yapmak gereklidir.

Almanya'nın birleşmesi, Sovyetler Birliği'nin çöküşü ve Körfez savaşından sonra ilgili güçlerin konumlarının değeri esastan değişti. Yalnızca ABD - Avrupa ilişkileri incelendiğinde, burada, Sovyetlerdeki durumun etkilerinde bağımsız olarak tamamen yeni değerlerin ortaya çıktığı sonucuna varılır. FAC -sözde değil- fiilen birleşik Avrupa içinden bir iktidar adayı olarak öne çıkmıştır ve bugün gözle görünür biçimde ABD ile boy ölçüşmektedir.

Diplomatik düzeyde hiç bir şey hissedilmiyor. Henüz ana yemek servisinin başlamadığı ve katılanların tümünün, konuşmalarında yürekten bir uyumun varlığına inanmak istedikleri bir şölen yemeğindekine benzer bir uyum var. Hangi kızartmanın ne zaman kesilip dilimleneceğini, burada daha fazla incelemek istemiyoruz, önemli olan tarafların son zamanlarda karşı karşıya geldikleri sahnelerdir.

1- Körfez savaşından sonra ekonomi: ABD savaş siparişleri ve yeniden inşa sözleşmeleri dolayısıyla kısa süreli bir boom yaşadı, dolar kısa bir yükselişten sonra yeniden dikkate değer biçimde düştü, Japonlar ekonomik olarak ilerlemeye devam ediyor ve ortak Avrupa gerek sözle, gerekse de ekonomik olarak yalnızca FAC tarafından ciddi biçimde temsil ediliyor. Aynı za-

manda Federal Almanya -ve onun yedeğindeki diğer Avrupalılar, Doğuda eski DAC bölgesinde artık tamamen sonuçlandırılmış ve kolonileştirilmiş, en doğudaki bölgeleri -BDT- gelecekte düşük -ücret- ülkesi olarak kullanılabilecek olan ve kullanılması gereken büyük bir pazar kazandı. Doğu'da FAC'a korkulan göçmen akınları üzerine tartışmalar sadece bu bağıntıda ilginçtir. Avrupa'da daha çok ekonomik göçmeni kabul etmek için, ne yerin ne de sosyal yardımın sözüm ona yeterli olmaması nedeniyle, genelde olası göçmen akınlarının beklendiği ülkelerin yaşam koşullarını düzeltme, yani o ülkelerde iş olanakları yaratma propagandası yapılıyor. Kapitalist ekonomi koşullarında bunun ne anlama gelebileceği açıktır: fiziksel olarak hayatta kalmayı güvence altına alacak ve insanların o ülkelerden göç etmelerini engelleyecek ve üreticinin karını çoğaltmayı sağlayacak düşük ücretler. Şimdilik sadece bağışta bulunuluyor ve BDT'nin yeni devletleri arasındaki kavgada, kimin nasıl yerleşeceği, kimin askeri gücünü koruyacağı, hangi ülkenin uzun süreli yatırım yapmaya değeceği bekleniyor. FAC'ın politik çıkarlarının nüfuzu altında bulunmak, mutlaka orta vadeli kredilerle, mal sevkiyatıyla, emek ihracıyla ve tam bağımlılıkla ödüllendirilecektir.

Bu inanılmaz işe ABD yalnızca çok küçük bir payla katılıyor. Federal Alman nüfuzun, gelecekteki doğu ilişkilerine yönelik uyumlu hale getirilmesi aylardır tam hız sürüyor, Rus ve Slavca bilenler aranıyor, Rusya'yla kapsamlı bir kültür alış verişi başladı, Almanların Doğu'yla tarihsel olarak uzun ilişkileri -Hitler zamanından beri gizlenir- Alman insanının doğal tarihselliği olarak yaygınlaştırılıyor. Alman aristokratlarının Rusya ve diğer Doğu ülkeleriyle akrabalık ilişkileri bile, gazeteleri dolduruyor!

Coğrafi koşullar ve 70'li yıllardaki Doğu politikasından bu yana tarihi ilişkiler ve Gorbaçov'un Almanya'nın birleşmesinde oynadığı role dayanarak, FAC'ın, uzun vadede Doğu pazarında ABD rekabetinden korkmasına gerek yoktur.

Faizlerin yükseltilmesi ve Almanlarla AT'ın ihracat politikası, Amerikan çıkarlarının pek gözönüne alınmadığını gösteriyor. FAC'ın ekonomik olanakları arttığı ölçüde, iki kapitalist sistemin çelişkileri büyüyor.

Körfez savaşı Amerikan ekonomisinin depresyonuna çare olmadı. Bu yüzden ABD, en aktüel çıkar bölgesi olarak Yakın - Doğu'da varlığını sürdürecektir. (sürdürmek zorundadır!)

2- Askeri ortaklar ABD ve FAC'ın NATO içindeki anlaşmazlıkları: Rusların Avrupa'dan çekilişini esas olarak FAC sağladı, bu iş için maddi giderler Georg Bush tarafından resmen kabul edildi; FAC'ın Avrupa'dan Amerikalıların da çekilmesini sağlaması yönünden yüksek sesle talepler ileri sürüldü ve Amerikalılar söz konusu olduğu için de son derece kısıtlı ölçülerde gerçekleştirildi. Federal Alman askeri uzmanlarının Körfez savaşındaki tutumu Amerikalılardan farklıydı ortağın istediği gibi davranmasına izin verildi, ancak kendisi de toprak kazanmak istiyordu. Oysa Avrupalılar kendi aralarında anlaşmış değiller- örneğin Fransız Yakın - Doğu'yla ilgili olarak çoğunlukla kendi bakış açısına sahiptir- fakat en kapsamlı hareketleri FAC'ın yaptığı görülüyor. Çünkü, o bu kriz durumunda politik alan kazanmak istiyor ve ekonomik olarak uzun süredir oynadığı rolü süper güçler sahnesinde de oynamak istiyor.

3- Başarılı deney Yugoslavya: bu uzun süreli hedefe yönelik hızlı bir start için FAC Körfez savaşında geç kaldı, ama görevlerini iyi yaptı ve bir sonraki krizden yararlandı: Yugoslavya'nın devlet olarak kalması kavgasında AT, FAC'ın etkisiyle Hırvatistan ve Sırbistan'ı tanıdı; FAC ise kendi planları çerçevesinde bu devletleri derhal tanımıştı. ABD bunun tam tersini düşünüyordu, ama düşüncesini kabul ettiremedi. Bu devletlerin tanınmasının önce barışçıl bir duruma yol açması ve FAC'ın gelecekteki düzenlemelerinin sinir bozucu ayrıntılarını BM ve AT'a bırakması şıktı.

FAC'ın Yugoslavya'ya ilişkin tutumu "böl ve yönet" düşüncesidir ve onun iradesi doğrultusunda bu düşünce ekonomik sektörde uygulanmıştır. ABD'nin burada ekonomik, ya da hatta askeri avantajları olamaz, yalnızca FAC'ın profilinin çıkarılmasından ve Rus - Slav bölgesinde başka ulusal hareketler için sinyal etkisinden endişe edilebilir. Fakat Avrasya kıtasında ekonomik ve politik ilişkileri gelecekte de ABD değil FAC kurabilecektir. Bu yüzden FAC'ın bu politikasının başlangıcı, ABD'nin yaşamsal çıkarlarına dokunmak zorundadır.

IV.

ABD'nin ve FAC'ın / Avrupa'nın Yakın - Doğu'da orta vadede tutumu ne olabilir?

Burada PKK'nin bundan sonraki gelişimi, Kürt topraklarında kurtarılmış bölgelerin kurulmasının zamanlaması, islami ilerlemenin ayrıntıları ve yeni bir Yakın - Doğu Konferansının zamanı üzerine spekülasyon yapmak istemiyorum.

Tezler şunlardır:

1. Bölgede öncelikle yalnızca Kürt durumundaki değişiklikle bir şeyler değişecektir. Bu arada süper güçlerin tepkisi olasılıkla, Kürdistan bağımsız bir devlet statüsünü elde ettiğinde gerçekleşecektir, kültürel özerkliğe diğer devletler mutlaka gözyumar.

Ekim 1991'de Dışişleri Bakanı Genscher, Irak-Kürdistan'ında Türk bombardımanı nedeniyle ilk kez, FAC'ın, bu tür davranışlardan dolayı askeri yardımı kesip kesmeyeceğini yüksek sesle düşündü. Kürt sorunu hakkında FAC'da artan oranda bilgi ediniliyor. Yunan ordusu açıkça Kürdistan'dan yana tavır alıyor -Avrupa görüşünü değiştirmeye başlıyor, ya da en azından kendisini bağlamak istemiyor: eğer BDT'de ve Yugoslavya'da ulusal ayrışmalardaki gibi yeni bir ticaret ortağı olursa, bir Kürt devleti FAC ve Avrupa tarafından tanınabilir.

Avrupa'nın böyle -yani kapitalist ekonomiye sahip- bir Kürdistan'ı desteklememesi için bir neden yoktur.

FAC'ın / Avrupa'nın böylesi bir tutumu karşısında ABD'nin nasıl tepki göstereceği merak edilebilir. Yakın Doğu'da varlığına dokunulmadıkça, kapitalist bir Kürdistan ABD için yaşamsal bir tehdit değildir -sadece bir rahatsızlık faktörüdür, çünkü bu, FAC'ın doğrudan ekonomik

etkisini, insan haklarının korunması ve halkların tanınması bakımından politik saygınlığını güçlendirecektir.

Fakat ABD bunu sineye çekebilir, çünkü: Orta Doğu'da egemen olan İslami fundamentalizm kapitalist dünyanın ortak düşmanıdır, şimdiye dek gerek ABD'nin gerekse de Avrupa'nın ekonomik ortağı olan İran'ın dışında bütün bölgede ikinci huzursuzluk odağı Filistin'den başka anti - kapitalist ekonomik ve toplum düzeni yönünde bir tehlike yoktur. Kuveyt, Suriye, Ürdün, Irak, Emirlikler, Suudi-Arabistan ABD'nin uydusu olarak şimdiye dek serbestçe değiş - tokuş edilebilen ve nöbetleşe bir ABD bir Avrupa tarafından yüksek düzeyde silahlandırılan anti demokratik feodal sistemlerdir. Bu işleyiş içinde Saddam Hüseyin'in yeri geçiçi olarak Hafız El Esat tarafından doldurulmuştur ve onun yeri de herhangi başka bir figüran tarafından doldurulabilir.

2. Eğer kurtarılmış Kürdistan, sosyalist bir Kürdistan olursa o zaman durum dramatik biçimde değişirdi:

Sosyalist Kürdistan'a Avrupa /FAC ve ABD karşı çıkacaklardır. Ama tepkilerinin farklı olması olasıdır.

Yukarıda anlatılan, özellikle Doğu'daki ekonomik olanakları nedeniyle, FAC, sosyalist bir deneyi ABD'den daha sakin karşılayabilir. ABD Körfez savaşından beri Yakın ve Orta- Doğu'yu yaşamsal çıkar bölgesi olarak ilan etti. Avrupa'nın ve FAC'ın buna gereksinimi yoktur. Elbette Alman emperyalizmi de yeni bir sosyalizm için başarılı deneyler istemiyor -ama ABD bundan daha çok endişe duyuyor. Sosyalist bir Kürdistan, Filistin halkına, sınıf ve mücadele birliğinin tek kurtuluş yolu olduğunun sinyalini vermek zorundadır. Böyle bir gelişme bölge için bir bakışta değerlendirilemeyecek bir gelişmedir, çünkü Suriye'de, Kuveyt'te, Irak'ta Arapça konuşulan komşular, dünya kamuoyunda hiç bilinmeyen bir baskı altında acı çekiyorlar ve böyle bir durumda bunlar -şimdiye kadar olduğu gibi-İslami fundamentalistlere değil sosyalist akımlara akabilir.

Bu durumda Avrupa ABD'ye karşı çıkacak ve Kürtlerin ve Filistinlilerin kendi kaderini tayin hakkı için kavga mı verecektir? ABD bir savaş riskine girecek midir? ABD'nin ulusal ekonomisi Avrupa devletlerinden çok daha doğrudan petrol ithalatına bağımlıdır.

Yenilik ve teknolojide Japonlar ABD'den çok üstündür yani alternatif enerji kaynaklarını ve modern üretim biçimlerini ABD artık geçemez. Savaşa son çare olarak zorlanabilir.

Avrupalıların çıkış yolu iki yönde olabilir: Türkiye ve Kürdistan'da doğrudan bir etkinlik temelinde, Kürdistan'da gerçi kültürel özerklikten yana olan, ama ayrı devleti reddeden güçleri güçlendireceklerdir ya da ayrılmış bir Kürdistan'da, kurtuluş hareketi içindeki sosyalistlerle sosyal - demokratlar arasında kavgayı, reformist, burjuva - demokratik güçler lehine kışkırtacak ve böylece ABD'yi ve komşu ülkeleri yatıştıracaklardır. ("Kapitalizm kendisi için tehlikeli olan şeyleri masseder")

Böylesi bir durumda savaşın önüne geçilebilir, ancak sosyalist bir model deneyi zamanından önce ölür.

Ya da Avrupalılar, o zaman dek kazanılmış olan politik güçlerini ABD'yi Kürdistan dışında bir etkinlik alanına itmek ve onu Arap ve İranlı ulusların ekonomik ilişkilerine havale etmek için kullanırlar. Bu ise, İran ve İslam dünyası ABD'nin ticaret ortağı olarak kalmaya devam ederlerse ve ezilen Arap halkları baskıdan kurtulmayı başaramazlarsa -ya da tersine iktidar sahipleri otokratik rejimlerini burjuva - demokratik tarzda reforme etmeyi ve böylece devrimci bir direnişin ortaya çıkmasına izin vermemeyi -şu sıralar güçlü bir fraksiyonun Kuveyt'te feodal sistemi bu biçimde yenmek istediği gibi, başarırlarsa mümkündür.

3. Kürt topraklarında sosyalist bir deney her şeyden önce bir savaş tehlikesine yol açacaktır, ya kendi toprakları üzerinde ya da komşu bölgelerde.

Orada filizlenen umut ve politik çalışma için şöyle deniyor: ekonomik ve politik olarak uzun vadeli düşünülmemiş, her şey ölümcül bir hatadır. Kürt ulusal hareketinin, bölgenin ezilen halklarıyla: Ürdün'de ve Kuveyt'te Filistinlilerle, Irak'lı ve Suriyeli güçlerle, İsrail'in barış hareketiyle enternasyonalist çalışması şimdi yoğunlaşmalıdır. Pragmatik, kısa vadeli eylemcilik, şimdilerde düzelmiş olan pozisyonu zayıflatır. Ulusal bir bilincin ve kurtarılmış topraklar reel olanağının başarıyla yaratılmasıyla Kürt ulusal hareketi, artık yalnızca kendi bölgesi için değil, zorunlu olarak Yakın - Doğu için de politik sorumluluğa sahiptir.

Bir yandan, Türkiye'nin de katılacağı uluslararası baskıyla, burjuva - demokratik biçimde reforma uğramaktan ve sınıf mücadeleci bir devlet kurma görüşünü unutmaktan kaçınmalı, öte yandan -özellikle Avrupa devletleri gibi- kendisini tehlikesizce destekleyebilecek güçlerin yavaş yavaş gelen bir desteğinden emin olmak için, Arap halklarının kurtuluşunu teşvik ederek gücünü ve saygınlığını arttırmalıdır. Bu mücadele olumsuz sonuçlanabilir, fakat dünya kamuoyu artık saygı borçludur, Kürt kurtuluş hareketi şimdiye dek bunu elde etmiştir, Filistin halkı ise acı çatışmalar içinde şimdiye dek elde edememiştir.

4. Bu arada, İslami fundamentalizmle bu dönemde doğrudan bir çatışmanın olmayacağından hareket ediyorum. Gerçi islami fundamentalizm yayılmaya devam ediyor -Cezayir'e ve Filistin'de Hizbullah'a bakınız- fakat öncelikle İran'ın Batı dünyasıyla ilişkileri ekonomik sektörde artacaktır. Çatışma -eğer fundamentalizm bizzat ekonomik ve politik açıdan saldırganlaşmazsa ilk planda kültüreldir. Yukarıda anlatılan ilişkiler örgüsü ve kapitalist devletlerle sosyalist bir modelin çelişkileri, fundamentalist ülkelerin yakınlığından dolayı rahatsız edilmiyor. Kapitalizm ve sosyalizm en azından karşılaştırılabilir bir insan tablosuna; kültürel kavramlara sahiptir, insan haklarının önemi, yaşam ve ölümün anlamı ve günlük yaşamda dinden fiili uzaklık ikisinde ortaktır. İslami fundamentalizmin esastan farklı insan tablosu ve esastan farklı anlayışı bizim parametremizi değiştirmiyor. Hatta onun varlığı, Alman - Amerikan ilişkilerinde inşa edilecek olan baskı için bir supap olabilir.

Sosyalizm bayrağıyla sınıfa

HALUK YURTSEVER

İkinci Cumhuriyet tartışması, tartışmanın taraf ve tezlerinden çok, bu tartışmaya yol açan toplumsal gerçekler açısından önem taşıyor.

Tartışmanın temelinde üç önemli etken var. Tekelci Türkiye kapitalizminin ulaştığı yeni aşamanın ihtiyaç ve çelişkileri; değişen dünya-bölge koşulları ve Türkiye'nin bir numaralı siyasal sorunu durumuna gelen Kürt ulusal hareketi. Bu üç etken, 1923'de kurulan Türkiye Cumhuriyeti'ni temelinden sorguluyor.

Tekelci oligarklar ikinci Cumhuriyet'i bütün kurum ve ilkeleriyle emperyalist bir düzene; bazı aydınlar "çok uluslu" bir devlet örgütlenmesine; yeni ve eski sosyal demokratlar "sivil toplum"a geçiş olarak anlıyorlar. Bunların "ikinci Cumhuriyet"i sınıfsal ve toplumsal açıdan Türkiye'nin bugünkü düzeninden devrimci bir kopuşu öngörmüyor. Revizyonist bir dönüşümü hedefliyorlar.

Niyetler bir yana, Türkiye Cumhuriyeti'nin ideolojik temelini oluşturan kemalizm ve misak-ı millicilik çürümüştür. Bu ideoloji Türkiye kapitalizminin dışa açılma, emperyalistleşme yönelişine yanıt veremiyor; sınıf mücadelesinin yeni gereksinimlerini karşılayamıyor ve ulusal sorunda çözüm üretemiyor. "Riskler alan", yayılmacı ve saldırgan bir dış siyaset izlemek ve Türkiye düzeninin 1980'den bu yana içine girdiği transformasyon sürecini bütün kurum ve düzenlemeleriyle sonuçlandırmak isteyenlere, 'Atatürkçü dış politika" da, Cumhuriyet "ilkelerinde" ısrarlı olanlar arasındaki çatışma bu noktada çıkıyor.

Revizyon ve reform ihtiyacı düzenin eski yöntemlerle yönetemediğini gösteriyor. Ama bu, "Cumhuriyet'in bittiği" anlamına gelmiyor. Daha rezervleri vardır ve daha önemlisi, eskisini yıkıp yenisini kuracak toplumsal-siyasal bir mevzilenme gerçek sınıf ve siyaset güçleriyle henüz şekillenmemiştir. Vurup devirecek güç yoksa hiçbir düzen kendiliğinden bitmez.

* * *

Türkiye Cumhuriyet'ine meydan okuyan reel toplumsal dinamiklerden en öne çıkmış olan devrimci Kürt ulusal kurtuluş hareketidir.

Uluslaşma sürecini tanımlamak için, önüne devletleşme hedefini koymuş olan Kürt kurtuluş hareketi ile "Üniter" Türkiye Cumhuriyet'i arasındaki çelişki kesin ve güncel bir çelişkidir. Kürt hareketi kendi varlığını ve sorununu köktenci bir biçimde ortaya koyarken, kendinde öte çözümler de dayatıyor. Kazandığı kitlesel boyutu ile, Türkiye bütünündeki siyasal gelişmeleri etkiliyor ve toplumsal muhalefete yeni alan ve kanallar açıyor. Bu artık gözle görünen, herkesin eliyle dokunduğu bir gerçektir.

Yalnız, bu sonucu ulusal hareketin doğasından gelen otomatik bir gelişme olarak değerlendirmek ve Kürt ulusal hareketinin ona bu gelişmeleri yaratma gücü veren ideolojik-sınıfsal içeriğini görmemek büyük bir yanılgı olur. Bu hareketin sıçramalı gelişmesinde önderliğin ve sınıf temelinin devrimci niteliği belirleyici bir önem taşıyor. Harekete, Türkiye devrimci hareketin içinden çıkmış sosyalist eğilimli bir kadro önderlik ediyor ve hareket esas olarak yoksul köylülüğe dayanıyor. Bugün herkesin gördüğü ve kabul ettiği gelişmenin böyle bir ideolojik-sınıfsal özü var. İki devrim süreci arasındaki bağ nesnel ve sınıfsaldır.

Kürt hareketi bugüne dek yol açtığı gelişmelerde Türkiye devrimi için bir kaldıraç işlevi görebileceğini göstermiş ve bu yönde bir irade de koymaktadır. Bu Türkiye sosyalizmi için büyük bir olanak ve "şans"tır. Değerlendirilmesi kullanılmasına bağlıdır.

Ancak, Kürt dinamiği tek başına Türkiye devrimini taşıyamaz. Tersine, eğer Türkiye devrimi gelişemezse ulusal harekette devrimci önderliği ve çizgiyi korumak da objektif olarak güçleşecektir. Bu noktada hareketin ulusal özelliğinden gelen sınırları görmek ve kolayca çözümlere bel bağlamamak önemlidir.

İki devrim süreci, iki devrimin de geleceğini etkileyen onlarca bağla birbirine bağdır. Nesnellik budur.

* * *

Devrimci sürecin bugünkü en büyük çelişkisi bu nesnellik ile Türkiye sosyalist-devrimci hareketinin dağınık ve zayıf öznel konumlanışı arasındadır.

Türkiye sosyalist hareketi, tarihin en zor ve bunalımlı dönemlerinden birinden geçiyor. Büyük likidasyon anaforundan sıyrılma ve toparlanma süreci başlamıştır. Ancak bu süreç, ortamın isteğinden yavaş ilerliyor. Sıçramalı gelişen ve maddesini bulan ulusal harekette, ağır ve sancılı bir tempoyla ilerleyen Türkiye sosyalist hareketi arasındaki eşitsizlik ve ritm uyumsuzluğu ikinci-

nin içsel zaaflarını büyüterek öne çıkarıyor. Bu noktada Kürt hareketine yöneltilecek hiçbir eleştiri olamaz. Çünkü bu zayıflık, etkileyenin değil, etkilenenin niteliğinden kaynaklanıyor. Yalnız Kürt hareketi değil, toplum yaşamını etkileyen her gelişme Türkiye sosyalist ve devrimci hareketinin zayıflığını ortaya koyuyor.

Bunalım ve zayıflıkların birçok nedeni var; verili durumu aşmak da çok yönlü çabalar istiyor. Yine de basitleştirmeyi göze alarak sorunu ve çıkış yolunu iki temel noktada toplayabiliriz.

Bir: Türkiye devrimci hareketinin en büyük zaaflarından biri sosyalizm teori ve düşüncesinden uzaklaşmış olmasıdır. İnkarcılar ve dönekler bunu devrimci teoriyi açıkça ve toptan reddederek; daralmış ve kendini amaçlaştırmış tekkeler ise sosyalizmi sınıf savaşımında kullanılması mümkün olmayan bir doğmalar yığını durumuna düşürerek yapıyorlar.

İki: Türkiye sosyalist hareketi işçi sınıfı hareketinin uzağında, sınıftan ayrı bir süreç yaşıyor.

Sosyalist hareketteki bunalım ve tıkanıklık kendini, işçi sınıfı ve emekçi halk hareketinden kopukluk, ideolojik belirsizlik ve karmaşa, sosyalizmi kurtuluş bayrağı olarak yükselmede güvensizlik olarak gösteriyor. Sınıfla sosyalizm arasındaki mesafe hareketin sınıf sosyalizminden uzaklaşmasıyla birlikte iki yönden ve iyice açılmıştır.

Birinci bulanık, maddesinden uzak bir hareketin dağınıklık ve tıkanıklıktan kurtulması mümkün değil. Temsil etmek savında olduğu sınıfın öncü kesimleriyle buluşamayan, işçi sınıfı yığınının maddi gücüne dayanmayan ve toplumsal süreçlere müdahale edemeyen bir hareketin; politik gelişmeleri kenardan seyrederek marjinalleşmek; buna tepkiyle intihar uçuşlarına girişmek; ya da başka güçlerin kuyruğuna takılmak türünden açmazlarla yüz, yüze gelmesi kaçınılmazdır. Kısır döngünün temelinde yeterince sosyalist ve yeterince sınıfsal olamamak yatıyor.

Aşırı "realist" ve ütopist yaklaşımlar da tıkanıklığı aşmak bir yana, sorunun çözümünü güçleştiren bir rol oynuyorlar.

"Realist" yaklaşım, siyasetin güçle yapıldığı doğrusunu,"reel politik" bir yorumla bir "reel" güce dayanarak siyaset yapma biçiminde anlıyor. Dün reel sosyalizme, bugün de Kürt hareketinin yarattığı güce dayanarak sosyalist siyaset yapma eğilimleri aynı anlayışın yansımalarıdır.

Ütopistler ise bugünkü dünyanın kötü gerçeklerini bir yana bırakıp, düşünce dünyasındaki güzel sosyalizm tasarılarına sığınıyorlar. Sosyalizm, bilimsel bir yöntemle de olsa olmayanı tasarladığı ve önce düşünce planında kurduğu için ütopyacı bir renk taşır. Ama sosyalizmi ütopyacılığa eşitlemek ya da indirgemek bir kaçıştan başka birşey değildir. Bugünkü maddi-nesnel duruma, insanlar arasındaki eşitsizliklere, her türlü toplumsal adaletsizliğe, sömürü ve baskıya, bunların kaynağı olan özel mülkiyete saldırmayan; eşitlikçi, özgür bir düzenin gerçekleşebilir bir hedef olduğunu bugünkü toplumun maddi koşullarından çıkaramayan bir yaklaşım siyasal ve devrimci olamaz. Devrimden önce "yeni insan"ın yaratacağı söylemleri de, alevilikte yeni bir toplumsal taban arama çabaları da işçi sınıfından umudu kesmiş aydınların bilimsel sosyalizmden ütopik sosyalizme kaçışlarını anlatıyor. Devrimden önce cam fanus içinde "yeni insan" yaratmak aydın fantazidir. Devrimden önce ve devrim sürecinde bakışını ve davranışını değiştirerek insanı değiştirmek, "yeni insan"ın embriyonunu yaratmak ise ancak eylem ve savaşım içinde olur.

Türkiye'de sosyalizmi yeniden üretmenin ve toplumsal bir güç haline getirmenin yolu bilimsel sosyalist ideolojiyle ve işçi sınıfıyla yeniden, köktenci biçimde bütünleşmekten geçiyor.

* * *

Bu Cumhuriyet'in tek gerçek altarnatifi sosyalist Cumhuriyet'tir. Sınıf ve siyaset güçlerinin güncel ve karşılıklı ilişkileri açısından Türkiye, devrim ve sosyalizmin eşiğinde olmadığı açıktır. Türkiye devrimci sosyalist hareketi, ne yazık kı, devrime Türkiye nesnelliğinden daha uzaktır. Ancak, bir düzenin gerçek alternatifi güncel güç iliş-kilerinden değil, tarihsel-toplumsal ilişkiler toplamından, sınıf savaşımından çıkıyor. Türkiye sınıf savaşımının şiddetle yürüdüğü bir ülkedir.

Sınıf savaşımı, iki temel sınıfın sürekli ve açık biçimde çatıştıkları, birbirine eşit ya da yakın bir hareketlilik ve insiyatif içinde oldukları bir karşılaşma olarak anlamak, son derece yanlıştır. Emek-sermaye çelişkisi, kapitalist toplumun o kadar temel ve başat çelişkisidir ki, iki temel sınıf arasındaki ilişkinin en "barışçıl" olduğu, hiçbir pratik savaşımın görünmediği anda bile sınıf mücadelesi yürümektedir. Bir tek işçi bile savaşmasa sınıf savaşımı vardır. Kapitalist egemenlik mekanizması tümüyle bu gerçek üzerine oturtulmuştur. Eylül sermayenin emeğe toplu ve şiddetli bir savaşımıydı. 1989-91 işçi çıkışlarıyla elde edilen nisbi kazanımların ardından, şimdi yeni bir saldırı geliyor. Tekelci sermayenin bütün sözcükleri, "Türkiye'nin dış pazarlara açılmadaki en büyük avantajını, ucuz işgücü olanağını yitirdiğinden yakınıyor ve Türkiye'nin "geleceğini" bu sorunun çözülmesinde görüyor, bunun "önlem"lerini alıyorlar. Herşeyleri sınıfsaldır.

İşçi sınıfı, biriktirdiği deneyim, öfke ve savaşın kararlılığıyla bu saydırıyı püskürtmeye hazırlanıyor. Bütün veriler önümüzdeki dönemde sınıf mücadelesinin keskinleşeceğini gösteriyor.

Sosyalist hareket kendisini sınıf mücadelesi eksenine oturtmak durumundadır.

Türkiye'nin yumaklaşmış sorunlarına, toplumun çoğunluğu lehine çözümler getirecek programa yalnızca sosyalizm sahip. Sosyalizmin halkı birleştirici yönünü öne çıkarmak gerekiyor. Bu, şu açıdan da önemlidir. İşçi sınıfıyla kaynaşmânın yolu, yalnız sınıfa dönük propaganda, ajitasyon ve örgütlenmeye hız vermekten değil, bunlarla birlikte sosyalizm bayrağını ülke çapında yükselterek sınıfı da sarsmaktan geçiyor. İki süreç iç içedir.

Zor ama doğru olan, Türkiye'yi yeni bir cumhuriyete götürecek yol budur.

Yeni insan sosyalist ahlak

ENGİN KUNTER

Türkiye solunu kabaca üç bölüme ayırmak mümkündür.Birincisi 1920'lerle başlayan TKP geleneği, ikincisi 1960'lardan başlayıp 1985 yılına uzanan devrimci demokrat gelenek ve 84-85 yıllarında başlayan içinde bulunduğumuz süreç. 60'lı yılları 70'li yıllardan ayırmak çokta doğru değildir. Bir çok açıdan 70'li yıllar 60larda oluşturulmaya çalışılan, tohumu atılan düşüncelerin pratiğe geçirilmesi çalışmasıdır.

60'lı yıllara kadar hakim olan TKP geleneğidir. Bu geleneğin yarattığı sosyalist insanla sonraki dönemler birbirinden ayrılır.Devrimci demokrat gelenek, TKP sonraları TİP geleneğinden yalnızca teorik tespitler nedeniyle değil aynı zamanda bu ideoloji politikaların yarattığı insan tipolojisi açısından da geçmiş dönemden ayrıdır. Geçmiş dönemden etkilenme olmamış mıdır? Şuphesiz olmuştur. Dönemin gençliği büyük ölçüde TİP tankına girmiş çıkmıştır. Bunun ötesinde eski tüfeklerle yakın çalışma ve tanışma fısatı bulmuştur.TİP sonraları Kıvılcımlı, Mihri Belli gibi deneyimli komünistlerle balayı dönemleri de yaşanmıştır. Açıktır ki Eski tüfekler uzun süre gençliği ellerinde tutamamışlardır. Gençler, ağızlarına bakılan, konferans panellere çağrılan, birikimli yaşlanmış liderlerin dönemin gereklerini yerine getirmediklerini kendilerinin önünü tıkadığını görmüşler hissetmişler ve kopmuşlar kendi yollarını çizmişlerdir.

Mahirler, Denizler, Kaypakkaya'lar mücadelede yaşamlarını yitirdiler. Fakat etkileri ya da onların düşünceleriyle yola çıkanlar ancak 70'li yıllarda bu düşünceleri pratiğe dökebildiler. Bu arada düşünce ve tezler deformasyona değişikliğe bilinçli ya da bilinçsiz uğradı. Teorideki değişiklikler pratikte de yansımalarını buldu .

60'lı yıllar ardında bıraktıklarının etkileri günümüze kadar taşındı. Günümüze yalnızca Mahir, Deniz, Kaypakkayaların saf ya da bozulmuş biçimiyle Türkiye tahlili, gerilla savaşı, cephecilik, devrimci demokratizm ve benzerleri gibi ideolojik politik tesbitlerin ötesinde bir devrimci insan, sosyalist insan tipolojisi de bıraktı. Aradan 20 küsür yıl geçmesine rağmen ikinci dönemin sosyalist insan tipolojisiyle yürümek isteyenler var.

Mücadelenin kendisi bir sosyalist insan tipolojisi yaratır ve ideolojik politik görüşler, örgütsel ilişkiler, stratejiler, taktikler mücadele yöntemleri sosyalist insanı şekillendirir. Sosyalist insan mücadele içinde yoğrulur mayalanır. Her dönemin ayrı bir tipolojisi varsa ki vardır o halde nesnelliğin, nesnelliğinde ötesinde şu anın ve geleceğin ihtiyaçlarına yanıt verebilecek sosyalist insan yartımı sorunu sosyalistlerin önünde duruyor.

Yeni kavramı belki de hiç bir dönem bu kadar çok kullanılmadı. Örneğin 85-86 yıllarından sonra çıkan dergilerin bir kısmı dergilerinin adlarını yeni diye başlattı.Yeni Aşama, Yeni Öncü, Yeni Çözüm, Yeni İnsan gibi. Gerçekte yenilik açısından dergi logosu olmanın ötesine geçemediler. Fakat çarpıcı olan yenilik arayışıdır.Eski yetmiyorki yenilik peşinde koşuluyor. Yenilenmenin bağlantılı olarak değişme isteğinin bir göstergesi sayılmalıdır.Yalnız dergi adları değil yazı başlıkları da yeniyle doludur:"Yeni Dünya Düzeni", "Yeni Dönem", " Yeni Ekim Devrimleri" gibi .

Türkiye solu ideolojik politik bir yenilenmeden geçiyor. Eski teoriler, eski düşünceler tekrar gözden geçiriliyor. Türk ve dünya sol tarihi neredeyse sil baştan değil ama yeni baştan yazılıyor. Kadına bakış, ulusal soruna bakış, çevre hareketine, teknolojiye, kapitalist sisteme bakış tekrar ele alınıyor. Görüldüğü kadarıyla ideolojik politik yenilenme örgütsel pratik açılardan teorisi yapılıp pratiğe dökülebilmiş değil. Bir çok örgüt bir çok yapı eski usülle deyim yerindeyse, anadan babadan gördüğü şekleğiyle devam ediyor Kısırlığın bir nedeni günümüz ve geleceğin ihtiyaçlarına yanıt verebilecek örgütsel pratik bir şekillenme konusunda çalışmaların azlığı...

Bu bir yana ideolojik politik örgütsel ve pratik yenilenmeyle birlikte yeni bir kültür yeni bir ahlak yeni bir sanat yaratma sorunuyla da karşı karşıyayız ve bunların hepsi birbiriyle ilişki içinde. Mitinglere bakıyoruz hala 60'lı 70'li yılların yarattığı geleneğin etkisinde insanlar. Hala 'Kahrolsun Amerikan Emperyalizmi' hala 'Mahir Hüseyin Ulaş Kurtuluşa Kadar Savaş' sloganıyla yürünüyor. Genç bir militan mikrofonu kapıyor, Mustafa Kemal'in Kağnısı şiirini okur gibi "devrimci şiirler" okuyor. 20 yıl öncesinden ne içerik ne üslup olarak fark yok. Yeni söylem yeni eylem yaratılmaya çalışılsa da bunların yansımaları henüz görülmüyor. İdeolojik teorik açıdan ulaşılan düzey örgütsel, pratik, sanatsal, kültürel, etik açıdan ulaşılmış değil.

Sorun insan sorunudur. Her dönem olduğu gibi bu dönemde yapılması gereken en büyük yatırım

insana olmalıdır. İdelojik politik düşüncelerin yaşama geçirilmesi örgütselliğin ete kemiğe bürünmesi ve mücadelenin geliştirilmesi herşeyden önce insanla olacaktır ve devrimcilerin en büyük sermayesi insandır.

Teorik ve pratik alandaki yeniliklerin uygulayıcılarının da yeniliğe ihtiyacı var.

Yeni dönemin başlarında nasıl başlanırsa öyle gidileceği ve ilk adımların yaşamsal önemde olduğu çok iyi biliniyor. Yeni sosyalist insan konusunda atacağımız adımlar yeni bir geleneği, yeni bir anlayışı, yeni bir kültürü, oluşturacaktır.

Sosyalist hareketimizin ulaştığı aşama yeni insana gebedir. Bu farkedildiği içindir ki 'devrimci ahlak', 'sosyalist insan', 'sosyalist yeni insan', 'politik insan', 'leninist militan tip', 'siyaset terbiyesi', 'kadro tipi', 'devrimci kişilik' gibi kavramlaştırma çabaları yapılıyor

Eskiden devrimci bir tip vardı ; ayağı postallı sırtı parkeli, eli birincili, boynu kırmızı atkılı. Yine bu tipin bir takım ahlaki ilkeleri vardı; doğruluk, dürstlük, alçakgönüllülük, yardımseverlik, inançlılık gibi. Politik insanın uyması gereken kurallar vardı; düşmana ser verip sır vermeme, eleştiri, özeleştiri mekanizması, devrimci değerlere sahip çıkılması gibi. Bu normların bir kısmı yazılıydı, kimi hiç bir tüzükte yer almazdı. O zamana kadar mücadele içerisinden örgütsel yaşamdan devrimcilerin birbirleriyle ilişkilerinden çıkmış bir şeyi yapma ya da yapmama şeklinde oluşmuş kurallardı bunlar. O dönem mücadele edenlerin kültürünü devrimci mücadele kültürünü, geleneğini oluşturuyordu.

Eylül yenilgisiyle birlikte yılların mücadelesiyle yaratılan devrimci değerler çürümeye, yozlaşmaya başladı. Yılların mücadelesiyle oluşmuş bu değerler geçmişle hesaplaşma, özelleştiri adı altında ameliyat masasına yatırıldı. Neşter atılmadık yer bırakılmadı. Bir çok konuda olduğu gibi bu konuda da açılan yerler kapatılmadan ameliyat masasından ayrılındı. Geçmişte devrimciliği özde değil biçimde gören anlayışlar mahkum edildi. Devrimcide şablonlar, kalıplar aramanın insan kişiliğini yok ettiği, asıl devrimciliğin beyinde olması gerektiği doğru bir şekilde dile getirildi. Bu anlayış başlangıçta doğru olmakla birlikte, giderek abartılarak savunulmaya başlandı. Geçmiş sürecin devrimci tipi giderek toptan rededildi. Yılların biriktirdiği olumlu devrimci değerler yıkıntıların altında kaldı.

Eylül süreci, mücadeleden, örgütlenmeden, kitlelerle bağlar kurmaktan kaçışı , moral çöküntüyü getirdi. Yeniden ayağa kalkıldığında bir kısmı kaldığı yerden devam kararı aldı ve geçmişi tekrarlamaya koyuldu. Bu tekrar ideolojik politik örgütsel olduğu kadar, insan malzemesi olarak da eskinin tekrarıydı. Mücadeleye başlandığı andan itibaren eski tip devrimcilikle yürünemeyeceğini gördüler, yeni tipi yaratmak içinde yeterli ideolojik, teorik politik yenilikten de yoksundular. Açmazları da buradaydı.

Geçmişden ideolojik politik ve örgütsel anlamıyla kopanlar kabuk değiştirenler ise geçmiş devrimci kişilik, ahlak ve kültürün olumlu değerleriyle günümüzün ihtiyaç duyduğu devrimci tipi ortaya koyamadılar.

Evet eskiden bir devrimci tip vardı , halk gibi giyinen halk gibi yiyip içen , halk gibi davranan ve halk gibi düşünen bir yanı feodal bir yanı küçükburjuva. Bu gün bu devrimci tip hiç bir ihtiyaca yanıt veremez. Fakat yine de eski devrimci tipin olumsuz özelliklerine yüklenilirken yarattığı devrimci değerler bilince çıkarılmalı ve geliştirilmelidir. Bunlara ileride geleceğiz. Burada bahsetmemiz gereken eskiden devrimci olmaya çalışılır devrimci olmaya özenilirdi.

Devrimci halktan değil ama bir burjuvadan bir faşistten kendini ayırmıştı. Bir insanın devrimci olduğu yüz metre öteden belli olurdu. İster küçükburjuva devrimcisi densin isterse proleter devrimcisi, devrimci olmaya sosyalist olmaya özenilir, hatta bir devrimcinin nasıl olması gerektiği üzerine uzun uzun seminerler konferanslar verilirdi. Örgütlerin kadroların renkleri öne çıkardığı ilkeler o yapıyı az çok belli ederdi.

Sosyalist olmak, komünist olmak nedir? Sosyalist bir yaşam, devrimci kişilik nasıl kazanılır? Her komünistin kendisine sorması gereken sorulardır bunlar.

Sosyalist her şeyden önce sosyalizmi ve sosyalist olmayı kendisi istediği için sosyalist olmalıdır. Komünist mücadele arkasında yığınlarca sağlam devrimci kişilikler bırakmıştır. Devrimci önderlerin yaşamları, romanlardaki devrimci tip ve karekterler, biyografilerdeki mücadele içinde sosyalist insanın düşünce biçimi, tutumları ve davranışlarına dikkat etmek gerekir.

Komünistlere, bütün insanlara yenilmez silahlar veren Marks ve Engels'in ilişkileri bizlere örnek olmalıdır. Marks ve Engels'in ortaya koyduğu düşünsel teorik miras Marks'ın adına yazılmıştır ve adına marksizm yazılan bu düşünce ve eylem kılavuzu Marks'ın olduğu kadar Engels'in birlikte çalışmalarıyla ortaya konulmuştur. Marks ve Engels birbirlerine yoldaşça bağlıydılar. Marks zor dönemlerinde Engels'i hep yanında buldu. Marks'ın kızı Elenor, Engels'in fedakarlığından söz ederken Engels'in 1850'den 1883 yılına kadar Marks'a 4 bin sterlin gönderdiğini söyler. Elenor Engels için "onun affedemeyeceği tek şey vardı, o da sahtekarlıktı" diyor. Engels dürüst, dürüst olduğu kadar sade ve alçakgönüllüdür. Engels Marks'ı hep kendinden üstün görmüştür. Marks'ın bir deha olduğunu kendisinin ancak zeki sayılabileceğini, kendisi olmasa da Marks'ın bir çok şeyi başabileceğini, orkestrada Marks'ın birinci keman kendisini de ikinci keman olarak nitelemiştir.

Örneğin; Doktor Hikmet Kıvılcımlı'yla İsmail Beşikçi'yi ele alalım.

Doktor Hikmet Kıvılcımlı'yla İsmail Beşikçi'nin benzerlikleri nereden kaynaklanıyor?

Bilim insanı olamaları mı? Evet.

Kürtlerin özgürlüğünü ezilmişlerin haklarının yılmaz savaşçılığı mı? Evet.

Üretkenlikleri ve çalışkanlıkları mı? Evet.

Doktor olmaları mı? Hayır. Biri akademisyen diğeri tıp doktorudur. Beşikçi'yle Kıvılcımlı'nın birbirine benzer ve benzemeyen bir çok özellikleri görülebilir. Fakat önemli olan asıl benzerlik kişilik olarak mütevazi ve alçakgönüllü bir yapıya sahip olmalarıdır. Dikkat edilirse devrimci önderlerin

bir çok özelliği bir birine benzer. Engels'teki alçak-gönüllülük (kimileri buna yüce gönüllülük de diyor) Doktor'da da görülür. Kıvılcımlı'nın yaşamının tümü proleter devrimci olmaya çalışmakla geçmiştir. "Kişisel mülküm denecek hiç birşeyim yok. Trajediden başka bırakacak birşeyim yok. Trajedimde hiç bir zaman doğru bildiğimi savunmaktan gözümü kırpmayışımdır" diyor Kıvılcımlı anılarında. Kıvılcımlı alçakgönüllüdür ve gençlere alçakgönülü olmalarını öğütler.

"Kendisine ve keyfine gücü yetmiyenin, düşmanına da gücü yetmez" diyerek iradenin önemini "yaşamım boyunca poliste direnmeyi en büyük erdem saydım" diyerek işkence ve zindanda devrimci tutumun ne olması gerektiğini göstermiştir." "Demir disiplini partiye ve sosyalistlerin kendilerine uygulamaları " gerektiğine işarat eden Kıvılcımlı'nın özellikleri bugünün devrimci kişiliği konusunda ipuçları veriyor.

Geçmiş devrimci mirasımız Mahir, Deniz, Kaypakkaya gibi örnekler, Lenin, Stalin, Mao, Ho Şi Minh, Che, Kastro...binlerce adsız devrimcinin kişilikleri ve yaşamları bizlere örnektir ve yolumuzu aydınlatmaktadır.

Yeni (ya da yenilenmiş) sosyalist insanlar eylemin, devrimci kişilik mücadele ve örgüt içinden çıkacaktır. Devrimci kişilik anadan doğma ya da kendiliğinden olmaz. Birincisi, iradi çaba gereklidir. Bireyin kendisiyle sürekli mücadele etmesi, gerektiğinde kendini ameliyat masasına yatırması, eleştiri-özeleştiri silahının etkin kullanımı burjuva, küçükburjuva özellikleri yenmede önemlidir. Hata ve zaaflar konusunda yeterince kendisine ve başkalarına karşı açık,dürüst bir tavır sergilemeyen ancak kendini kandırır. Hata ve zaafları görmezden gelmek, hafife almak düzeltilmesi zor sonuçlar doğurur. Konformist, kendi içinde statükoları koruyan yeniliğe ve değişikliğe açık olmayan kalıplaşmış insanlar kendi hatalarını göremez. Çürüyeni çürüdüğü yerden atma cesareti gösteremeyen hatalarını yineler giderek bağışlanmaz hatalar yapar.

Örgütsüz sosyalistlik olmaz. Devrim isteyenin aracını da istemek zorunda olduğu bilinen bir gerçektir. Örgüt ve örgütlülükten kaçışın yaşandığı bu dönemde 'bağımsız sosyalist'liği ortaya atanlar ve kutsayanlar kendilerine güvenceli liman aramaktalar. Darbeyle birlikte örgüt, parti kavramı prestij yitirmiş kitlelerin olduğu kadar kadro sayılabileceklerin kafasında yara almıştır. Bu olgu örgütlü mücadale istemeye engel değildir. İster 'bağımsız' ister 'örgütlü olsunlar bütün sosyalistlerin önünde duran en önemli görevlerden biri örgütlülüğü gündemin ilk sıralarına almaktır.

'Örgüt çamurdan insan yapar' sözü örgütün sosyalist insan 'kadro' yetiştirilmesinde önemini yeterince vurguluyor. Örgütlü insan yaptığı eylem söz ve davranışlarından örgütüne karşı sorumludur. Bu ona hak-ödev-sorumluluk ilişkisini öğretir. Örgüt, insan ilişkileri bütünüdür. Örgütsel ilişkiler içinde sosyalist insanın olumlu olumsuz yönleri ortaya çıkar. İnsan kendisini de başkalarını da insanlarla ilişkiye girerek tanıyabilir. İnsanın kendini tanıması önemli bir adımdır. Az bir kazanım değildir.

Örgütsel çalışmadaki kazanımlardan biri de kollektif çalışma, dayanışma ve yoldaşlık ilişkilerini geliştirmesidir. Üretici ve yaratıcı mekanlar insanları, 'tüketicilikten' uzaklaştırır, üreten ve paylaşımda disiplini, ortaklığı sağlar. Yoldaşlık kısa mesafe koşusu değil bir maratondur. Bir örgütsel yapıyı tanımak isteyen önce yoldaşlık ilişkilerine bakmalıdır. Çünkü yoldaşlık ilişkisi bir yapının aynasıdır. Birlikteliklerin yüz metremi yoksa maratonmu olduğu yoldaşlık ilişkilerinden sezilebilir. Yanlız yoksunluk ve yoksullukların değil aynı zamanda varlık ve varsıllıklarını paylaşmayanlar iyi bir devrimci olamaz.

Sosyalistlik bir yaşam biçimidir ve bu anlamıyla sosyalist insanın feda edeceği hiçbir şey yoktur. Feda edilmiş parası, zamanı, mekanı, yaşamı olduğunu düşünen ve fedakar olduğunu sananlar sosyalistliği içlerine sindirememiş, yeterince sosyalistliği içselleştirememişlerdir. Sosyalistlik bir görev değildir. Vermeyi baştan kabul etmeden kimse sosyalist olabileceğini sanmamalıdır.Yeni bir dünyada yaşamak isteyenlerin, o dünyayı oluşturabilmek için gösterdikleri çabadan daha doğal ne olabilir.? Emeğin kurtulması, adalet, eşitlik, özgürlük ve yeni bir dünya için savaşanın yaptıklarını feda edilmişlik olarak görmesi eski devrimci tipin olumsuzluklarından biridir.(*)

Kolektivite, örgütlülük kavramları bireyin yaratıcılığını özgürlüğünü yok etmez. Tam tersidir. İyi bir işleyişe sahip örgütlülük ve kollektivite eğer çalışmalara gönüllü katılındıysa, bireyin gizil yaratıcılığını, çalışma azmini, enerjisini ortaya çıkartır. Kendisini sürekli aşmasına Kendisinin ve toplumun sorunlarına çözümler üretebilmesine yardımcı olur. Ortada özel çıkarlar değil genelin ve mücadelenin çıkarları savunulduğunda içine ve dışına güven veren bir niteliğe ulaşılır.

(*) Yeri gelmişken Türk solunda özellikle yenilgiyle birlikte dillerden düşmeyen 'Direnişçilik' üzerine bir kaç söz söylemek gerekiyor. Burjuvazinin zindanlarına düşüldüğünde işkence ve her türlü insanlık dışı uygulamaların yapılabildiği gözaltı, tutukluluk ve tutsaklık koşullarında yapılan açlık, ölüm oruçları ve buna benzer eylemler direniştir.Yapılabilecekler sınırlıdır. Direnmekten başka çare yoktur. Bunun adı direniştir, bunu anlayabiliyorum. Fakat burjuvazinin kalelerine saldırıldığında bu bir karşı koyma, direnme değil adı üstünde saldırıdır. En iyi saldırı savunmadır taktiği her dönem geçerli bir taktik değildir. Direnerek, düşmanın yıpratılması, zayıflatılması mümkündür. Bu zafer olmaktan çok kendi güçlerini korumaktır. Düzenli ve en az kayıpla geri çekilmek ya da direnmek başarı sayılsa da taaruz yapılmadıkça saldırılmadıkça hiç bir düşmanın yenildiği görülmemiştir.

Saldırı yerine direniş deme geleneğinin, 80 öncesi hemen her kesimin savunduğu 'faşizme karşı direnme' anlayışı olduğu kadar, Üniversitelerde 'öğrenim özgürlüğü can güvenliği' taleplerinin sosyalist talepler sanılmasının yarattığı yanılsamalardan kaynaklandığı düşünülebilir. Direnişçilik anlayışı aynı zamanda devrimciliğin cefalı, bir iş olduğunu tekrarladı. Devrimci insan da gülmeyen, sevinmeyen, sevinse de sevincini belli etmeyen özellikler aranmasına neden oldu. Devrimci de aranan önemli özelliklerden biri de devrimcinin 'ciddi olmasıydı.

İçinde bulunulan yapının nitelikleri, özellikleri, psikolojisi, yapının bireylerine de yansır, kavgacı, mücadeleci, dinamik azimli, kararlı bir yapının içindekiler de aynı özellikleri kazanır. Özellikle gençler tecrübeli insanları kendilerine örnek alırlar. Giderek bir gelenek ortaya çıkar. Önder kabul edilen insanların geleneğin oluşumunda önemi büyüktür. Balık baştan kokar. Benzer durumlarda aynı politik tutum ve davranış geliştirilmesi, bir geleneğin yaratılmasında önemli bir etkendir. Örgüt ve mücadele insan eseridir ve sosyalist yeni(yenilenmiş) insanı da örgüt ve mücadele ortaya çıkarır.

Sosyalist olmak kadar özellikle Türkiye'de sosyalist kalabilmek önemlidir. Burjuvazi devrimcileri devrimci yoldan döndürebilmek için düzenin nimetlerinden yararlandırma taktiği gütmektedir. Bir şeylere kızarak tepkiyle ya da sosyalizm ve sosyalistliğin prestijinin yüksek olduğu dönemlerde sosyalist olanlar kızgınlıkları geçtiğinde, sosyalizmin prestijinin azaldığı dönemlerde, hızla safları terk edip düzenin.çarklarına girmişlerdir.

Beyni gelişmemiş, beyin kıvrımları düzleşmiş olanlar sosyalist olamazlar.Yaşadığı süreci ideolojik politik olarak kavramak ve yeni sorunların yüklediği yeni görevlerin üstesinden gelebilmek bilgi ve eğitim işidir. Kendini beyinsel açıdan geliştirmeyen, sorgulayıcı, araştırmacı olunmadan asker olunabilir fakat iyi bir devrimci olunamaz. Bireysel ya da örgütlü bir teorik eğitim almadan, sosyalist olanlar, ellerinden silahları alındığında ya da silahlarını kullanacak ortam ortadan kalktığında, nasıl mücadeleden kaçtıkları görülmüştür. İdolojik politik eğitimden uzak, pratiğe at gözlüğüyle bakanlar uzun soluklu mücadelerde yaya kalırlar.

Sosyalist kendini ve başkalarını örgüt içinde ve eylem içinde sınar. Sosyalist eylem içinde bilenir. Hiç bir devrimcinin korkmayacağını söylemek doğru değil. Devrimci, insanüstü varlık değildir. Her insan gibi devrimci de korkar. Eylem içinde bu korkusunu yener, cesaret kazanır.

Olmaması gerekenler ve dün olduğu gibi bugün de önümüzde duran, bir sosyaliste, devrimciye yakışmayan tortulaşmış özellikleri bilip, nerede hangi koşullarda olursa olsun mahkum edip , sosyalist geleneğimizden silmeliyiz. (*)

Örneğin devrimciler arasında sorunların şiddet yöntemleriyle çözülmesi dünün yanlış geleneğinden alınan mirastır. Bu mirası reddetmemiz gerekir.

Başkalarının yanlışlığını ganimet saymakta geçmiş geleneğin kalıntılarındandır. Başkalarının yanlışlığı bizim doğruluğumuzu kanıtlamaz. Bu basit bir politik ayakoyunudur. Burjuva politikacılığıdır. Hitler, Pinoçet, Evren, bütün kan emici diktatörler kendi iktidarlarını ayakta tutabilmek için ilgi odaklarını kendilerinin zaaflarından uzak tutmaya çalışmışlardır. Kendilerine yönelik muhalefet olduğunda ortak düşman bulunmuş düşman taşlanarak kendilerinin ne kadar doğru olduğunu sergilemeye çalışmışlardır. Bu tür burjuva ayakoyunları ancak politik tecrubeleri olmayanlar, müridler, çıkarcılar, sahtekarlar tarafından desteklenebilir. Bu tarz bir politika ve sosyalist kişiliği kesinlikle reddetmeliyiz.

Müridliğin ve şeyhliğin olduğu yerlerde, mürid kendini şeyhiyle tanımlar onun eylemi söylemi hemen herşeyi amentü gibi kabul eder. Yaptığı haksızlıklar, yalanlar, dedikodular karaçalmalar, ihbarlar; sorumsuzluklar görülmez, görenlerde görmezden gelinir. Bu tür yerlerde ilişkiler şeyh mürid ilişkileri olarak geliştiği için örneğin mürid olmak istemediği için ya da bir kısım temel konularda ayrı düştüğü için yıllardır kendisine bağlı kalmış yoldaşlarını birçırpıda gözden çıkarılır. Üstelik gerekçe olarakta para, uçkur düşkünlüğü hatta psikolojik bozukluklar gibi akla hayale gelmeyecek gerekçeler gösterilir. Müridler bu gerekçeleri hap gibi alırlar dün yoldaş dediklerine bugün şeyhleri hain dediği için hain gözüyle bakarlar işin iç yüzünü araştırmak istemezler. Ya bu gibi sorunları çözümleyebilecek organlar yoktur, organ olsa da gelenek yoktur. Bu tür Şeyh mürid ilişki-

---

(*) Politika, özellikle gençler için bir kurtlar sofrasıdır.Yıllardır politikanın içinde olanlar politikanın sanat yönünü güzelliklerini olduğu kadar ne yazık ki hala politik atraksiyonlar ve ayakoyunlarını gençlere aktarmıyorlar. 80 sonrası politikaya adımını atmış genç devrimciler ne yazık ayakoyunları ancak kendilerine uygulandığında politikanın çirkin yüzünü görebiliyorlar. Politik taktiklerle ayakoyunlarını birbirinden ayırmak gerekiyor. Bu nedenle mücadeleye yeni başlamış devrimcilerin, burjuvaziden daha çok sol içinde uygulanan ve devrimci politikaya sığmayan 'taktiklerin' bilmesinde yarar var. Etki yayınevinin çıkardığı Toplumsal Kurtuluş'ta Yol Ayrımı kitapçığından konumuzla ilgili bölümünü aktarıyorum:

"Devrimci sosyalist politikaya sığmayan politik taktiklerin bir kısmı şunlardır:

-Kurtlarla birlikte ulumak: Bunun mimarı Abdülhamit'tir. Zorda kalınca düşmanlarıyla ya da birlikte iş yapmanın mümkün olmadığı politik güçlerle bir süre birlikte yürümek, ihtiyacı kalmayınca boğazlamak.

-Havuç ya da sopa adamına göre davranma: Kendisinin söylediği ve yaptıklarını, gözü yumulu onaylayanlara havuç vererek muhaliflerine de sopa atarak hizaya getirme. Doğal sonucu asker tiplerin teşvik edilmesidir. Kendisine bağlılığa göre işlevsiz madalyalar takılır. Uygulayanı da aşırı pragmatizme götürür.

-Uçlar yaratma :Uçlar yaratarak kendisine yönelik muhalefet parçalara ayrılır.Bu politikayı en iyi uygulayanlardan biri Özal'dır. SHP'yi harcamak ve gücünü kırmak için DSP'ye destek verir.

-Kollektif idare ve irade yerine, kendi idare ve iradesini kollektifmiş gibi göstermek Yan etkisi kariyerizmdir.

-Harcamak için yükselt: Abdülhamit'ten bu yana uygulanan bir politikadır. Muhaliflerine görevler vererek yükselttikten sonra harcar. Komuoyuna böylece şirin görünmeye çalışır.

-Aşırı şüphecilik ve entrika: Dedikodu yayarak muhaliflerinin güçlerini kırır. Ajanları aracılığıyla elde ettiği bilgileri politikada kullanır.

-Samimiyetsizlik ve abartma: Azı abartıp çoğu azaltarak politik çıkar ummak.

-Makyevelizm: Yaşamın bütün alanlarında amaç için bütün yolları mübah sayma."

leri feodaliteden kalmadır, uzaktan yakından bilere bulaşmamalıdır.

Yıllarca emek vererek sağlanan yoldaşlıkların birlikteliklerin bir rüzgarda yokolması da önemli zaaflardandır. Bencil güdüler, basit çıkarlar, kibirlilik, kaprislilik, kariyerizm, beceriksizliğin yanısıra vefasızlıktan da uzak durmamız gerekiyor.

İnsanlara kolay güvenmeyiz,iyi bir süzgeçten geçiririz. Yoldaşlıkları adım adım öreriz bir kez yoldaşımız olana da sonuna kadar güveniriz eğer onda bir takım hatalar görürsek acımasızca eleştirir doğru yola çekmeye çalışırız. Yoldaşların biri hakkında hain, korkak, hırsız gibi bir yığın iğrenç iddialarda bulunarak devrimcileri yıpratmak bundan politik kazanç elde etmek, kendi iç yapısını serinletmek, kendini ferahlatmak isteyenler olabilir. Bunları zerre kadar dikkate almayız atılan oklar geri döner. Her kim ki devrimcilerin moralini bu tür iğrenç taktiklerle bozabileceğini sanıyorsa çok büyük bir yanılgı içindedir. Devrimci, yoldaşça ilişkiler ancak güven temelinde gelişebilir. Her gün gazeteleri dergileri açtığımızda karşımıza çıkan devrimcilere karşı yalan ve iftiraya karşı bütün devrimciler kenetlenip ortak savunma ve saldırıyı gerçekleştirmeleri gerekir. Çünkü ortada yaratılmaya çalışılan devrimci değerler ve bunların ezilen sömürülen kesimlere içerilmesi sorunu hepimizin sorunudur.

Yoldaşlararası ve yoldaş yapılanmalar arasındaki ilişkiler sosyalist insanın şekillenmesine katkıda bulunur. Her şeyden önce eski kof bir tepkisellikle, yırtık, ukela neye hizmet ettiği belli olmayan , samimiyetsiz iyi niyetten yoksun tartışma söylemi, yaratılmak istenen yeni insana, yeni kültüre ve bunların parçası tartışma kültürüne olumsuz gelenekler bırakır. Her edimde olduğu gibi eleştiride de devrimcinin dikkat etmesi gereken tarihsel sorumlulukları vardır. Devrimci insan sorumlu insandır ve bütün edimleri eğer iradi olarak gerçekleşiyorsa sorumludur. Yeni bir tartışma kültürü yaratmak bütün devrimcilerin sorunudur. İdeoloji, teori, politika tartışmalarla zenginleştirilebilir, yeni insan da aynı şekilde, yeni kültür de. Eleştirinin değiştirici geliştirici hatalardan arındırıcı yönü iyi yakalanmalıdır. Eleştiri ayaküstü ya da uluorta olmaz, zamanı ve yeri önemlidir. Düzenli sistemli ve açık olunması sorunun kavranmasında ve çözümler üretilmesinde yardımcı olur.

Bütün bunların dışında olmaması gerekenler olarak kolay başarı peşinde koşmak, acelecilik ya da beklemecilik, ertelemecilik, aldatma, oyalama ,görev ve sorumluluklardan kaçma ya da randevusuna zamanında gelmeme gibi olumsuzluklar saflarda çürüme ve yozlaşma, bozulmalara uğrayarak olumsuz gelenek, kişilik ve ahlakı beraberinde getirir. Olumsuzluklarla mücadelenin her aşamasında kararlı bir savaşım, saflığımızı arılığımızı koruyabilmemiz için gereklidir.

Bu çalışmada kadro ya da leninst militan tip, politik . insan konularına değinmedik. Kadro, Ekim'in tanımıyla"ideolojik çizgisini, sınıf yönelimini doğru kavrayan ve etkin bir biçimde uygulayan ve örgütün ihtilalci konumuna uygun niteliklere sahip" insan konusuna girmedik. Bize göre kadro, sosyalist insan, sosyalist kültür yaratımı, sınıf mücadelesi sürecinden, süreçlerinden ortaya çıkacaktır.

Her dönemin ve her mücadele biçiminin gereklerine yanıt verecek kadrolarda aranacak özellikler farklı farklıdır. Eksen yayınlarından çıkan Ekim 1. Konferans kararlarından aktarıyorum. " Marksist-Leninst örgütün ihtilalci konumuna uygun kadro tipi, her şeyden önce sağlam bir ihtilalci karekteri öngerektirir; düzenle her düzeyde bağını kesmek konusunda tereddüt göstermeyen, işçi sınıfının mücadelesi ve iktidarı için yüksek derecede kendini adama duygusuna sahip, illegalite kuralları ve örgüt disiplinine uymak ve üyelik haklarını kullanma konusunda kesin bir titizlik ve kararlılık, siyasi polisle mücadele konusunda uzmanlık vesiyasi polis ve düzen mahkemeleri karşısında siyasi onuru korumak, örgüt sırlarını düşmana vermemek konusundaki sağlamlık. İhtilalci bir örgütün kadrolarının sahip olması gereken vasıflardır."

Bu tanımları kadroda aranan özelliklere örnek olsun diye veriyorum.Verilen mücadele biçimine göre kadroda aranan özellikler de değişebiliyor. Brezilya'da şehir gerillasını başlatanlardan Marigella'dan aktarıyorum:"Şehir gerillacısı ancak düzenli talim yaparak sağlam bir fizik dayanıklılık kazanabilir...Uzun yürüyüş yapmak, kamp kurmak, ormanda yaşamaya alışmak, dağa tırmanma, kürek çekme, yüzme, dalış yapma kurbağa adam eğitimi, balık tutmak, zıpkıncılık, kuş avlama, her türlü küçük ve büyük sporlar da, fizik hazırlamada diğer faydalı biçimlerdir." Marighella gerillada fiziki eğitim üzerinde duruyor. "Araba kullanmasını, uçak pilotluğunu, motorlu ya da yelkenli deniz aracı idare etmeyi, makinelerden, radyodan, telefondan, elektirikten anlamayı öğrenmek, elektronik teknikleri hakkında az da olsa bilgi edinmek çok önemlidir." diyerek şehir gerillacısında teknik bilginin gerekli olduğunu söylüyor.

Şehir gerillasında olduğu gibi kır gerillasında ya da işçi sınıfı, kır ve kent yoksulları içinde çalışacak kadrolarda bulunması gereken niteliklere, bugün için ihtiyaç duyulan ajitatör, propogandist ve örgütçülerin özelliklerine bu yazıda yer vermiyoruz.

Son bir uyarı;

Dört dörtlük, hatasız, mükemmel bir devrimciliği beklemek hayalciliğine hiç kimse düşmemelidir.Her sosyalist olmaya karar veren, iyi bir sosyalist olmaya özenmeli, bunun için çaba harcamalıdır.

Bizim için önemli olan yeni ideolojik politik hatta, yeni döneme uygun sosyalist insanı ve yeni ahlakı ortaya koymaktır. Yeni insan sosyalist ahlakı sosyalist insanda yeni ahlakı yaratmalıdır. Kalıcılığın ve büyüyen bir sürekliliğin garantisi yeni sosyalist insandır. Süreç öylesine gelişiyor yeni durumlar ortaya çıkartıyor ki bir önceki sürecin önde yürüyen kahramanları yerlere düşüyor, silinip gidiyor, mücadele yeni insanlarla devam ediyor. Yeni sosyalist insan gelecekte daha da sertleşecek mücadelenin acımasız koşullar karşısında Stalin'in binaları gibi sağlam durabilecek özelliklere sahip olmalıdır.

Üniversite kökten sorgulanmalı

M.KARASENİRLİ

Üniversite, tarihteki yerini bir burjuva öğretim kurumu olarak almıştır.

Üniversite üzerine geliştirilen politik senaryolar, onun burjuva biçimi ve niteliği üzerinde birer iyileştirme çabasından öte geçmemektedir. Arkasına düşülen bilim adamları özünde kendi istihdam alanı olan üniversitelerin varlığı çerçevesinde hareket etmek zorundadır. Bu nedenle de her türlü kurumun kendisini radikal eleştiriye tabi tutmak isteği karşısında, tutuculaşırlar.

1402'lik öğretim elemanları bunun tipik örneği olmuş, dahası hayal kırıcılığı işini üstlenmişlerdir. İlk üniversite eylemlerinde bile bu bilim adamları suskunluğu altın bilmiş, bunun yerine öğrenciler 1402'liklerin haklarını savunma pahasına gözaltına alınmış, polisin saldırılarına maruz kalmıştır. Garip olan iki tarafın da üniversitenin düzeniçi bir kurum olarak iyileştirilmesini istemeleri olmuştur.

Başa dönersek, sözcük anlamıyla üniversite "Fakülteden oluşan, lisans, lisans üstü öğrenci yetiştirmekle beraber, görevleri arasında araştırma da yapmak olan öğretim ve bilim kurumlarıdır" denir.

Bu tanım, üniversitenin fizik yapılanmasını esas alan bir tanımdır. Biçimsel tanımı bu olmakla birlikte üniversite geleneksel sınıflandırmalar içinde, toplumsal iş bölümünü, egemen ideolojiyi, sistem ihtiyaçlarını ve bilgi hiyerarşisini düzenleyen ve buna göre düzenlenmiş kurum olarak karşımıza çıkar.

Yasal düzenlemelere ya da konu olan başka tanımlara girdiği şekliyle "yüksek ilim ve irfan yuvaları"dır. Toplumsal ilişkiler içindeki alt ve üst konumlanışları gösteren içeriği burada vurgulanır. Bunun pazar ilişkileri, holdingler ya da devletin nüfuzu önemli değildir, önemli olan üniversitenin ne olduğu ve ne işe yaradığıdır.

Tarihte de yönetici erkin ve egemen toplumsal sınıfın seçkin eğitim kurumları olarak ortaya çıkmış üniversite, bugünkü kimliğini burjuva egemenliği ile birlikte kazanmıştır. Batı ve doğu feodalitelerinin dinsel temelli manastır ya da medreseleri burjuvazinin ve kapitalist gelişimin yasalarınca tasfiye edilmiştir. Bunun Türkiye bölümü 1933'te başlar.

Tarihsel gelişimi ve evrimi ile feodaliteden kapitalizme gelişte egemen sınıfın ilişkilerinin seçkin temsilci ve sürdürücülerine eğiten kurum niteliği toplumsallaşarak evrimleşmiştir. Bu toplumsallaşma, kapitalizmin uluslararasılaşması ile, sınıfsal mücadelelerin yarattığı değer ve kazanımların geriliminden çıkan bir sonuç olmuştur günümüzde.

Kurumsal ve egemen toplusal-sınıfsal ilişkilerde sistemin bir aygıtı olarak üniversite, reforme edilmesi gereken bir kurumdan çok, deforme edilmesi gereken bir kurumdur. Bu deformasyon, kurumsal yapıyı teklit ederek geleceğe taşımak ve önüne halk sıfatı eklemekle mümkün değildir.

Tekrar geriye dönerek kısa tarih:

Türkiye burjuvazisinin bugünkü üniversitesi, Osmanlı dönemi Darülfünun'unun 1933'te tasfiyesi ile Türkiye burjuva egemenliği literatürüne girdi. Aynı yıl çıkarılan kanunda "hakikatleri araştırmak ve derinleştirmek, bilgiyi derlemek, yükseltmek ve yazmak gayelerini güdecek" olan kurum olarak tanımlanır. 1946 yılında çıkartılan üniversiteler kanununda "üniversiteler; fakültelerden, enstitü, okul ve bilimsel kurumlardan oluşmuş, özerkliği ve tüzel kişiliği olan yüksek bilim, araştırma ve eğitim birlikleri" olarak ifade edilir.

1982'de çıkartılan 2547 sayılı Yüksek Öğrenim Kanunu, üniversiteyi devlet kanalıyla siyasal erkin denetim ve tekellerinin paylaşımına uygun olarak düzenleyen, faşizm uygulamalarına özgü bir baskı ve örgütlenme alanı haline getirilir.

Türkiye burjuvazisinin bu kısa üniversite serüveni, üniversite olgusunun tarihsel serüveninden, sınıfların tarihsel çatışma ve gelişme dinamiklerinde yaşanan toplumsal-sınıfsal farklılığa orantılı olarak sürer. Ancak sonuçta hepsinin de karekteristik özellikleri aynı neden ve amaç ikiliği içerisinde birleşir. Neden ve amaç arasındaki uzun yolda ise ülkeler, toplumları ve sınıfları ile değişik dinamikleri ve buna uygun çatışma özellikleri yer alır.

Üniversiteler bir toplumsal-sınıfsal formasyonda eğitim-öğretim kurumlarının tepesinde yer alır. Bu hiyerarşik donanım, egemen sınıfın aynı zamanda ve başat olarak egemenlik durumunun sürmesi için gerekli uzman nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi işini görür. Üniversitenin sınıf atlamak için aracılık işlevi de bundan dolayıdır.

Üniversitelerin sosyalleşmesi olgusu bu yüzyılın son çeyreğine kadar süren ve sınıfsal-toplumsal mücadelelere koşut olarak edinilen hakların dayattığı bir olgudur. Ancak üniversitenin yaygın bir olgu haline gelmesi, kurumsal niteliği üzerinde önemli değişiklikler yaratmadı. Bilgi ve bilginin bireysel ya da toplumsal iktidar biçimlerinden biri olması ve bunun yanında bilginin egemen sınıf lehine realize edildiği kurumlara yetiştirilen seçkin insan malzemesinin hedef alınması, burjuva pozitivist-ekonomist ilkeler uyarınca sistemi esas alan bir yaygınlaşma doğuruyor. İşin toplumsallaşma yanı tamamen burjuvazinin egemenlik ilişkisinin yaygınlaşması çerçevesinde mümkün oluyor. Buna rağmen kapitalist sistem sözkonusu eğitim kurumlarının kendi içinde bir seçmeciliğe giderek oluşturduğu ayrıcalık ile bu olguyu kısa sürede sulandırabilmiştir.

Eski Sosyalist ülkelerdeki üniversiteler, üniversite kalıbını korumanın yanında buraları bir ayrıcalık kurumu olmaktan çıkartmamış ve egemenlik aygıtı olarak önemsediği devletin ve ritüelizm ile resim söyleminin birer kurumu olarak sürmesini doğru bulmuştur. Ters bir açıdan bakılırsa, burjuva üniversite mantığı ile özde çelişmediği görülür. Üniversitenin adını Lenin Üniversitesi diye değiştirmek, müfredat programında Marks'ı ezberletmek farklı bir sonuç doğurmamıştır. Doğuramazdı da.

Türkiye'de iktidar ve devrim mücadelesine soyunan bir çok çevre ve siyasal oluşum, sistem içi bir kurum olan üniversiteyi siyasal mücadelesinin en önemli ya da çok önemli unsuru olarak görmüş bu tür oluşumların öncü kadrolarının ve devam kadrolarının çoğunu bu kurumlarda yer almış gençlerden oluşması ile de nesnel bir bağı da düşünürsek- ve görmektedir. Bunun yanında üniversite olgusuna ilişkin bağı salt siyasal bakışla kurulabilmekte, çok yerde olduğu gibi burada da kökleşmiş bir radikal-bilimsel gelenek oluşturamamaktadır. Kürsülerde, dünya görüşünün her bilimsel ve bilgisel alana özgü sözcülüğünü yapmaktan ziyade, salt, o da demokratik lafızdan oluşan bir politik eylem diline sığınmaktadır.

Üniversitelere ilişkin görüşlerine başvurulduğunda ise ya "özerk demokratik bir üniversite" ya da bunun yanında "Halk Üniversiteleri" şiarını ileri sürmektedirler. Kavramlaştırmanın bu aşamada önemi yok, önemli olan neyin kavramlaştırıldığıdır, birileri de çıkar sosyalist ya da komünist veya yeni bir tanıma başvurarak Toplum Okulları deyiverir.

Halk Üniversitesi şiarını ortaya atanlar, Özerk Demokratik Üniversite talebini bir geçiş talebi olarak savunmaya devam ederek "halkın, bilim ve sanat üzerindeki denetimine" olanak tanımayı amaçlıyor.

Özerk Demokratik Üniversite talebi eleştirisi olmayan bir taleptir. İyileştirme yanlısıdır ve bence kapitalizm için en ideal çözümü üretir. Piyasa ile üniversiteyi buluşturmanın, rekabetin ve katılımcılık yanılsamasının ideal formülasyonu budur. Devlet eliyle ya da doğrudan piyasa kurum ve ilkeleri uyarınca çevrelenmiş iki üniversite tanımından birini tercih etmek demektir.

"Hala Yerli Malı" mantığı ile hareket eden bir düşünce ile kurumun sorgulanması beklenemez, yanlış sorgular, bu yanlış da sizi düzenin dümenine sürükler.

Üniversiteleri halkın denetimine verecek olan anlayış da katıksız popülizminin bir örneğini daha ortaya koyuyor. Popülerleşmemiş sanat ve bilimi halkın denetimine vermek ya da halkın etkinliğine göre düzenlemek halka zarar vermekten başka bir işe yaramayacağı gibi, halk adına halksız ve haksız uygulamaların çöreklENeceği büyük bir boşluk ortaya çıkartır. Halk komiserlerine duyulan ihtiyaç SSCB'yi ne hale getirdiyse, gelecekte de bu beklenir.

Sonuçta muhalefetlik üstlenen iki üniversiteci talep ve alternatif özelliği olmadığı gibi, sistemli bir eleştiri geliştirememesi ve bu eleştiri sayesinde sürece etki edememesi nedeniyle negatif bir marjinalleşmeye uğramıştır.

Üniversitelerdeki etkinlikler de bu talepler çerçevesinde kısırlaşmaktadır.

Marksist-Leninist entellektüelizmin hem dumura uğratılması hem de kısır bir eylem söylemi alanına sıkıştırılması, komünist mücadelenin genel seyri içinde kurtuluş mücadelesine hiçbir yarar getirmemiştir. Bu tıkanıklığın aşılması için hiçbir yöntem geliştirilmezken, safdışı olmuş düşünceler etrafında negatif marjinallik aşılmaya çalışılmaktadır.

Gençliğin siyasallaşması ve siyasal-sınıfsal mücadele örgütlenmesi ya da eylem alanı bulması politik bir sorundur, bunun araçları ve yöntemleri de öngörülen politik eylemin araç ve yöntemleridir. İster üniversite ister başka kurum ya da alanda gerçekleştirilsin bu böyledir.

Marksist-Leninist entellektüel-ideolojik çalışma ve mücadele siyasal mücadelesinin bir parçası değil, siyasal mücadeleyi de kapsayan bir üst alanıdır, bu alan içinde çeşitli bilim dallarına yöneliş de yer alır.

Komünistlerin üniversiteye yaklaşımı gençlik alanı mücadeleleri, siyasal entellektüel mücadele araç ve yöntemleri ile, bizzat alanın gereksinimlerine verdikleri entellektüel, bilimsel yanıt ve buna uygun eylemlerle olmalıdır. Bunun için de kurumun köklü eleştirisi ve bu eleştirinin sonuçlarından davranış çıkarmak gerekir. Bu öneri her ne kadar pozitif marjinallik doğuracak gibi gözükse de tarihsel olanakların ancak böyle kullanılabileceği unutulmamalıdır.

BUGÜNÜN ÜNİVERSİTESİ

Türkiye'deki üniversitelerin hali pür meali acınacak ve gülünecek halde olsa da çok ciddi bazı ö-

zelliklerini göstermek gereklidir.

Bir: Türkiye üniversiteleri kapitalist egemenliğin aygıtı devlet ve siyasi erki ile onun görünür kullanıcısı hükümetlerin, giderek holdinglerin ortak denetim ve yönlendirmesi altındadır.

İki: Üniversiteler askerlik kurumu gibi birer istihdam alanı olarak kullanılıyor. Toplumsal eşitsizliğin, sınıfsal karşıtlığın bütün özellikleri bu kurumlarda ortaya çıkıyor. Kısa sürede iş ve yaşam güvencesi sağlaması mümkün olmayan gençlik kesimi üniversiteler aracılığı ile hem bir umut kapısı, hem gelecekte hiçbir güvence vermeyen niteliksiz bir çok okulda yıllarca hem de mezuniyet sonrası iş beklentisi içerisinde tutularak toplumsal-siyasal huzursuzluk kaynağı olmaktan çıkarılıyor. İşsiz gençlik potansiyeli bu kurum aracılığı ile boşa istihdam edilmiyor, sonuç genellikle hüsran olmasına rağmen öğrenim ve askerlik kurumları aracılığı ile 8-10 yıla yayılmış bir rehabilitasyona tabi tutuluyor. "Üniversite açmak iyidir."

İş ve işçi bulma kurumundan çoğu kalifiye olmayan işlere aday olarak 20.000 üniversite mezunu başvuruda bulunmuş. Bunun 7.000'i kadındır ve hiç birinin bu kurumlardan bir umudu yoktur.

Karşılığında 17 küçük üniversite daha açılacaktır, bu da askerlik süresinin kısalması ile de yakından ilgilidir.

Üç: Çok üniversite ve çok yüksekokul açmış olmanın değil, üniversiteler arası eşitsizliğin artık önemli hale geldiğini görüyoruz. Liselerde uygulanan kolej ve özel okul sistemi, üniversitelere mütevelli heyetleri ile gelirken devletin sahibi ya da denetçisi olduğu okullarda da bir hiyerarşi vardır. Daha tipik olanlarına da rastlamak mümkün, tekellerin özel harcamalarla kurdukları enstitülerde, özel ve yüksek burs ile satın alınan beyinler, sistemin gereksinmelerine göre yetiştiriliyor. Bu okul öğrencileri oldukça yüksek maliyete neden oluyor, karşılığında ise tekellerin gelecekteki yönetici ya da araştırma birimlerinde uzman olarak düşünülüyor.

Diğer okulların önemi azalırken, açıkça üniversite olgusu gelişiyor. Açık ve yaygın eğitim türleri geliştiriliyor.

Bunların toplam olarak yararından sözetmek mümkündür, bunu iddia edenlerin ileri sürdükleri düşünce yaygın eğitimin beyinlerin gelişimine az da olsa katkı sağlayacağı yönünde. Oysa tam tersi sonuçlar görülmekte, ödenen diyetin karşılığı %10 şansın (ya da olanağın) karşılığını, %100 gibi gören korkunç yanılsamadır.

Dört: Müesseseleşmiş bilim adamlığı, tekellerin maaşı yöneticileri olmuş, üniversiteler piyasanın bir parçası haline gelmiştir.

Beş: Bilgisi satın alınmaya ve bu sayede sınıf atlamaya uygun yoksul öğrenciler dışında kalan büyük emekçi sınıf kökenli gençlik genellikle hem istihdam olanağı, hem nitelikçe hem de öğretim programları gittikçe düşen okullarda istihdam edilmektedir. Üniversitelerde siyasal davranışlarda genellikle bu tür öğrenciler arasında yer bulmaktadır.

TOPARLARSAK

Üniversiteler gerek entellektüel gerekse siyasal düşünce ve davranışların gelişimi açısından özellikle 20.yy.ın başlarından son çeyreği dilimine kadar olan dönemde önemli bir fonksiyona kavuşmuştur. Bu fonksiyon sınıf mücadelesi kazanımlarına orantılı olarak, üniversitelerde gençliğin daha çok üretim sürecine katılma zorunluluğunun da dayatması ile belli haklar ve sonuç olarak kalabalıklaşmasıyla, bu kalabalığın taşıdığı emekçi kökenli gençlerin toplumsal sınıf egemenliği sorgulamaları mümkün olmuştur. Bu tür bir taban şiddetini büyük arızalara göğüsleyen burjuvazi karşı argümanlar geliştirmekte gecikmedi. Türkiye gibi ülkelerde ise sistemin sık sık başvurduğu faşist baskı yönetimleri ile bu davranışlar bastırıldı ve baskı altında çözümler üretilmeye çalışıldı. YÖK ve Mütevelli bu hikayenin bir sonucu oldu.

Bugünden bakıldığında devlet ve tekeller üniversiteleri büyük ölçüde kontrol ediyor.

Gençlik kesiminin tipik özellikleri gereği siyasal süreğen bir davranış ve gelenek geliştirilemeyen üniversitede, entellektüel-bilimsel ve uygulamaya dönük gelenek ve davranışlar da üretilmediği için, bugün kısır bir alan haline gelmiş ve egemen sistemin istemlerini karşılayan payandalar olmuştur.

Komünistlerin yaşamın her alanında olduğu gibi kendileri için özgül bir alan oluşturan üniversitelerde:

A. Kurumsal yapının ve içindekilerin özgüllüklerini dikkate alan genel bir tutum içinde olmaları ve oradaki akademik dünyaya kendi akademik bakışını oturtmayı hedef seçmelidir.

B. Üniversite ve üniversite kitlesi siyasal davranış öznesi değil konusu olabilir ancak. Dolayısıyla siyasal özne ile bu kurum arasında volan kayışı görevi görecek siyasal gerçeklik örgütlerine yönelmelidirler.

C. Kurumun kökten reddini, her türlü egemenlik biçimini kökten reddettiği gibi reddetmelidir.

D. Amorf kitlenin kendi amorf bilinç ve istemleri ile örgütlenmesine bulaşan siyasal davranış gösteren komünistler, bunlardan yararlanamadıkları gibi kendiliğinden mücadele üretmesi beklenen kitleyi de toplayamamaktadır.

E. Alternatif bir üniversite şiarından ve kalıp önermelerinden çok, sistemin ve akademik meselelerin eleştirisi ile sonuca gitmeyi amaçlamalıdır.

F. Sınıfsal sorunlara uvriyerist yaklaşım komünist mücadeleye zara vermeye devam ediyor, uvriyenizmden arınmış bir sınıfsal bakış bu kurumlara taşınmalıdır.

G. Kendi açık siyasal gençlik çalışmalarını oluşturmalı, bunu temel almaktan çok araç seçmelidir.

SÜREKLİLİK VE KOPUŞ 7

Dünden bugüne türkiye solu 3

HALUK YURTSEVER

THKP-C VE THKO

Türkiye Halk Kurtuluş Partisi (THKP) ve Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO) 1970 sonu ile 1971 arasındaki 5-6 aylık sürede oluştular ve kuruluşlarını, adlarını ve amaçlarını kısa bir zaman aralığına sığan eylemleriyle duyurdular.

1970 ihtilalci çıkışının temsilcisi bu iki örgüt, yitirilen ve sıkışan zamana meydan okurcasına, MDD hareketinden kopuşlarından çok kısa bir zaman sonra belirledikleri hedefler doğrultusunda Türkiye'yi sarsan eylemlere giriştiler. THKP ve THKO'nun kendi bağımsız tarihleri 1970 sonundan 1972 başına kadar olan ve yoğun eylem, çatışma, yakalanma, kaçış ve yerinden eylemlerle geçen ama hepsi bir yılın içine sığan bir zaman kesiti içinde gerçekleştirildi. THKP ve THKO'yu değerlendirirken, bu iki hareket için de geçerli bu özelliğin gözden kaçırılmaması, özellikle ideolojik görüşleri ele alınırken, bu iki örgüt için de, eylemin söylemden, pratiğin teoriden önde gittiğinin akılda tutulması gerekiyor.

Yöntem açısından dikkat edilmesi gereken noktalardan biri budur.

İkincisi, THKP ve THKO'nun, kendi bağımsız örgüt ve eylem pratiklerinin bir yıla sığmasından çıkarak bu örgütlerin o tarihlerini o yıldan başlatmak ve bu kısa zamanla sınırlamak yanlışına düşülmemelidir. Bu örgütler, Türkiye'nin aydınlanma dönemi sayılacak, 1960'larda Türkiye sol hareketi içinde, TİP ve MDD de şekillendiler. Etkisiyle ve tepkisiyle içinden çıktıkları hareketlerin izlerini taşımaları son derece doğaldı ve bu izleri taşıdılar.

Ancak üçüncüsü, bu iki hareket de içinden çıktıkları hareketlere yalnız tepki göstermekle kalmayıp bir kopuş da gerçekleştirdiler.

Dördüncüsü, bu iki hareket de belli ve özel tarihsel koşulların ürünüydüler. Aynı özgünlükte yinelenmeleri mümkün değildi ve yinelenemediler. Ama bu iki örgütün ihtilalci eylemleri onların adına ve onların yolunda yeni örgütler yaratılmasının koşullarını hazırladı.

9-10 Ekim 1969' da toplanan, FKF' nin Dev-Genç'e dönüştürüldüğü kongrede tartışılan ana konu MDD' de "önderlik" sorunuydu. Mahir Çayan ve arkadaşları, Doğu Perinçek grubundan Şahin Alpay' ın, "proleteryanın milli demokratik devrimde önderliğinin objektif şartları oluşmamıştır" biçiminde özetlenen görüşünü sağ sapma olarak değerlendirdiler. "Asker sivil aydın zümre" den ideolojik ve örgütsel olarak bağımsız olmak gerektiğini, proleter devrimcilerin partileri olmadan kemalistlerle "milli cephe" oluşturmalarının kuyrukçuluk anlamına geleceğini savundular ve bu görüşleriyle kongre çoğunluğunun desteğini kazandılar.

Böylece DEV-Genç bu ismi aldığı kongrede bölündü ve bu MDD'nin de bölünmesi oldu.

1970 Ocak ayında, yayına başladığı 1 Kasım 1968' den itibaren MDD sözcülüğünü yapan Aydınlık Sosyalist Dergi' den ayrılan Doğu Perinçek ve arkadaşları Proleter Devrimci Aydınlık dergisini çıkarmaya başladılar. Aydınlık Sosyalist Dergi Mahir Çayan ve arkadaşlarında kaldı ve Mihri Belli de onlarla birlikte davrandı. Ancak, Mihri Belli'nin birçok temel konuda Perinçek grubuyla aynı görüşleri savunduğu da biliniyordu. Bu yüzden de PDA, ASD' yi "ilkesiz birlik cephesi" kurmakla eleştiriyordu.

PDA ilk sayısında, MDD'de "proleterya öncülüğü" görüşünü eleştirdi:

"Aydınlık ve Türk Solu arasında bir bölünme yaratma ve Aydınlık'ı bir hizip dergisi haline getirme çabası (..) sinsi bir şekilde bugüne kadar sürüp gelmiştir. Aynı bölücü unsurlar Aybar-Aren oportünizminin güçbirliği ve proleterya öncülüğü konusundaki görüşlerini yeniden saflarımıza sürmüşler ve bu tahlilleri yayma faaliyetine girişmişlerdir."

Temel tartışma konusu olan devrimde önderlik sorununda, PDA, Türkiye proleteryasının milli demokratik devrime öncülük edecek objektif ve sübjektif şartlara sahip olmadığını ileri sürmektedir.

PDA çizgisinin devrim ve parti konusundaki görüşleri şöyle özetleniyordu:

"Yarı sömürge, yarı-feodal bir ülke olan yurdumuzda devrimin temel gücü köylülüktür... Devriminin...programının özü...toprak devrimidir." (1)

PDA' lar MDD'nin feodalizmin abartmasını iyice uç noktaya götürüyor ve MDD' yi bir "toprak devrimine" indirgiyorlardı. "Emperyalizme bağımlı bir işbirlikçi tekelci sermaye vardı". Ama, geniş halk yığınlarının günlük hayatlarında en yakın hedef olarak gördükleri düşman bu tekelci sermaye değildi. "Geniş halk yığınlarının, özellikle

köylülüğün hemen önündeki düşmanlar, geniş köylü yığınlarını doğrudan doğruya sömüren unsurlar, bu tekelci sermayenin gerici müttefiki yarı feodal unsurlar"dı. (2)

PDA çizgisindeki İşçi-Köylü gazetesi ise feodal unsurlara karşı izlenecek mücadelenin hedeflerinin..."Toprak reformunun yapılması, tefeciliğin kökünün kurutulması, aracılığa son verilmesi, adil kredi sağlanması" olduğunu belirtiyordu. (3)

Bu hedefler için yürütülecek mücadelenin örgütü ve önderliği de ona göre olacaktı:

"Biz, niçin menfaatlerimizi temsil etmeyen partilere bölünelim ve millet olarak bölük pörçük olalım? İki köylünün veya iki işçinin aralarında hangi menfaat ayrılığı var ki ayrı partilere bölünüyorlar?... Bizim partimiz Milli Kurtuluş Cephesi'dir. Bizim partimizin komutanı Mustafa Kemal'dir. Bizim partimizin üyeleri, Amerikan sömürücüleriyle ortaklık etmeyen bütün millettir." (4)

Böylece MDD hareketinin, sınıfsız ve ulusçu bakış açısı en aşırı ve geri ifadesini PDA' a buluyordu. PDA, mücadeleyi feodallere ve emperyalizmle, tüm halkın, Kemalistler önderliğindeki cephe arasında görüyordu.

Mahir Çayan'ın Aydınlık Sosyalist Dergi' de yayınlanan iki yazısı hem PDA ile polemik yürütüyor, hem de kendi teorik şekillenmesinin ilk ipuçlarını veriyordu.

İlk yazı, "Sağ Sapma Devrimci Pratik ve Teori" başlığını taşıyor. Ocak 1979' da ASD' nin bölünmeden sonraki iki sayısında yayınlanıyor. M. Çayan bu yazıda, asker-sivil zümrenin öncülüğü sorununda Avcıoğlu ile "sağ sapma" nın aynı görüşte olduğunu söylüyor. (5)

M. Çayan, işçi sınıfının demokratik devrime öncülüğünün objektif şartlarının bulunduğu görüşündedir. Ancak bunun ne anlama gelmediğini açıklamak ihtiyacı da duyuyor:

Türkiye proleteryasının milli demokrat devrime öncülüğü için objektif şartlar vardır' sözünden kasdedilen şu andaki fiili bir öncü değildir... "objektif gücü bakımından Türkiye proleteryası bu mücadeleyi omuzlayabilecek bir potansiyele sahiptir' demek isteniyor." (6)

M. Çayan bu düşüncelerden milli demokratik devrimde içşçi sınıfının 'ideolojik öncülüğü' kavramını üretiyor. "Köylülük temel, proleterya önder güçtür. Ancak proleteryanın önderliği ideolojiktir." (7)

M. Çayan'ın işçi sınıfının ideolojik öncülüğünü ve buna denk düşen bir bağımsız örgütlenmeyi savunmasın da başından öncülüğü "asker-sivil zümre" ye sunan ve 'proleter devrimcilerin' bağımsız örgütlenmesini gündeme bile almayan kuyrukçu MDD anlayışından önemli bir kopuştur. M. Çayan'ın bu öncülüğün fiili olamayacağını söylemesi kopuşun önemini ortadan kaldırmıyor. Kopuşu yarım bırakan, daha çok öncülüğün "objektif" ve potansiyel koşullarının varlığı ve fiili öncülüğün koşullarının yokluğu noktasında ileri sürülenlerdir. Bu gerçeklerin incelenmesi, yalnız kopuşun eksikliğini gösterdiği için değil, asıl M. Çayan ve THKP çizgisinin temel düşünme yöntemlerinden birini verdiği için önemlidir.

M. Çayan'a göre, proleteryanın öncülüğünün objektif koşulları vardır; çünkü tekelci aşamada bu koşullar artık, tek tek ülkelerin ekonomik toplumsal gelişme düzeyinden bağımsız olarak, dünya ça-pında olgunlaşmıştır. Türkiye'nin ekonomik gelişme düzeyinin elverişli olup olmaması önemli değildir. (8) Mahir Çayan bu çözümlemeyi Stalin'den yaptığı şu aktarmaya dayandırıyor:

"Eskiden proleterya devrimine hazırlık devresinin şartların tahlili, genellikle ayrı olarak ele alınan, şu veya bu ülkenin ekonomik durumu bakımından yapılıyordu. Şimdi artık meselenin bu tarzda tetkiki yetersizdir. Şimdi meseleyi, bütün ülkelerin veya ülkelerin çoğunluğunun ekonomik durumu açısından, dünya ekonomik durumu bakımından tetkik etmek gerek; çünkü ülkeler ve milli ekonomiler kendi kendilerine yeter birim olmaktan çıkmışlardır, dünya ekonomisi denilen bir zincirin halkaları haline gelmişlerdir... Eskiden ayrı ayrı ülkelerde veya daha doğrusu gelişmiş şu veya bu ülkede, proleterya devrimi için objektif şartların varlığından ve yokluğundan sözetmek adetti. Şimdi artık bu görüş yetersizdir. Şimdi devrim için objektif şartların dünya ekonomik sisteminin tamamında bir bütün olarak mevcut olup olmadığından suzetmek gerekir." (9)

Mahir Çayan, Stalin'in de Lenin'den aldığı ve Lenin'deki aslıyla emperyalizm çağında "dünyanın bir bütün olarak sosyalizm için olgunlaştığı " düşüncesinden hareket ederek, devrimin ve işçi sınıfının öncülüğünün objektif koşullarının varlığını kanıtlamakta, ama bu koşulların yalnızca dış dinamiğe bağlayarak, Türkiye'nin ekonomik toplumsal gelişmişliğini, küçümsemektedir.

THKP-C çizgisinin en temel ve onu belirleyen yaklaşımlarından biri, Türkiye'nin kapitalist gelişmişliğini ve nesnel devrim süreçlerinin dış dinamiğe bağlanmasıdır: Dünya durumu nedeniyle devrimin, dolayısıyla işçi sınıfının devrime öncülük etmesinin koşulları vardır; ancak Türkiye'de bu öncülüğü fiilen yapacak gelişmişlikte bir işçi sınınfı yoktur. İşçi sınıfının fiili öncü olamayışının gerçekleri zaman içinde iyice derinleşmiş ve neredeyse bir imkansızlığa vardırılmıştır.

M. Çayan'ın 1970 Ocak ayındaki ilk formülasyonu şöyledir:

"Türkiye proleteryasının pratikçe öncülüğü (fiili öncülüğü) için proleteryanın sübjektif şartlarının (bilinçlenme ve örgütlenme düzeyinin yüksek olması) olgunlaşmış olması gerekir." (10) Buna itiraz edilemez.

1970 Haziran'ında yayınlanan "Yeni Oportünizmin Niteliği Üzerine'" de ise yeni ve nesnel gerekçeler ileri sürüyor:

"Milli Demokratik Devrim mücadelesinde şehirlerin ikincil bir öneme sahip olması, dolayısıyla devrimini temel gücünün işçiler değil, köylüler olması gerçeğinin doğal sonucu Milli Demokratik Devrimde işçi sınıfının önderliğinin, bir ideolojik öncülük olmasıdır." (11)

Kentlerin neden ikincil öneme sahip oldukları ise şöyle anlatılıyor:

"Oysa yarı-sömürge ve sömürge ülkelerde, 1) işçi sınıfının nicelik ve nitelik olarak gelişmiş kapitalist ülkelere kıyasla zayıf olması 2) Şehirlerde emperyalizmin denetiminin çok kuvvetli olması gibi., başlıca iki ana nedenden dolayı Milli Demokratik Devrimin izleyeceği rota kırlardan şehirlerin fethedilmesi rotasıdır." (12)

Bu iki alıntı üzerine söylenecek çok söz yok. Sehirler ikincil olduğu için işçi sınıfı fiili öncü olamamaktadır; işçi sınıfı zayıf olduğu için şehirler ikincildir. şehirlerde emperyalizmin denetimi çok kuvvetli olduğu için devrim kırlardan şehirlere ilerleyecektir vb. Buradaki önremelerden her biri kendini ancak öteki önermelere referansla doğruluyor.

Bir de "evrim-devrim" konusu var. M.Çayan'dan aktarıyorum:

"Gerçekten de proleteryanın öz örgütünün olmadığı, devrimci işçi ve köylü militan kadroların ortaya çıkmadığı bir evre, evrim konağıdır. İçinde bulunduğumuz dönemin ayırtedici özelliği budur. Proleter devrimcilerin bu aşamadaki dili Almanca'dır, devrimci bir durum olsa bile, Almanca hitabet değişmeyecektir. Ancak proleteryanın öz örgütü kurulup kitleleri bilinçlendirmede belli bir mesafe katedildikten sonra, herhangi bir devrimci kriz döneminde proleter devrimcilerin dili Fransızca olabilir." (13)

M. Çayan, burada Lenin'in "insan iradesinden bağımsız" ve "devrimin objektif koşulu" olarak tanımladığı "devrimci durum" kavramından uzaklaşmakta ve devrimci durumu, devrimin okjektif koşullarının bilinç ve örgütlülükle tamamlanmasıyla ulaşılan, kendisinin "milli kriz" dediği Lenin'in "ulusal çapta kriz" kavramıyla karıştırmaktadır.

Devrimci durumu, partiye ve kadrolarının durumuna bağlayan bu anlayış, kaçınılmaz olarak, partinin oluşturduğu bir aşamayı devrimci durum olarak kabul etmek eğilimindedir.

Aynı yazıda askeri ve politik mücadeleye ilişkin olarak şunları söylüyor:

"Debray'ın 'askeri liderliğin temel unsur olması gerekir' önerisi yanlıştır. Tam tersine siyasi çalışma esastır. Ve askeri yan, politik liderliğe tabi kılınmalıdır." 14)

Bu doğru görüş zamanla değişecek, askeri ve politik "yanlar" birbirine eşitlenecek ve hatta Politikleşmiş Askeri Savaş Stratejisi (PASS) kavramı askeri olanı politikleştiren anlayışla önceliği "askeri yan"a verecektir. Oysa temel olan siyasettir; silahlı mücadele ya da savaş siyasetin başka araçlarla sürdürülmesidir. Mücadele biçimlerinden birine siyasetin içeriğini belirleyecek bir işlev yüklemek sorunu başaşağı koymaktır.

M. Çayan, görüşlerini baştan doğru kabul ettiği bazı önermelerin üzerine oturtuyor. Bunlar birbirlerine referans oluyor. Mahir Çayan'ın yazdıkları incelendiğinde ortaya çıkan manzara budur. Bu nedenle ideolojik görüşlerinin ayrıntılı bir dökümü ve tek tek eleştirisi ile sınırlı ve doğru bir THKP-C değerlendirmesi yapmak olanaksız gibidir. İki şey yapılabilir. Birincisi, Mahir Çayan ve THKP-C 'yi bu görüşlere götüren itici nedenleri ve çıkışın siyasal içeriğini anlamaya çalışmak. İkincisi, teorik yapının en temel taşlarını ortaya koyarak bunları irdelemek.

THKP-C kopuşu, MDD ve PDA çizgilerinin teorik ve sistematik eleştirisi temelinde gerçekleşmedi; tersine pratik sorunlarda kendini gösteren farklılıklar ancak fiili ayrılık ve kopuşmadan sonra ideolojik bir içerik kazanmaya başladı.

Mahir Çayan ve arkadaşlarının THKP-C' yi örgüt olarak oluşturmaya başladıkları 1970 sonlarında, Mahir Çayan'ın tuttuğu notlar, hareketin kendi önünü tıkayan problemleri çözmek için başladığını gösteriyor. Mahir Çayan'ın notlarından aktarıyorum:

"zaman gerçekten kısadır. Toprak hepimizin hissettiği gibi hızla ayağımızın altından kaymaktadır..."

"Nail'in, sonradan da İlker'in cenazesinde, cenazeye katılanları dikkatle izleyen bir göz hemencecik şunları görmektedir: Herkeste bir sıkıntı, sinir bozukluğu ve ne yapacağını bilmemek vardı."

(..) "Bu alanda yapılagelen en büyük hata gençlik hareketleri ve çatışmaların yanlış değerlendirilmesidir... Dev-Genç'in bugüne kadar ki tavrı düşman ülkesinde açık döğüşmek tavrıydı. Yani fakülteleri muhafaza etme, duragan tavrıydı. Taktikler de buna göreydi. Artık bu taktikler eskimiştir.

"... Ayrıca Dev-Genç örgütlenmesi düzen örgütlenmesidir. Oysa yaptığı iş düzenle savaştır. Bu ikisi arasında bir çelişki vardır. Bu çelişki ortadan kaldırılmalıdır."(15)

THKP çıkışının temel hareket noktası burasıdır. THKP'yi oluşturanlar, Türkiye ortamındaki değişiklikleri, sert bir çatışmaya doğru gidilmekte olduğunu görüyor, öte yandan, mevcut örgüt ve eylemlerin böyle bir mücadeleyi kaldırmayacağını kavrıyorlardı. MDD içindeki öteki eğilimlerden farklı olarak illegal örgütlenmeye ve silahlı mücadeleye yöneldiler. Bütün teorik ve pratik şekillenmeleri bu tercihin üstüne oturdu. Düzen içi örgütlülüğe, örgütsüzlüğe, eylemsizliğe, cuntacılığa devrimci bir tepki duydular.

THKP-C çıkışını devrimci yapan en önemli dinamik bu tercihlerde saklıdır. Teorisindeki bozukluklar da, teorinin pratik olarak zaten yönelmiş olan bu tercihlere göre zorlanmasından çıktı. Devrimin yolu aşağı yukarı belirlendikten sonra devrim yapma acil gereksinime yanıt verecek bir teorik arayış içine girildi.

Mahir Çayan'ın yaşıdığı dönemin ideolojik tartışmalarını değerlendirme biçimi psikolojisini ve teorik konulara yaklaşımındaki motivasyonlarını iyi anlatıyor:

".. Yıllar ülkedeki devrimci mücadeleye ilişkin 'nereden ve nasıl başlamalıdır?' sorusuna açıklık getirecek, somuta ilişkin hiçbir şey yazılmadan geçti. Kitap ve broşür çıkarma (ticaretle karışık) başlı başına bir eylem haline geldi."

"Yetişen genç devrimci kuşaklar da, bu ortamda, bu ortamın ilişkileri içinde sosyalist gıdalarını aldılar."

"Ülkede belki hiçbir sömürge ülkede olmayan, çok enterasan bir durum ortaya çıktı. Korkunç bir seviyede (.) ... teorik polemikler, ideolojik spekülasyonlar solu kırıp geçirirken, pratik ise üçbeş üniversitelinin, küçük burjuva anlamda yaptığı gençlik eylemleri olarak kaldı.

"Kademe, kademe önce Osmanlı İmparatorluğu'nda asya tipi üretim tarzı mı, yoksa feodal üretim tarzı mı egemendi, arkasında da 1960'ları Türkiye'sinde feodalizm mi, yoksa kapitalist ilişkiler mi egemendir, yoksa varolan üretim ilişkisi kapitalist ilişkiler midir? tartışmaları solu kaplıyordu."

"... Oysa dünyanın hiçbir ülkesinde devrim hareketi, önce teorik planda binlerce sayfalık yazılar yazıp, sonra da pratiğe geçmemişti. Ulemaların yazıları arasında artık samimi unsurlar ne yapacaklarını şaşırmışlardı."

İşte biz bu hava içinde biraz da havanın etkisinde kalarak doğru çizgiyi, ayaklarımız bu bataklıkta olduğu için ağır ağır yürüyerek bulduk. Aynı yavaşlıkta da pratiğe geçtik. (Teoriyi devrim yapmak için okuduk, öğrendik..)" (16)

O yılllarn "havası" ve Mahirlerin duyduğu tepki bu sözlerle anlatılıyor. Tepkinin haklı nedenleri olduğu açık. Gerçekten de, 1960'ların sonuna gelindiğinde teori ile pratiğin, siyasal hareketi ile örgütün bütünleşemediği ne yapacağını bilmez bir hava tüm sola egemen olmuştu. Türkiye solu 1960'dan sonraki yeniden doğuş yıllarında Mahir Çayan'ın saydığı konuları tartışmak zorundaydı. Ancak tartışmaların soyut, pratikten kopuk entellektüel gösterilere dönüşerek amacından uzaklaştığı doğrudur. Buna tepki ise, kendini gerçekten çözülmesi gereken teorik sorunlara ilgisizlik, pratiğin teorileştirilmesi gibi uçlaşmalar yarattı.

Mahir Çayan'ın yukarıdaki notları yazmasından çok kısa zaman sonra gerilla timleri oluşturuldu ve eylemlere başlandı. Gerilla hareketinin alt yapı ihtiyaçlarını karşılamak üzere yapılan iki banka soygunu ve Mete Has'ın kaçırılmasından sonra, örgüt kuruluşunu duyuracak sansasyonal bir eylemin hazırlıklarına girişildi. Aynı günlerde tabandan gelen istekler üzerine THKP ve THKC tüzüğü hazırlandı. Tüzüğün "Genel Program" başlığını taşıyan birinci bölümü aynen şöyleydi:

"THKP, proleteryanın siyasi partisidir. THKP'nin başlıca amacı, Dünya'da insanın insan tarafından sömürülmediği, her çeşit baskı ve sömürünün kalktığı bir toplumsal düzenin kurulmasıdır. Bu amaç gerçekleşene kadar THKP, Türkiye proleteryasının siyasi partisi olarak mücadelesini sürdürecektir."

Bu tek maddelik programın oldukça net ve ileri bir nitelik taşıdığını kabul etmek gerekiyor. Bir kıyaslama yapmak için, "Sosyalist devrim"i savunmakla tanınan TİP programında partinin sınıf niteliğinin ve amacının nasıl förmüle edildiğine bakılabilir. Programındaki tanımlara göre TİP bir işçi sınıfı partisi değil, işçi sınıfının öncülüğünde bir emekçi partisi, daha doğrusu cephesidir.

THKP-C gibi eylemleriyle Türkiye'yi sarsan ve önemli izler bırakan bir hareketin arkasında yuka-rıdaki kısa paragraf dışında yazılı bir program bırakmamış olması nasıl açıklanabilir?

THKP-C' nin doğuş ve oluşum sürecini birinci elden yaşayan Ertuğrul Kürkçü'nün yazdıkları birkaç önemli noktayı aydınlatıyor.

Ertuğrul Kürkçü şunları yazıyor:

"Henüz yeni birleşmiş olan ve tam olarak kaynaşmış olmayan grubun teorik ve taktik yönelimlerinin her sektördeki kavranışının eşitsiz bir biçimde gelişmesine yol açtı. Örneğin daha sonra pratik sonuçlarına çok fazla anlam yüklenecek olan, 'evrim ve devrim aşamalarının içiçeliği' bahsinde, 1970 yazında Mahir Çayan, 'kesin olarak şu söylenebilir, her halükarda belli bir sübjektif birikim olmadan konağında olunamaz' derken Nisan 1971'de 'THKP Devrim Stratejisi 1. Nolu Parti Bildiri'sinde 'Emperyalizmin işgali altındaki ülkelerde evrim ve devrim aşamadır... birbirinin içine girmiştir.' yargısına varıyordu. Daha önce terminolojide herhangi bir biçimde yer almış olmayan 'politkleşmiş askeri savaş' kavramının ortaya atılmasıyla uygulanması arasında yalnızca dört ay geçmiş ve Aydınlık Sosyalist Dergi'ye Açık Mektup yazısının yanında yer alanlar henüz Dr. Hikmet Kıvılcımlı ile birlikte bir parti girişimi tasarlandığını sandıkları sırada, Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın bu strateji açısından 'revizyonist' sayılması gerektiğini Kurtuluş'un birinci sayısından öğrenmişlerdir. Bu perspektiflerin teori tutarlılıkları bir yana, temel önemler yüklenen önermelerin böyle büyük bir süratle değişmesi, yalnızca THKP-C'nin kadroları arasında değil, önderliği arasında da sürekli kafa karışıklığı doğurdu. Bu perspektiflerin çalışma alanları açısından nasıl yorumlanacağı ve 'asıl doğrultuya' nasıl tabi kılınacağı ise, sürekli bir bilinmeyen olarak kaldı. Bu anlamda THKP-C'nin ideolojik bütünlüğü kurulmuş organik bir parti örgütlenmesi halinde yaşanmış olduğunu söylemek çok güçleşir" (17)

Bütün bunlar, THKP-C'lilerin olayların akışının hızlandığı ve sıkıştığı bir yıl kadar kısa bir zaman aralığında, bir teorik hazırlık ve tartışma dönemi yaşayamadan, yoğun ve sert bir pratiğe daldıklarını ve teorik görüşlerini de ancak böyle bir ortamda formüle edebildiklerini anlatıyor.

THKP-C'nin teorik görüşlerinin formülasyonu o dönemin en yoğun pratiğini yaşayan Mahir Çayan'a düşüyor.

Mahir Çayan "Kesintisiz Devrim II ve III' ü hapishaneden kaçtığı 1971 Kasım sonu ile 1972 Mart başları arasındaki en fazla dört aylık zaman içinde yazıyor. Bu, polis çemberinin daraldığı, Mahir ve arkadaşlarının sürekli yer değiştirdiği, bir yandan da Deniz'leri kurtarmak için eylem hazırlıkları yaptıkları bir dönemdir.

"Kesintisiz" de öne sürülen teorik görüşleri

burada elealamıyor, hazır olan bu bölümleri de genişletilmiş kitap baskısına bırakıyorum. THKP-C'nin düşünsel kaynakları, evrimin iç mantığı ve Türkiye hareketine kattıklarını irdelemek bu yazı ve izlemeye çalıştığım yöntem açısından daha önemli.

THKP-C hareketinin düşünsel kaynakları içinden çıktığı Türkiye sol hareketi, Çin ve Latin Amerika teori ve devrimci pratikleridir. THKP-C düzene ve içinden çıktığı yapılara başkaldıran bir pratiğe girmiş, kendi pratiğini ve bu pratiğe uyan öteki pratikleri teorileştirerek, bazen aynen alarak sistemini kurmuştur. Doğal olarak kurduğu sistem de eylemini, özellikle kendisinden sonrakilerin eylemlerini etkilemiştir.

THKP-C görüşlerinin oluşumunu bunların dışında kaynaklara bağlama çabaları inandırıcı ve doğru değil. Mahir Çayan'ın gerilla teorisini Tinbergen'den aldığı, ya da çeşitli kitaplardan bölümleri birleştirerek çıkardığı türünden spekülatif açıklamalar yapılıyor. Bunların ikisi üzerinde kısaca durmak istiyorum.

Yalçın Küçük şöyle yazıyor:

"THKP-C önderleri TİP üyesi üniversite öğrencileridir ve legal TİP içinde yetiştikten kısa bir zaman sonra Mihri Belli'nin TİP muhalefetinin kadrolarını oluşturuyorlar. Bu objektif durumdan ve buraya kadar geliştirilen düşüncelerden bir sonuç çıkıyor: THKP-C, TİP ve YÖN çizgilerinin çocuğudur."

"Ancak her iki çizgide de olamayan bir otomatizme içeriyor, en zayıf yanını oluşturuyor. Otomatizmin bir yanında suni denge var ve diğer yanında ise Tinbergen'in Cobweb Teoremi'nden ilhamını alan gerillanın örümcek ağı hipotezi var." (18)

TİP, 60'larda tüm Türkiye solcularının toplanma merkeziydi. Ama THKP, TİP'e muhalefetle gelişen MDD çizgisinden ve hem TİP hem MDD'ye tepki ve onlardan kopuş süreci içinde şekillendi.

Mahir Çayan ve arkadaşlarının kır-kent gerillası, bunların birinden ötekine geçiş, halk savaşı tezleri için Tinbergen'den ilham aldıklarını ileri sürmek son derece spekülatiftir. Dünyanın birçok yerinde, canlı pratik örnekleriyle ve her çeşidiyle gerillacılığın yükseliş dönemini yaşadığı, bunların belleklerinde taptaze olduğu bir dönemde, bu örnekler ve onların teorik formülasyonlarının bütün dünyada ilgi ve sempati topladığı bir zamanda, bunlar dururken Mahir Çayan'ın "Cobweb teoremi"nden "gerillanın örümcek ağı hipotezi" ni çıkardığını, teorisindeki açığı burjuva iktisat kitaplarındaki bilgilerle tamamladığını söylemek hem temelsiz bir kurgu, hem de THKP-C oluşumuna yöneltilmiş haksız bir eleştiridir. Kurgudur; çünkü salt düşüncede yapılan bir yakıştırmadan öte hiçbir kanıtı yoktur. "Tinbergen'in Cobweb hipotezinde de bir açıklayıcı gerekçe yoktur,...kent ve kır gerillalarının birbirini artırarak etkilemesi yalnızca talihli bir sonuçtur", "Mahir Çayan Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde iktisat ve maliye bölümü öğrencisidir." (19) O halde, M. Çayan bu teoremi Tinbergen'den almıştır! Bu mantıkla herşeyi birbirine benzetmek mümkün.

Eski arkadaşları da, PDA'cı olduktan sonra M. Çayan'ın bu kez başka kaynaklardan kopyacılık yaptığına tanıklık ettiler. Hepsi de eski THKP-C üye ve taraftarı olan 5 kişi 1979 yılında Aydınlık gazetesinde kendileriyle yapılan söyleşide şunları söylüyorlar:

"Kamil Dede: Hapishaneye Joao Quartum'um bir yazısı gelmişti: 'Brezilya devrimi ve Regis Debray'. Kesintisiz devirim satır satır bu yazı gibiydi. Politikleşmiş Askeri Savaş Stratejisi de bu yazıdan alınmıştır."

"Necmi Demir: İlk başlarda görüşler tam Che Guevera-Lin Biao karışımıydı. Eylemler döneminde Latin Amerika etkisi ağır basıyordu. Kaçıştan sonraki Kesintisiz Devrim II ve III 'de Rusya'ya yaklaşma eğilimi görülüyor."

"İlkay Demir: Kesintisiz Devrim II ve III 'de revizyonist yazar Varga'dan satır satır kopya vardı. Bu yazı Kruşçev'in tezlerine dayanıyor."

"Necmi Demir: Aslında çeşitli görüşleri alıp birleştiriyordu. Yani eklektikti. Örneğin Türkiye ile ilgili görüşleri aynen İsmail Cem'in Türkiye'de Geri Kalmışlığın Tarihi kitabından alınmıştı. Emperyalizm teorisi Kruşçev ve Varga'dandı. Psikolojik yıpratma Marighella'dan alınmıştı." (20)

Mahir Çayan'ın görüşlerinin eklektik olduğu doğrudur. Ama yöntem THKP-C teorisini okuduğu kitaplardan aktarmalarla oluşturmak değil, tersine dünya ve Türkiye'deki kendi pratiklerinden çıkardığı ilk teorik çerçeveyi, buna uygun her türlü kaynaktan yararlanarak geliştirmektir. Başka türlü, Mahir'i Tinbergen'ci ya da Kruşçevci yapmak türünden saçma sonuçlara varılır. Ayrıca, THKP-C çizgisini 23 yaşındaki genç bir önderin kafasında gelişen düşünceler olarak ele almak da sübjektivizmdir. Bu konuda Ertuğrul Kürkçü'nün söyledikleri, yaşamış olanın gerçeğe daha uygun bir tablosunu veriyor:

"THKP-C'nin Mihri Belli ayrılığı sonrasında edindiği yeni yönelimin yalnızca Mahir Çayan'ın kafasında çıkmış olan bir fikirler manzumesi olduğu yargısı onun teorik evrimini değerlendirmek bakımından sık sık düşülen bir başka yanılsamadır. THKP-C'nin siyasal ve teorik kavramlar portföyünde yer alan kavramların ve mücadele biçimlerinin büyük bir çoğunluğu, 1960' ların sonu ve 1970'lerin başında Latin Amerika'nın birçok ülkesinde Sri Lanka'da (Seylan), Yemen'de, Omman'da da hareket halinde olan birçok Halk Kurtuluş Cephe'sinin, ordusunun, Partisinin benimsediği bir genel stratejik hattın, önderliğini Küba Komünist Partisi'nin ve onun öncülüğünde kurulmuş olan OLAS (Latin Amerika Halkları Dayanışma Örgütü) ve OSPAAAL'ın (Asya, Afrika ve Latin Amerika Halkları Dayanışma Örgütü) yürüttüğü bir uluslararası devrimci akımın içinden geliyordu." (21)

THKP-C hareketini, doğduğu zamanın, dünya ve Türkiye ortamı, içinden çıktığı hereketlerden temel kopuş noktaları ve formüle ettiği görüşler

bütünlüğü içinde ele almayan değerlendirmelerin bu hareketi anlamaları mümkün değil. THKP-C ardılı bazı hareketlerin düştüğü çözümsüzlüğün, altında da, çok özgün koşulların ürünü olan THKP-C'yi, farklı koşullardan aynen yenileme çabaları yatıyor. THKP-C'nin kendisini ve ardılı hareketleri Türkiye'nin en önemli sol akımlarından biri durumuna getiren bir başka özelliği daha var:

THKP-C hareketi, gizli ve dar bir gerilla hareketi olarak doğmadı. Tersine, Türkiye'de toplumsal muhalefetin yükseldiği bir dönemde son derece geniş bir alan üzerinde yürütülen, yaygın, açık ve militan bir ön mücadele sürecinin içinden çıktı.

THKP-C önderlerinin çoğu TİP'te çalıştılar. Eylemlerine katılarak toplumun çeşitli kesimleriyle canlı ilişkiler kurdular. MDD hareketi de toplumsal dinamiklerle bağlı, canlı bir hareketti.

İkincisi THKP-C ve THKO o yılların en hareketli toplum kesimi olan gençlik hareketinin içinde şekillendiler. Türkiye, 1958'den 60'ların sonuna kadar olan dönemde gençlik hareketinin toplumsal muhalefet içinde aktif ve etkin rol oynadığı sayılı ülkelerden biriydi. Kırdan kente göçün ve parasız eğitim olanaklarının sonucu olarak hem üniverisiteli sayısı artmış, hem de üniversite öğrencilerinin içinde emekçi ve orta katman çocuklarının oranı yükselmişti. Gençlik, 27 Mayıs öncesinde DP iktidarına karşı yürütülen demokratik eylemlerin en önünde yer almıştı ve gençlik içinde düzene karşıtlık, sınıf atlayarak düzenli bütünleşme eğiliminden daha ağır basıyordu. Böyle bir ortamda ortaya çıkan FKF ve daha sonra Dev-Genç yığınsal ve militan bir gençlik örgütlenmesiydi. Siyasallaşması ile bölünmesi atbaşı gitti, ama 1979'a kadar gençliğin özellikle de üniversiteli gençliğin önemli bir bölümü Dev-Genç içinde örgütlüydü.

THKP-C önderlerinin önemli bir bölümü, en başından gençlik harekteki içinde aktif militan görevler alan ve adım adım önder konumlara yükselen kimselerdi. Dev-Genç faaliyetleri sırasında toplumun birçok kesimiyle ve ordu içindeki bir bölüm subayla da ilişkiler kurmuşlardı.

"...THKP-C, gerçekte Türkiye'de herhangi bir politik grubun olabileceğinden kat kat dahha fazla bir temas şebekesine ve ideolojik etkileşim alanına sahipti. Onun 'askeri' yenilgisini 'moral ve politik' bir kazanıma dönüştürebilmesini sağlayan bu yaygın ve belki de bu durumda bir avantaja dönüşecek gevşek-kitlesel ağının maddesi oldu." (21)

THKP-C'nin onu kendisinden sonraki ardıllarından ayıran en önemli özelliği budur. THKP-C geniş ve yaygın bir alanda yürütülen toplumsal mücadele pratiğinden çıktı. Gizli, bilinmeyen, dar bir gerilla hareketi olarak değil, yükselen toplumsal muhalefetin diri ve etkin bir kesiminin kendini düzen dışı ve karşıtı bir örgütlenmeye dönüştürülmesiyle oluştu.

THKP-C'nin örgüt yaşamı kısadır ve hiçbir zaman da programı, tüzüğü, organları, yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya işleyişiyle sözcüğün gerçek anlamında bir parti ve örgüt düzeyine ulaşamadı. THKP-C Genel Komitesi kendisini oluşturduğu Aralık 1970'den 30 Mart 1972'ye kadar hiçbir tam üyeli toplantı yapmadı. THKP-C tüzüğünün "Partinin Teşkilat Prensipleri ve Organları" başlığını taşıyan 5. maddesinde, bütün...alanlar arasında ilişki ve güdümü sağlamakla yükümlü Genel Komite'nin çok seyrek ve olağanüstü durumlarda, "partinin genel durumu ile ilgili önemli bir karar alınacağından ve felaket anında" toplanacağı yazılmasına rağmen, 12 Mart muhtırası verildiğinde ve silahlı mücadelenin başlatılması kararlaştırıldığında bile toplanma fırsatı bulamadı.

THKP-C ile ilgili tüm bilgi ve verileri topladığımızda varılması gereken sonuç şu oluyor: THKP-C sınıf yapısı ve temeliyle, teorisi taktiği ve örgütsel biçimlenişi ile devrimci demokrat bir hareketti. Türkiye kapitalizminin 1960'lardaki azgelişmişliğinde anlatımını bulan toplumsal koşulların ürünü olan sayıca kabarık ve yaygın orta katmanların varlığı bu dönemdeki devrimci demokrat etkinliğin de temeli oldu.

Devrimci demokrat akımın, Türkiye'de burjuva demokrat hareketin son barutunu tükettiği bir dönemde olağanüstü bir canlanma göstermesi raslantı değil. Burjuvazinin "demokrat" lıklığını yitirmesinin, küçük burjuvaziyi radikalleştiren bir etkisi de oluyor.

1971'de anlatımını THKP-C ve THKO'da bulan devrimci demokrat hareket, kentlerden kırlara ve kırlardan kentlere gerilla eylemi öneren iki kesimiyle de bir köylü hareketi yaratmaya ve onun üstüne oturmaya çalıştılar. Demokratik devrimin "temel gücü" nün köyülülük olarak saptanması ve bu konuda bir görüş ayrılığı bulunmaması bunu anlatır. Ama devrimci demokrat hareket kendi toplumsal dayanağını esas olarak kent orta katmanlarında buldu.

İşçi sınıfının devrimci siyasal hareketinin zayıf, orta katmanların bu denli geniş ve hareketli olduğu bir Türkiye'de devrimci demokrat hareket kendisinden öte misyonlar yüklendi. Bu, Türkiye solunda bilimsel sosyalizmle devrimci demokrasi arasındaki ayrım çizgilerinin bulanıklaşmasına ve karışmasına da yolaçtı. İşçi sınıfı sosyalizmin bağımsız ve devrimci kimliğiyle ortaya çıkamadığı koşullarda, devrimci demokrasi sosyalist istemlerin de sözcülüğünü yapmak gibi kaldıramayacağı görevler üstlenmek durumunda kaldı.

1970 devrimci çıkışının Türkiye soluna çok önemli katkılarından biri, geleneksel ve reformist sol hareket üzerinde, bu hareketin yarattığı uyarıcı ve sarsıcı etkileridir. THKP-C ve THKO Türkiye soluna devrimci yöntemlerin politikadaki gerekliliği, ve ikisi ile, devrimci demokrat hareketin sınırları ile ilgili zengin bir deney bıraktılar. Bu deneyi önemsemek gerekiyor.

Bu bölümü bitirmeden önce, son bir noktaya değinmek istiyorum.

THKP-C'liler ve onlarla birlikte THKO'lular devrimci hareketimizi bugün yeniden canlandırması gereken çok önemli moral değerler yarattılar. Emekçi halkın davası için ölümü göze alabildikleri gibi, genel çıkarı ve topluma hizmet duygusunu her türlü kişisel çıkar ve kaygılardan önde tutan bir davranış da sergilediler.

THKP-C ile THKO birbirine "rakip" iki ayrı hareketti. Ama ortak düşmana karşı savaşt ortak davranabilme erdemini gösterebildiler. 29 Kasım'da Maltepe Cezaevinden kaçan beş kişiden üçü, Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı ve Ziya Yılmaz THKP-C'li, Cihan Alptekin ve Ömer Ayna ise THKO'dandı. Kaçıştan sonra iki örgüt tek bir amaç için, Deniz Gezmiş ve arkadaşlarını kurtarmak için birlikte çalıştılar.

"THKP-C Doğuşu ve İlk Eylemleri" kitabında şunları yazıyor:

"Ocak 1972 başlarında Çayan, Bardakçı, Savaşçı, Yılmaz ve Alkaya İstanbul'da bir toplantı yaptılar. Kaçıştan önce Çayan cezaevindeki arkadaşlarının kendisinin yurtdışına çıkması, silahlı eylemelere de uzun bir süre ara verilmesi yönündeki ısrarları kabul etmişti. Oysa Ocak başındaki toplantıda hiç vakit kaybetmeksizin silahlı eylemlere başlanması kararlaştırıldı." (22) Ocak sonunda Çayan Ankara'ya geliyor ve bir yandan örgütü toparlamaya, Kesintisizleri bitirmeye uğraşırken, bir yandan da Deniz Gezmiş ve arkadaşlarını kurtarmak için yapılacak eylemler üzerinde çalışıyor.

THKP-C'liler daha önce kararlaştırdıkları ricat ve bir süre silahlı eylem yapmama taktiğini Deniz'leri kurtarmak için hemen eylemlere girişerek kaldırıyorlar. Sonrası biliniyor. Deniz'leri kurtarmak için planlanmış İngiliz teknisyenleri kaçırma eyleminin sonunda 8 THKP-C'li ile iki THKO'lu Kızıldere'de birlikte katlediliyorlar. Özgün biçimiyle THKP-C ve THKO'nun sonu olan Kızıldere olayı, iki devrimci örgütün kardeşliğini simgeleyen yönüyle de unutulmaz bir iz bırakıyor.

THKP-C ve THKO için söylenebilecek en doğru ve en özlü söz, Lenin'in Narodnikler için yazdıklarını aktarmak olabilir.

"Narodnaya Volya'nın yanılgısı, tüm hoşnutsuzlukları örgüt içinde toplaması ve bu örgütü, otokrasiye karşı kararlı bir mücadele yürütmeye sevketmesi değildi, tersine bu onun tarihsel erdemiydi. Yanılgı, özü Hiç de ihtilalci olmayan bir teoriye dayanmalarından geliyordu ve Narodnaya Volya üyeleri, ya hareketlerini gelişen kapitalist toplumdaki sınıf mücadelesiyle ayrılmaz biçimde nasıl bağlayacaklarını bilmiyorlardı, ya da bunu yapamadılar." (23)

12 Mart ve 1971-1980 Dönemi

1968 dönemeci, 12 Mart askeri müdahalesiyle noktalandı.

Ekonomik sorun tarih planında her zaman siyasal bir sorundur. 12 Mart, kendini açık biçimlerde ortaya koyan bir siyasal bunalımı, bir yönetme krizini çözmek için geldi. Bu siyasal krizin temelinde ise, Türkiye kapitalizminin yaşadığı derin ve yapısal ekonomik bunalım yatıyordu.

Sermaye birikimi ve finansman sorunu türünden genel ve yapısal ekonomik problemlerin yanısıra, 1970'lerde kendini sanayide atıl kapasite kullanımında artış ve mal stoklarında yığılma biçiminde gösteren bir bunalıma girildi. O zamanki hükümetin başvurduğu, memur maaşlarına zam ve devalüasyon önlemleri sonuç vermedi; tersine enflasyonu körükleyen, bunalımı daha da ağırlaştıran bir etki yaptı. Önlemlerin başarılı olmaması bir yana, bu kadarı bile sermaye güçleri arasında bölünmelere yol açtı. Yönetenlerin birliği ve siyasal iradesi zayıfladı. Bu bölünme ve zayıflıkların gerekirse baskı yöntemlerine başvurularak giderilmesi gerekiyordu. Ordu eliyle bu gereklilik yerine getirildi.

Daha önemlisi, geniş emekçi yığınları içine alan ve giderek büyüyen toplumsal uyanış ve militan hak arama dalgasının düzen için tehlikeli boyutlara varmış olmasıydı. Özellikle 15-16 Haziran görkemli işçi çıkışı burjuvaziyi ciddi biçimde tedirgin etti. İşçi emekçi halk hareketi "birlik"lerini pekiştirme ihtiyacı duydular. Düzen güçleri, 1961 Anayasası ve bu anayasanın düzenlediği hak ve özgürlüklerin Türkiye için "lüks" olduğu noktasında birleştiler ve darbeden önce bu anayasanın değiştirilmesi gerektiğini açıkça propaganda etmeye başladılar.

Öte yandan, devletin en temel, TC'ni "korumak" ve "kollamak"la görevli kurumu olan silahlı kuvvetler içinde de huzursuzluk başgöstermişti. Doğan Avcıoğlu ve arkadaşları silahlı kuvvetler içinde taraftar kazanıyor, bir "sol"cunta oluşuyordu. 27 Mayıs, burjuvaziye, emekçi yığınların, aydın ve gençlik hareketlerinin desteğine sahip bir "sol" darbenin düzen açısından ciddi sorunlar yaratabileceğini öğretmişti. 12 Mart'ın acil geliş nedenlerinden biri, ordu içindeki bu cuntayı tasfiye etmekti.

Darbeden sonra, bir "beyin hükümeti" oluşturuldu ve devletin sermaye partileri arasındaki çekişmelerin üstünde yeniden örgütlenmesine girişildi. "Balyoz" ve "Fırtına" gibi adıyla bile terörist şiddet uygulamalarıyla kitle hareketi bastırıldı. "Sol" cunta tasfiye edildi. Birçok ilerici aydın tutuklandı. TİP, Dev-Genç ve öğretmen örgütleri, sol yayınlar kapatıldı. THKP ve THKO önderlikleri katledildi. 1961 Anayasa'sı birkaç kez değiştirilerek, getirdiği hak ve özgürlükler esaslı biçimde budandı. 12 Mart acil geliş nedeni olan siyasal programını süratle uyguladı.

12 Mart'ın ekonomik programı iki temel hedef gözetiyordu: işçi ücretlilerin düşürülmesi ve tarımdan sanayiye kaynak aktarılması. İki yıl boyunca bu hedeflere uygun bir politika izlediler. Reel işçi üçretleri düşürüldü ve fiyat mekanizması

yoluyla da tarım gelirlerinin ulusal gelir içindeki payı küçültüldü.

Ancak, 12 Mart rejimi ya da dönemi kalıcılaşamadı. 14 Ekim 1973 seçimleriyle birlikte dar anlamda 12 Mart dönemi bitti. Askerlerin gölgesindeki rejim, ekonomik programlarını uygulayıp sonuçlarını alamadan gitti. Neden?

Kısaca, iki temel neden olduğu söylenebilir. Birincisi, sanayi ve bankacılığa dayanan tekelci büyük sermaye, finans kapital henüz iktidarı tek başına elinde tutacak kadar güçlü değildi. Ciddi bir finansman sorunu olduğu halde, siyasal nedenlerle tarıma yüklenemiyor, öte yandan dış pazarlarda rekabet edecek sermaye birikimine de sahip bulunmuyordu. Birinciye bağlı olarak ikincisi, Türkiye kapitalizminin verili koşullarında iç pazar henüz doymamıştı. Ücret, maaş ve tarım gelirlerini görece yüksek tutarak yığınların alım gücünü, böylelikle de, sanayi üretimini iç pazarda realize etme olanaklarını yükseltmek mümkündü. Dış ticarette, işçi dövizlerinin ihracattan daha önemli bir döviz kaynağı durumuna gelmesi de rahatlama sağlayan önemli bir faktördü.

Türkiye kapitalizmi, henüz 12 Mart ekonomik programlarının uygulanmasını mümkün ve zorunlu kılan bir noktaya ulaşmamıştı. Tekelci sermayenin görece güçsüzlüğü kadar, ithal ikameci yöntemlerle büyüme olanaklarının sürüyor olması da, görevini yerine getirmiş 12 Mart'ın gitmesini, olağana dönülmesini gerektiriyordu. 12 Mart komutanlarıyla, sivil destekçilerinin, 12 Mart'ta kalıcılık ve meşruluk sağlama çabalarının boşlukta kalmasının nedeni budur. 1973-1980 arasında hızlanana sermayenin yoğunlaşması, tekelci sermayenin güçlenmesi süreçleri ise, dış pazarlara açılmayı başa alan ekonomik stratejilerin, 24 Ocak ve 12 Eylül'ün koşullarını hazırlıyordu. Sermaye yoğunlaşmasının en üst durağını simgeleyen ve 1972'ya kadar sayıları 34'ü ancak bulan holdinglerin 1977'de 150'yi bulması bu dönemdeki gelişmenin hızını ve çapını göstermesi bakımından önemlidir.

1973'de iktidara gelen CHP-MSP koalisyonu, 12 Mart'la kesintiye uğrayan iç pazara yönelik ithal ikameci sanayileşme stratejisini kaldığı yerden sürdürdü. Tarım gelirleri ve işçi ücretleri yeniden yükseldi. Yurt dışındaki işçilerin gönderdiği dövizler ithalatı hiç olmazsa bir süre için tıkanıklıktan kurtardı. Döviz bolluğu kısa erimde hızlı büyümeyi kolaylaştırdı; uzun vadede ise sanayinin dövize, dolayısıyla dış dünyaya bağımlılığını artırdı.

1974 yılı, Türkiye sol hareketinin 12 Mart'tan sonraki yeniden başlangıç tarihidir. 1974-80 dönemi, 1960'lı yılların izlerini taşıyan, ama gerçekleştiği toplumsal ortamın yeniliklerini de yansıtan bir dönemdi, kendisinden sonrasına taşıdıklarıyla da önemli oldu.

Bu dinemde Türkiye işçi ve sosyalist hareketinin öne çıkan ve genellik anlatan en önemli çizgileri nelerdir? Kısaca bunlar üzerinde durmak istiyorum.

1974-80 döneminde, sınıflar savaşımı hem keskin hem de yaygın biçimlerde seyretti. Bu yıllar arasında Türkiye, milyonları kapsayan büyük, yığınsal ve militan emekçi eylemlerine sahne oldu.

İşçi-emekçi yığın hareketinde bu yükseliş, hem sendikal hem de siyasal alanda örgütsel anlatımlarını buldu. Bu yıllar içinde Türkiye sendikacılık hareketi sıçramalı bir gelişme gösterdi.

Sol hareket de bütün eğilimleriyle yağınsallaştı ve yaygınlaştı. Yığın hareketindeki yükselme ve büyümenin "yığın" kavramına getirdiği yeni boyuta paralel olarak bütün sol siyasal örgütlenmeler küçümsenmeyecek sayıda üye ve taraftar, azımsanmayacak bir eylem gücü kazandılar. Sol düşünce ve örgütlenme Türkiye'nin her yerinde yaşam buldu.

Ne var ki, sol hareketteki yığınsallaşma ve yaygınlaşma, başka türlü söylenirse büyüme, nitel bir gelişmeyi ifade etmekten uzak kaldı. Tersine, hareket büyüyüp yaygınlaştığı ölçüde nitelik yönünden zayıfladı. Örgütlenme ve eylemlilikle gelişme, ideolojik ve siyasette sığlaşma ve kısırlaşma. Türkiye sosyalist hareketi, 1974-80 arasında yığınlarla bağ, örgütlenme ve eylemlilik açısından ileri, sosyalist nitelik açısından ise göreli olarak geri bir dönemini yaşadı. 12 Eylül sonrası çözülüşü anlamakta bu nokta büyük önem taşıyor.

Teori ve ideoloji alanına bakıldığında, o dönemin en şiddetli "ideolojik" tartışmalarının, örneğin bir 60 dönemi tartışmaları kadar bile iz bırakmadığı, son derece kalıpcı ve skolastik yöntemlerle yürütülen, yaratıcılıktan ve üretkenlikten uzak tartışmalar olarak kaldıkları görülüyor.

Bu dönemde Türkiye solu, program ve parti sorunlarına canlı ama oldukça biçimli bir ilgiyle yaklaştı. Uzun likidasyon yıllarından sonra yeniden örgütlenen TKP'den, THKO ve PDA'ya kadar bütün çizgiler THKP-C ardıllarının bir ölçüde bunun dışında kaldığı söylenebilir- bu yıllarda görüşlerini programlaştırdılar ve partileştiler. Biraz da 1960'lı yıllardaki örgütsüzlüğe tepki olarak 1974-80 yılları arasında marksist-leninist eğilimli bütün çevreler kendilerini, programı, merkez komitesi ve merkez organı olan birer örgüt olarak ifade ettiler. Bu dönemin belirgin eğilimlerinden biri, örgütlenmeyle birlikte, illegalitenin de yeniden keşfedilmesiydi. Birkaç ayrığıyla, sosyalist hareket, 1974 sonrası örgütlenmelerinde net bir illegalite yönelişi gösterdi. 1960'ların TİP legalizmine tepki canlı, yapıların sürekliliğini gözeten perspektifle örgütlenme isteği güçlüydü. O kadar ki, 1980'li yılların sonunda TKP'nin en son ve en büyük likidasyonunun yürütücülerin olan Nabi Yağcı (H.Kutlu) bile bu yıllarda ikinci TIP'i "legal marksist") diye eleştiren yazılar yazıyordu. 1980 öncesinde, "parti" adıyla örgütlenmiş siyasetlerin sayısı bir düzineyi, adları parti olmasa da, parti gibi örgütlenmişlerle birlikte toplam örgüt sayısı ise otuzu aşıyordu.

Soldaki "bölünme" ve "birlik" sorunu bu çok örgütlü manzaranın bir sonucudur. Bölünmüşlüğü Türkiye sosyalist hareketi için sorun durumuna getiren, örgütlerin çokluğu değil, bunların hiç-birinin 1960'ların TİP'i, hatta MDD'si ölçülerinde olsun sosyalist potansiyeli toparlayamamasıydı. 1974 sonrasında sosyalist hareket 1960'larla kıyaslanmayacak sayıda, yeni insan kazandı; ama bunu herşeyi kaplayan demokrasiciliğin silikleştirdiği bir kimlik ve kitlelere giderken bölünmüşlüğünü de taşıyan bir "çoğulculukla" yaptı.

Parti ve örgütlerin programları, sınıf bileşimleri ve hatta toplumsal temelleri esas alındığında, bu denli çok parçalılığı anlamak ve anlatmak zordur. Türkiye solunun en ters uçlarında yer alan, 1974-80 döneminde birbirlerine sözcüğün gerçek anlamıyla düşman olan hareketlerin en genel programatik sorunlarda aynı ya da benzer konumları paylaştıkları ise bir gerçektir. 1980'e kadar, hem program hem örgütte, Türkiye sosyalist hareketisanıldığından çok fazla ortak yönler taşıyordu. Birbirinin zıddı, karşıtı olarak bilinen hareketlerin programları, genel plan ve mantığından, devrimin karakteri, ittifak güçleri vb. temel önermelerine kadar birçok temel noktada birbirlerine şaşırtıcı ölçülerle benziyorlardı. Programın en önemli iki sorunu olan, gündemdeki devrimin sınıf karakteri ve burjuvazinin bir kesiminin bu devrimin bağlaşığı olup olmayacağı noktalarında neredeyse tam bir görüş birliği vardı. Programların tümü, farklı kavramlarla da olsa, Türkiye'nin önünde "demokratik" bir devrim aşaması görülüyor, yine farklı çözümleme ve kavramlarla burjuvazinin "milli", "ulusal", "tekel dışı", "yerli", "orta" vb. dedikleri bir kesimini demokratik devrimin bağlaşıkları arasında sayıyorlardı. Bu programatik ortaklıkta, solun tümünün Komintern'in aşırı tasnifli devrim tiplemelerini örnek alması, bu anlamdaki gelenek birliği önemli bir etkendi. Geri teorik tezlerdeki bu ortaklığın nedenlerinden birini de sosyalist hareketin bu yıllarda entellektüel insangücü açısından yoksullaşmasında aramak gerekiyor. 1960-70 döneminden farklı olarak 1974'den sonra sosyalist hareketin aydın kaynağı önemli ölçüde kısırlaştı. 12 Mart, uyguladığı sopa yöntemiyle aydınların önemli bir bölümünü sosyalist, hatta devrimci demokrat mücadelenin dışına itmeyi başardı. 12 Mart'tan sonra, YÖN benzeri bir aydın çıkışı olmadığı gibi, eski sosyalist aydınlar da mücadelenin uzağında kaldılar.

Bu teorik gerilik içindeki, "ideolojik ayrılık", tartışma ve bölünmeler ise daha çok uluslararası nedenlidir. Dönemin karakteristik özelliklerinden biri, bilimsel sosyalizmin öz teorik kaynaklarına ilgisizlikle, birbiriyle çatışmalı uluslararası sosyalist-odakların propagandalarına aşırı bağlılıktır. Türkiye sosyalist hareketinin, tarihinin hiçbir döneminde bu kadar "uluslararasılaşmadığı" söylenebilir. Sol, bu dönemde büyük bir çoğunluğuyla ve neredeyse bütün teorik-ideolojik yaklaşımlarını uluslararası merkezlere göre oluşturmuş, "orta yolcu" denilen eğilimler ise, uluslararası odaklardan birinin aynen izleyicisi olmamakla birlikte, duruşlarını yine bunlara göre belirlemişlerdir. Birinciler açısından, uluslararası merkez-odak içindeki tartışma ve görüş ayrılıklarının aynı argümanlarla sık sık özeleştirilere, "ideolojik tartışma" ve ayrışmalara yol açması son derece ilginçtir.

Öte yandan, 1974-80 yıllarında işçi sınıfının kazandığı siyasallaşma düzeyine, sosyalist bilince ulaşmış bir öncü işçiler kuşağının varlığına rağmen, mevcut parti ve örgütler bu birikimi kucaklamakta çok eksik kaldılar; TKP örneğinde olduğu gibi kazananlar da bu öncü işçileri çok kısa zamanda kendilerine benzeterek bürokratlaştırdılar. Özetle, Türkiye sosyalist hareketi, 1974-80 yılları arasındaki büyüme, yaygınlaşma ve militanlaşma döneminde toplumun ileri aydınlarının olduğu kadar ileri işçiler birikiminin, sınıf yığınını yönlendirici katkılarından da yoksun kaldı. Elde bu dönemdeki örgüt üye ve yöneticilerinin sınıfsal mesleki bileşimini veren çatışmalar bulunmuyor. Ama, 12 Eylül mahkeme tutanaklarının sanıklar listesinin gösterdiği gibi, hemen bütün örgütlerin üye ve özellikle de yöneticilerinin çoğunluğunu küçük burjuvalar oluşturuyordu.

1974-80 döneminin en önemli özelliklerinden biri, işçi sınıfı hareketindeki siyasallaşma ve eylemliliktir. DGM, Tariş, Yeni Çeltek vb. direnişleri, büyük işçi katılımlı 1 Mayıs kutlamaları, işçi sınıfının devrimci potansiyelini ve eylem gücünü gösteren örneklerdi. DİSK'in yeni üyeler ve sendikalar kazanarak büyümesi, siyasal içerikli eylemlere yönelmesi de işçi hareketindeki yükselişe yardım etti. Ancak, DİSK'teki ve DİSK kanalıyla işçi sınıfı içindeki politikleşmenin ekonomist bir çizgide yürüdüğü, oportünistlerin DİSK'ten, sendikacıların da reformistlerden güç aldıkları koşullarda işçi hareketi yalnız politize edilmedi, reformize de edildi.

Bunun da ötesinde, gizli TKP'nin varlığını DİSK kanalıyla duyurması ve meşrulaştırması, sendikayı parti yerine ikame eden bir anlayışa; sendikanın parti işlevleri yüklendiği, "parti"nin ise sendika içi bir hizip durumuna düştüğü ters bir ilişkinin oluşmasına yol açtı.

1960'lı yıllarda, sosyalizm düşünce ve pratiği toplumun gündemiyle yakın bir ilişki kurabilmiş, kalkınmadan sosyal adalete, petrol sorunundan eğitimevb. kadar kitleleri doğrudan ilgilendiren sorunlar ile devrim ve sosyalizm arasında doğrusuyla yanlışıyla bir bağ kurulmuştu. 1974-80 döneminde ise, genel ve başına "anti"ler, sağına soluna çeşitli ekler takılan soyut "devrim" sloganları ile bu bağ kurulamıyordu. Sol hareket işçi sınıfı içindeki etkili reformizm ile, "demokrasi" ve "halk devrimi" hedeflerini aşamayan küçük burjuva sosyalizmi arasında sıkışmıştı. Türkiye'de burjuva liberallerinin yapması gerekeni sosyal demokratlar, sosyal demokratların yapması gerekeni sosyal reformistler yapıyor, işçi sınıfı ve sosyalizm adına yapılması gerekeni ise hiçkimse yapmıyordu.

Programlar, ideolojik yaklaşım ve tartışmalar

bir yana, sosyalist ve devrimci demokrat hareketin bu dönem izlediği eylem çizgisi ve taktikler de aynı yönü gösteriyordu. 12 Eylül öncesinde Türkiye solunun ortak bir özelliği, alternatif bir toplumsal düzeni savunan, bütünsel bir dünya görüşüyle, pozitif program ve taktiklerle ortaya çıkamamasıydı. Toplumsal güçlerin hızla karşıt uçlara doğru kutuplaştığı, mücadelenin sert biçimler aldığı bir tarih anında, erke ve yönetmeye kararlıca talip olamamak, kavganın hedeflerini belirsizleştiren, çok önemli bir eksiklikti. Buna, bir çeşit kimlik bunalımı da denebilir. Devrimci hareketin kendini, karşı olduğu şeylere referans vererek tanımlaması, savunmacı, edilgen ve olumsuz bir varoluş biçimiydi.

Devrimci hareketin hemen tüm öğeleri, antifaşist, anti-emperyalist ve demokrattı. Tüm propaganda ve örgütlenme böyle bir kimlikle yürütülüyordu. 12 Eylül'den önce devrimci hareketin ağırlıklı bir bölümü, savaşımı faşizm tehlikesine karşı savaşımla, onu da MHP'ye karşı savaşımla sınırlıyordu. Burjuvazinin öne çıkan alternatifi faşizmdi. Çok büyük çoğunluğuyla devrimcilerin öne sürdükleri "seçenek"de anti-faşizm oldu. Mücadeleyi, faşizm gelen dek, faşizme geçit vermeme; faşizmi geldikten sonra da ondan kurtulma hedefini indirgemek tam bir kısır döngü yaratıyordu. Keskin biçimler alan sınıf mücadelesinin ürettiği büyük enerjiye rağmen, devrimci sosyalizm kendini ötekilerden ayıran gerçek bir seçenek olarak sunamadı. Bu manzara, işçi sınıfı hareketiyle şu ya da bu ölçüde bağ kurabilen reformist küçük burjuva sosyalizmiyle, emekçi halk kesimlerinin anti-faşist kavgasına belli ölçülerde önderlik eden küçük burjuva radikalizminin tarihsel sınırlarını da gösterdi.

Bu dönem, Kürt ulusal kurtuluşçuluğu ile Türkiye devrimci hareketi arasında yol ve örgütlerin de ayrıldığı bir dönem oldu. 1974'ü izleyen yıllarda Kürt devrimcileri kendi ulusal kurtuluş programlarını ve ayrı örgütlerini oluşturmaya koyuldular.

Bu yıllarda, sendikal ve siyasal örgütlenmelerin yanısıra toplumsal-mesleki örgütlenmeler de önemli gelişme gösterdi. Gençlik, kadın, öğretmen örgütlenmeleri önemli sayıda üye ve taraftar kazandılar. Ancak bu alanlarda da iki yanlı, çelişkili süreçler yaşandı. Gergin ve kutuplaşma eğilimi gösteren siyasal ortam bu toplumsal kesimleri politeze ve aktivize etti. Örgütlerin kendi "örgüt siyasetleri" yönündeki müdahaleleri ise bu örgütün toplumsal-mesleki temsil ve toparlayıcılık özelliklerini yitirmelerine, dar anlamda siyasetler arasında bölünmelere yol açtı.

1974-1980 döneminin daha tam bir tablosu bu genel saptamaların ötesinde hem toplumsal ortamın, hem de bu dönemin öne çıkmış örgütlerinin daha ayrıntılı çözümlemesi gerektiriyor. Bu ise bu çalışma için belirlenen zaman ve yer sınırlarını zorluyor.

1968-70'dekine benzer biçimde 1978-80 yılları arasında da gelişmelerin hız ve yoğunluk kazandığı, siyasetin sıkıştığı bir evre yaşandı. Kısaca bunun üzerinde durmak istiyorum.

1978 başında CHP azınlık hükümeti iktidara geldi. 22 aylık Ecevit hükümeti döneminde Türkiye adım adım yeni ve eskiden daha ağır bir krize yuvarlandı. Enflasyon 1978'de %50'yi, 1979'da %65'i buldu. Döviz kıtlığı ve ithalatta kısıntı, sanayide düşük kapasite kullanımı başgösterdi. 1978'de 30 bin, 1979'da 40 bin işçi greve çıktı. Ülke İMF'nin kıskacına girdi. 1978 Nisan, 1978 Eylül ve 1979 Mart aylarında İMF'nin istediği istikrar düzenlemeleri yapıldı. Gelir dağılımı ve vergi adaletsizliği daha da büyüdü.

On yıllık bir zaman dilimi içinde belli bir gelişme ve iç pazarda genişleme sağlayan sanayileşme on yılın sonlarına doğru yeni bir dar boğazla karşılaştı. Varılan noktada, döviz kıtlığının geleneksel ihracat çerçevesiyle aşılması artık mümkün değildi; iç piyasa da, sermaye yoğunlaşmasının, gelir dağılımındaki değişikliklerin sonucu olarak dayanıklı tüketim maddelerine doymuştu. 1978 ekonomik bunalımı bu çizgiden tırmandı.

Siyasal alanda da durum "istikrarlı" olmaktan çok uzaktı. Haziran 1977 genel seçimlerinden CHP en büyük parti olarak çıkmış, ama hükümet kuracak çoğunluğu sağlayamamıştı. AP,MSP ve MHP ikinci milliyetçi cephe hükümeti kurdular. Beş bakanlıkla hükümete giren MHP devlet içindeki örgütlenmesini geliştirdi ve siyasal cinayetleri tırmandırdı. Ekonomik sıkıntı ve siyasal çatışmalara çözüm bulamayan hükümet uzun ömürlü olamadı. Ocak 1978'de CHP, AP'den ayrılan bağımsızlarla ortaklık kurarak hükümete geldi. Ecevit hükümeti de gündemdeki hiçbir soruna çözüm getirmediği gibi, iktidara gelişinin gerekçelerinden olan faşist harekete karşı da hiçbir şey yapmadı. Tersine, Ecevit hükümeti bütün yaptıkları ve yapmadıklarıyla faşizmin yollarını döşedi.

1977'de siyasal şiddet olaylarında ölenlerin sayısı 319'du; bu sayı 1978'de 1095'e, 1979'da 1362'ye fırladı. MHP'nin provakasiyonu ile başlayan Kahramanmaraş olayları ise, Ecevit hükümetinin kasıtlı ihmalinin de katkısıyla 100'den fazla insanın öldürüldüğü bir kitle katliamına dönüştü. Kahramanmaraş olayları sıkıyönetim ilanının da gerekçesi yapıldı.

Düzen, çok uzun zaman geçmeden ve yeniden olağanüstü yöntemlere başvurmadan yönetemez duruma gelmişti.

1978 1 Mayıs'ının yığın hareketi açısından bir dönüm noktası olduğu söylenebilir. Bu tarihten sonra yığın hareketinde çekilme ve düşüş başladı. 1978-1980 arasında gözden kaçırılmaması gereken en önemli özgüllüklerinden biri, işçi-emekçi halk hareketinde büzülme ve savaşım alanlarında daralma ile aynı zamanda faşistlerle silahlı çatış-

manın şiddetlenmesidir. Kavganın dar ve aslında kısır bir alanda bu denli yoğunluk ve şiddet kazanması sol hareketteki insiyatif tutukluğunu ve ufuksuzluğunu besledi.

Saldırgan faşistlere karşı devrimcilerin silahlı savunma ve direniş örgütlenmelerine girişlerinde provokasyon teorilerini haklı çıkaran bir yanlışlık yoktu. Eksiklik, bu savaşımın hem kitle desteği, hem de perspektifler bakımından giderek daralmasındaydı.

1978 ile 1980 arasındaki iki yıllık dönemde, bütün sol örgütlerde tıkanıklık ve bunalım yaşandı. Siyaseti bırakma, bölünme, tasfiye ve çatışmalar biçiminde dışa vuran bir tıkanıklık ve bunalım sol hareketi 12 Eylül'den çok önce yorgun ve ne yapacağını bilmez bir duruma düşür-müştü.

1968-70 ve 1978-80 dönemeçlerinin ayrıntılı tarihi mutlaka yazılmalı, çözümlemesi yapılmalıdır. On yıl arayla girilen bu dönemeçler, bütün süreçlerin hızlandığı ve sıkıştığı, olağandışı yöntem ve sonuçların gündeme geldiği zaman aralıkları olarak hem kendilerinden önceki, hem de kendilerinden sonraki süreçlerin kavranmasına yardım edecek açıklıklar sağlıyorlar.

1978-80 arasında Türkiye sol hareketindeki krizi en iyi anlatan göstergelerden biri, bu dönemde hemen bütün örgütlerin bölünmesidir. Bu bölünmelerin-büyük olasılıkla eksik-tablosu şöyledir.

TKP, resmi TKP ve TKP/ İşçinin sesi olarak ikiye ayrıldı.

Dev-Yol, Dev-Sol ayrılığı bu dönemde çıktı.

TİP'in resmi TKP çizgisine yaklaşması Sosyalist İktidar ayrılığına yol açtı.

TSİP bölündü. TKP-B ayrı bir parti olarak ortaya çıktı.

Halkın Devrimci Öncüleri'nden ayrılanlar THKP-C Acilciler'i oluşturdular.

Halkın Yolu olarak da bilinen THKP-C/ML yöneticilerinin bir bölümü bu dönemde örgütü bölerek TİKP'ne geçtiler.

MLSPB'den ayrılan bir gurup Çayan Sempatizanlar'ını oluşturdu.

Halkın Kurtuluş'undan ayrılanlar Türkiye İhtilalci Komünist Birliğini kurdular.

Bölünme eğiliminin dışında kalan ikisi de THKO kökenli örgüt ise bu dönemde partileştiler. Halkın Kurtuluşçuları, Ekim 1978'de Türkiye Devrimci Komünist Partisi, inşa Örgütünü, 1980'de partiyi kurdular. Yine THKO kökenli bir örgütlenme olan Emeğin Birliği de 1977 konferansının ardından 1980'de yaptığı kuruluş toplantısıyla Türkiye Komünist Emek Partisi'ni oluşturdu.

Çok fazla birlik sözü edilmesine rağmen, bu dönemde kısa süren Birlik Yolu deneyinden başka herhangi bir birlik oluşmadı. TKP'nin çok sayıda demokratik kitle örgütünü alt alta yazmaktan öteye gitmeyen ve pratik olarak toplumsal muhalefeti CHP'nin kuyruğuna takmayı hedefleyen UDC'si de, Dev-Yol'un Direniş Komiteleri de, sol hareketin eylemde bir-liğini sağlayacak platformlar olamadılar.

Bütün bu banalım, tıkanıklık ve 12 Eylül yıkın-tısını önceden haber veren zayıflıklar, devrimin öznel öğesinin nesnel ortamın çok gerisinde kalı-şının dışa vuran sonuçlarıydı. Devrimci hareket, örgütlü gücüne, azımsanmayacak kitle desteğine rağmen olayların gidiş yönünü değiştirecek mü-dahaleleri yapamadı. Güç dengesinin elverişli olduğu zamanlarda saldırıya, bu dengenin aleyhte değiştiği zaman düzenli geri çekilmeye geçecek taktik esnekliği gösteremedi. Bütün denge ve güç ilişkilerinin hızla değiştiği bir anda örgüt statülerini koruma kısırlığındaki çırpınışlar içinde 12 Eylül'den çok önce halsiz düştü.

Sol ve sosyalist hareket 12 Eylül'e karşı hiçbir ciddi direniş gösteremedi.

12 Eylül'den önce ya da sonra düzenli ve örgütlü bir geri çekiliş de gerçekleştiremedi.

12 Eylül'den önce, geleceği önceden görerek düzenli, planlı ve yeniden savaşım perspektifli bir geri çekiliş yapan tek örgüt olan PKK'nın Eylül sonrasında hızlı yükselişi son derece öğreticidir.

Notlar:

1. **Proleter Devrimci Aydınlık**, Sayı: 12, 26 Aralık. 1979
2. agy.
3. **İşçi-Köylü**, Sayı: 7
4. agy.
5. Mahir Çayan, **Bütün Yazılar**, Derleyen: M.Ali Moğoltay, Evren Y. İstanbul, 1976 s.89
6. agy.s.89
7. agy. s.201-202
8. agy. s. 93
9. J.Stalin, **Leninizmin İlkeleri**, Sol Y. Ankara 1977 s. 29-31
10. Mahir Çayan, **Bütün Yazılar**, s. 99
11. agy. s. 148
12. agy. s. 146
13. agy. s. 167
14. agy. s. 142
15. **THKP-C Doğuşu ve İlk Eylemleri**, Kaynak Y. Mayıs 1987 s. 16-17
16. Mahir Çayan, **Kesintisiz Devrim** I-II, Devrimci Tavır Y. tarihsiz, s. 88-89
17. E.Kürkçü, "THKP-C", **Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeler Ansiklopedisi** Cilt: 7. s. 2199
18. Yalçın Küçük, **Daha Temiz Daha İyi**, Toplumsal Kurtuluş Sayı: 4, Ekim 1987
19. agy.
20. **THKP-C Doğuşu ve İlk Eylemleri**, s. 96
21. Ertuğrul Kürkçü, **"THKP-C"** agy.
22. **THKP-C Doğuşuve İlk Eylemleri**.s. 96
23. Lenin, **Ne Yapmalı?** Collected Works, V. 5. s.474

ÇAĞRI

Devrim'in sekizinci sayısında bir grup sanat uğraşçısının ürettiği Sanat Hareketi Düşüncesi metni yer almıştı. Metnin kendi etik boyutu da hesaba katılarak ve hem sadelik içinde tam olarak yayımlandı. Bu etik tavır medya tarafından aşırı bozulurken dergide bildirimde bulunmanın dışında bir biçim ya da niyet sunulmadı. Ancak, çağrı dışında fazla fonksiyon atfedilmek istemeyen tebliğ katılımcılarının "çağrı" metni aynı sayıya yetiştirilememişti. Yan tarafta bu çağrı metnini yayınlıyoruz. Hareket Düşüncesi'nin açtığı kapsamlı tartışmalar, Hareket dinamiğinde sürmeye devam ediyor. Bu önemli girişimin nabzı bu düzlemde de atmaya devam edecek.

İlişikte sunulan metin mevcut kültür/sanat ortamları ve eğemen sanat pratikleri karşısında ciddi rahatsızlıklar duyan bir grup sanatçının kendileri ve benzerleri ile buluşma denemesidir. Bu denemenin dildeki ifadesi olarak ortaya çıkmış bu metnin "çok yeni" "ilk" ve "en" olmak gibi bir iddiası yoktur. Metnin dili, dilin ve kavramların geçirdiği deformasyon bağlamında okuyanda bir takım içerik ve biçim sorunları yaratabilir. Ancak bu sorunların çözülmesinin ilk yolunun "su sızmaz", "mükemmel" söylemler oluşturmaktan değil, gerçekten birbirimizi anlamak ve kavramak için yapılacak tartışmalardan ve sahiden ayırıcı pratiklerden geçtiğine inanıyoruz.

Anlaşılacağı gibi metnin ruhu bir müdahaleyi amaçlamaktadır. Metne esas olan eleştirel bilginin dönüştürücü bir irade ve etikle birleştirilmesidir. Bu önerme metne sahip çıkanların ve böylece bu çağrı mektubunu imzalayanların olmazsa olmazıdır.

Bir müdahale gereklidir.

Bir müdahale kaçınılmazdır.

Ancak bu müdahalenin biçimleri tartışma konusudur.

Aşağıdaki metin bu müdahaleyi politikanın geleneksel biçimlerinden kesinlikle ayırmaya çabalar.

Ve gene metin ve çağrı mektubu bu müdahalenin oluşacak özgün biçim ve içeriklerini her türlü eğemenlik ve eşitsizlik ilişkisinin meşruiyetinin reddi zemininde önce kendisine saldırmak yoluyla birlikte, aramayı önerir.

"Biliyoruz" demiyoruz.

"Bildiklerimizi paylaşmak yoluyla öğrenmeye çalışıyoruz" diyoruz. Bilginin iktidarını reddetmek, öğrenmeksizin öğretmeyi reddetmektir.

Herkesin "doğru" veya "yanlış" söyleyecekleri olduğuna inanıyor ve öncelikle "söylenmesi" gerektiğini düşünüyoruz.

Kişiselleşmiş ve kişiselleştirilmiş bilgiye inanmıyoruz.

Bilgi mülk olmaktan çıkarılmalıdır.

Ancak doğruyu söylediğini iddia etmenin doğruyu örgütleme sorumluluğunu da beraberinde getirdiğini düşünüyoruz. Kendi bilgisine yabancılaşmış gövdeler sürecimizin bileşenleri değildir.

Önümüze koyduğumuz sürecin ağır sorumluluklar gerektirdiğinin farkındayız. Üstelik bu sürecin tek bileşeni olmadığımızı da biliyoruz. Tartışma ve pratik düzeylerde kendisini bu metnin bileşeni olarak gören her kesimle tartışmaya ve ilişki kurmaya açığız.

Ancak, faaliyetimiz amaç-sonuç ilişkisini sonucu amacın kendisinde görmek yoluyla farklı algılamaktadır. Biz "ulvi" amaçları için en çabuk sonuçları almayı hedefleyen ve bunun için bir dizi planlar yapan "realite mühendisleri" değiliz.

Bu metni ve çağrı mektubunu okuyan sanatçıları ve sanatı "tüketmek" yolu ile yeniden üreten tüm "gerçek dostları" metnin eleştirel zeminini sahici bir faaliyetle aşmaya ve metni bir yaşayışla sönümlendirmeye çağırıyoruz.

"Gelin tartışalım", demiyoruz.

"Gelin hem yaşayalım, hem tartışalım", diyoruz.

Bu metnin hayattaki karşılıkları ve örgütlenme fikrinin geleceği kesinlikle ulusal sınırlar içerisine hapsedilmiş değildir. Hareketin geleceği ancak ve ancak uluslararası bir çerçevede gerçek anlamını bulabilir.

Metindeki "biz" ve "siz" adılları çağrıcılar olmak durumunun dilde oluşturduğu bir zorunluluk olarak görülmelidir. Bu zorunluluk çağıranlarla çağrılanlar arasına asla bir hiyerarşi koyma çabası olarak algılanmamalıdır. Yine de böyle bir tehlikenin varlığını sezenleri, gelip içerden mücadele etmeye çağırıyoruz.

17 Temuz 1992

Sercihan Alioğlu, Halit Bostancı, Nevzat Çelik, Mehmet Çetin, Hüsamettin Çetinkaya, Mesut Hastürk, Seyla Kaya, Orhan Kazbek, Tuğrul Keskin, Önder Kızılkaya, Akif Kurtuluş, Namık Kuyumcu, Emirhan Oğuz, Burhan Özkan, Aydın Öztürk, Fadıl Öztürk, Gürsel Sağlamöz, Ahmet Telli, Süha Tuğtepe, Hüseyin Şimşek, Metin Turan, Emir Ali Yağan

SANAT HAREKETİ TARTIŞMALARI

Politika ve sanat

Çubukçu ve Perinçek eleştirisi

MESUT HASTÜRK

Özellikle geçtiğimiz ay "sol" un gündemine mırıltılar dışında, toplu halde eyleme geçmeye niyetli bir çok sanat insanın "sanat" konulu, bir metin dolusu sorusu giriverdi.

Niçin sol'un gündemine girdi ?

Bir Şanat Hareketi Düşüncesi-Tebliği adlı metin, geleneksel politikanın tüm diğer toplumsal alan ve araçlara olduğu gibi, sanat'a da bakışındaki pozitivist yaklaşımın çürük iplerini gerdiği içın. Gerilen başka çürük ipler görmezlikten gelinerek, mevcut politika üretiş ve tüketiş mantalitesi çerçevesinde oluşmuş bir paradigmanın sorgulanmasıyla, o politik yöntem ve tarza kendi içinde bile dönüşmesi gerektiğini vurgulayan tezleri uzun boylu yazmadığı için.

Bunun dışında egemen kültür sanat ortamına dahil olmuş ve asla müdahil olamamış sanatçı (!) kişi ve çevreler, metin kendilerini deştiği halde tam bir pişkinlikle durumlarını realize etme ve açmazlarını örtme çabasına giriştiler.

Bazılarıysa hareketin yeni bir iktidar alanı yaratıp yaratmayacağı konusundaki meraklarını dillendirmekten öte geçemediler. Yeni bir iktidar biçim ve alanı yaratmayı vaadeden bir çıkışa katılmayı umdular.

Oysa bu çıkış, yeni bir iktidar alanı ve oraya olası eklemlenmeleri, baştan ideolojik ve ahlaki boyutuyla yok ettiğini; bu yok edişin sorumluluğunu içindeki insanlara, bir varlık ve kimlik sorunu haline getiriyor.

Bu beklentinin tahtarevallisinde oturanlar tebliğin söylev düzeniyle karşı karşıya gelince, mevcut duruşları içinde bocaladıklarından söylenenlerin ayırdına varamıyorlar.

Asıl çarpıcı olan ise çoğu tartışmacının tartışmaları, bir biçimde hareket dışından, medyalar aracılığıyla edindiği bilgi ve ilgiyle yaptığı i-çin, bir çok zaafa, yanılgı ve gelecekte yanıtlayamayacağı yanlışa düşmesiydi. Örneğin, sanat'ın toplum için tek kurtuluş ya da olanak olduğunun iddia edildiği gibi garip çıkarsamalara başvuruldu.

Kaygıların oldukça yararcı, pragmatist olması ve geleneksel politikanın yöntem ve söylev düzeni içinde yapılması yanlışa kaymaların zemini oldu.

Dışarda olup bitenlerin hemen tamamı az ya da çok birer rahatsızlık göstergesi olurken, bu "yaramaz komünist çocuklar" politikadan kaçmakla da suçlandı.

Tartışmaların ilginç iki 'doruğu'nu temsil edenlerden ilkinin, geleneksel politik çevreden, diğerinin ise, madalyonun öbür yüzü olan egemen kültür sanat ortamının etik, estetik ve ideolojik perspektifinden bakması ve yalnızca aynı doğrultuyu "Tek ve kaçınılmaz'ı" göstermesi, tebliğ katılımcılarının doğru bir yerde olduklarını gösterdi. Bu, bilinen ancak "teyid" edilememiş bir durumdu.

Olup bitenleri özetledikten sonra özellikle geleneksel politikanın pozitivist-makyevelist bakış açısıyla konuyu ele alan Doğu Perinçek ve Aydın Çubukçu'nun görüşleri çerçevesinde, Sanat Hareketi Düşüncesi üzerine gelişen tartışmaları politik alan içerisinden ve bu alanın da sorunudur düşüncesiyle tartışmak istiyorum.

Burada göz önüne alınması gereken nokta, politika sanat ilişkisizliğinin kanıtlanması ve sanatın başlıbaşına bir alan olduğunun ilan edilmesi kesinlikle değildir. Tam tersine politika ile ilişki biçiminin kendi cinslerinden doğru ifadelerini bulmak ve teslim etmek; bunları, önlerini tıkayan iki alan olmaktan çıkarmak girişimidir yapılan.

Şimdi devam edebilirim.

Metnin temel tezleri nelerdir ?

1. Kapitalizm ve burjuva sistemin eleştiri ve reddi.

2. Eğemen kültür sanat ortamının eleştirisi ve reddi.

3. Sanatın: toplumsal-sınıfsal-tarihsel ilişki ve çatışkılar içinde, bir düşünme ve yaşama biçimi oluşturmanın özgül bir alanı (yolu) olarak; bu özgül niteliğini, diğer toplumsal alanlarda, mevcut sistem içinde, bulunduğu kuşatma altında geliştiremediği, hatta çarpıtılıp, bozulmalara uğradığı tesbitiyle mevcut kültür sanat ortamının bağlamlarının reddi.

4. Bu kuşatmada, kapitalizmin her türlü iktidar eşitsizlik ve hiyerarşi düzenlemesi ile, en önemli

aygıtlarından biri olan medyatif egemenlik ile buna bağlı ilişki ve biçimlerin reddi.

5. Kapitalist dolaşım ağının ve biçimlerinin reddi. (Dolaşım sanat ürünün gerçek paylaşım özelliklerini, pazar ve reklam ilkeleriyle başta olmak üzere ortadan kaldırıyor, eşitsizlik ve ayrıcalık ilişkilerinin realizasyonunu sağlıyor.)

6. Bilgi ve sanat (estetik) alanındaki bilgi ve sanat tekeli, ayrıcalığı ve üstünlüğü gibi burjuva mülkiyet ve iktidar biçimlerine sokulmuş insani etkinliklerin bu özelliklerinin reddi.

7. Her türlü egemenlik, eşitsizlik ve sömürü ilişkilerinin reddi.

8. Sanatın, karşılıklı olarak, politik pratiğin bir aracı şeklinde yerleşmiş geleneksel politika biçiminden kaynaklı yargının yadsınması.

Bunların yanında "Muhalif sanat pratiğinin köktenci red tavrının kendi üretim mekanizmalarından, dağıtım, ileti ve dolaşım araçlarına kadar tüm örgütlülük yapısı, bu riskler nedeniyle her koşulda süreklilik sağlayacak yöntem ve biçimlerin tasarlanmasını zorunlu kılar "biçiminde bir saptama ile, öncelikli olarak neler yapılacağının saptanması.

Sanat alanın örgütlendirilmesi çıkış noktası olarak tesbit ediliyor. Komünist yaşantının oluşması ve kazanılması için de sanat alanın geçmiş ve mevcut ilişkilerin tavizsiz eleştirisi ile egemen sistemin tüm iktidar biçimlerinin reddi temel ekseni oluşturuyor.

Tebiliğin bu kısa bilgisinin dışında, kanımca kendine görev bilmesine rağmen bazı eksikliklerinden de söz edilebilir. Kısaca:

1. Politika-Sanat ilişkisinde yapılan tesbit yerinde ve doğrudur. Ancak, daha üst bir soyutlama ile bu ilişkinin teorik olarak tanımlanması mümkündür. Bu tanım çerçevesinde tartışmaların politikayı da etkileyecek düzlemlere çekilmesi olanaklıdır.

Politikadan gelecek eleştirileri de, yine politika anlayışının kendi zeminini göstererek, eksikliğinin bilincine de varması sağlanabilir. Bu noktada mevcut politikadan yönelen eleştiriler kendi tarihsel eksiklikleri ile yüzyüze olduklarını görebilir. Görevdir diye söylemiyorum, ancak sanatın; bağlamının içinde yer aldığı bütün hakkındaki bilginin bir parçası olduğunu düşünüyorum.

2. Tebliğ'de "sanat, sanatçı ve sanat yapma hakkı" biçimindeki vurgular, vurgu olması bakımından gereksizdir. Bunlar da ayrıcalık ve eşitsizlik koşullarınca üretilen kavramlardır ve sanat etkinliğinin, paylaşımcı, ayrıcalıksız, katılımcı özelliklerinin üstünü örtmektedir.

3. "Bilgi ve bilmek" estetik kavramlar değildir, ileti, bilgi, gerçeğin bilgisi, gelecek projesi gibi argüman, kopulan sanat pratiğinin de üretmiş olduğu kavramlardır.

Bu ve benzer tartışma konuları ve eksiklikler tebliğ içinde olanak ve olasılık olarak öngörüldüğünden ve bir sürecin dönümlerinden biri olarak süreç dinamiğine henüz bağlıdır. Bu anlamıyla tebliğ, temel bir argüman olarak desteklenmeli ve içinden tutulmalıdır.

Kısaca görüşlerimi özetledikten sonra tebliğ üzerine başlayan tartışmalarda iki yönden gelen eleştirilerden birini konu edinmek istiyorum. Bu da geleneksel politika cephesinden A. Çubukçu, D. Perinçek, Tavır, Grup Yorum, Y. Odabaşı vb. 'nin ekseninde olacak.

İkinci grubu, yani egemen kültür sanat ortamında kendini "İstihdam" etmiş ve bu gericiliğe pratik anlamda ortak kesimi (T.Tanyol, S.Bolat, S.Akın vb.) dikkate almıyorum.

Sanat Hareketi Düşüncesi'nin sanat alanının örgütlendirilmesi çerçevesinde temel sorunların tezlerinin oluşturğu tepliğ, katılımcıların bir hareket alanı oluşturmak için karşı sanat pratiği oluşturma amacıyla attıkları ilk adımın metinsel ifadesidir. Bu ifadenin içinde temel tezler sunulmuştur ve metin özellikle vurgulanmıştır ki tebliğ, tartışma öncüllerini barındırıyor.

Bu açıdan, metin bir manifesto biçiminde anlaşılamazdı. Ancak kendisine meşgale arayan ve kendi konumunu realize etmeye alışkın, ister sol politik söyleme sığınsın, ister sistemin egemen kültür sanat ortamının temsilcisi olsun sanatçılar tarafından "işte karşıtın, saldır" biçiminde ele alınmıştır.

Çağrı metnindeki çağrı uslubu, kendini hiç önemsemeyen ve ortaya konan (ortada olan) sorunlar çerçevesinde, karşı sanat pratiği oluşturma yönünde açık, yalın mesajlardan oluşuyor. Öyle ki buna rağmen, metni okuyan ama sürece aktif olarak katılmamış ya da hasbel kader kıyısında ve dolayımında kalmış kişiler de öncelikle metnin üstü kapalı olarak "temsil hakkını" sorgulamaya bunu yaparken de hareket düşüncesindeki zaten tartışılır kabul edilen noktaları da ayrılık ya da karşıtlık gerekçesi haline getirmeye çalışmıştır.

Bunların çok da önemli olduğunu sanmıyorum. Asıl önemli olan tebliğin taşıdığı temel tezler nelerdir önce onu metnin gövdesinden çıkarmak gerekiyor.

Metin, kapitalizmin eleştirisi ile işe başlıyor ve kapitalizme özgü toplumsal formasyonla ortaya çıkan sorunların sanat alanına nasıl taşındığını gös-termeye çalışıyor. Metin burada ekonomi politik tahlil yapmak yerine sözkonusu ilişkinin üstyapısal dinamikler çerçevesinde anlaşılmasına gayret ediyor. Bir sanat bildirisinin politik bir bildiriden farklı olacağı muhakkak. Hatta mümkünse ve gerçekleştirilebiliyorsa, kendi muhalif estetik dili ile bunu yapmalıdır.

Bu dili oluşturamadığı sürece sanat politika ilişkisinde başta dil olmak üzere tartışmalar asla bitmeyecektir ve bitirilemeyecektir. Konu bu

kadar açık ve yalın olduğu halde tebliğin politik tercihlerde bulunmayışı öne sürülerek utangaç bir şekilde politikadan kaçtığı yollu kaba ve asılsız benzetmelerde bulunululuyor.

Doğu Perinçek daha da ileri giderek bildirinin kapitalizme eklemlendiği, felsefesiz olduğu, politika ve partiyi reddettiği, hatta karşı olduğu, medyaya dilekçe yazılmış olduğu gibi garip savlar ileri sürerek, tartışmayı adeta iki parti programı tartışması biçiminde yapıyordu. Periçek'e bunun bir sanat alanı bildirisi olduğu ve parti programı olmadığını anlatamamak kimin sorunu!? Perinçek 1992 tarihinde Kaynak yayınlarınca yayımlanan Parti ve Sanat adlı kitabında sanata bakışını detaylı olarak ele almış bulunmaktadır. Sayın Perinçek bu kitabında sanatçıdan ve sanattan beklediklerini anlatıyor. Sanatçıya politika adına yapması grereken işleri sıralayan Perinçek, alabildiğine reel politikacılık mesleğinin getirdiği öngörülerle sanatçıya "gülün gül ile arttığı" bir dünya özlemini yansıtması gerektiğini yazıyor. (s.8) Perinçek aynı çalışmasında "Devrimci Proleterya partisinin önderliğindeki sanat"tan söz ediyor.

Sayın Perinçek Parti'nin sanat alanındaki önderliğinden neyi kasdettiğini yazılar içinde rastlanacak bolca örnekle veriyor. Komünist ve sanatçı olanlara hiçbir güveni olmayan ve sanatçıya ne yapması gerektiğini buyuran bu yaklaşım 70 yıllık sosyalizm deneyimi ve 1960-80 arası Türkiye'de icra edildiği varsayılan toplumcu gerçekçi sanat pratiği temsil eden yaklaşımıyla Lunaçarskicilik yapıyor. Bu icraatın içinde her türlü popülist-politik söylem kullanılarak, feodal ve burjuva biçimde üretilen bir sanat vardır. İşçi sınıfı, ideolojik olarak ekonomizm dışında sunulmayan bir dünyaya mahkum ediliyor.

Dahası bu sanat, politikanın yedeğinde, egemen yöntem ve söylem içinde üretilerek kendi yatağından kaldırılıyor Mücaviri olduğu bir mezara gömülüyor.

Nitekim o ilişki biçiminde sanat üretenlerin çoğunun, politik yenilgilerin sonunda sanat adına hiçbir ciddi çaba içinde olmadıkları ortaya çıktı. Büyük bir boşluk çarptı yüze. Bir çoğunun parti ve örgüt propagandistliğinden reklam sektörüne tayin çıkarttırdı. Bazıları da popülizm ve sanat mesleğini yeni koşullarda sürdürmeye, medyanın istihdam alanında yer kapmaya yöneldi. Çok azıdır ki politik inançları vechiyle sanat çalışmalarını hala politikanın bir yan sektörü olarak sürdürüyor.

Tüm bunlar açıkça ortadayken sayın Perinçek'in parti öncülüğünde sanat talep etmesi ve partiyi sınıf savaşımı yürütme göreviyle yüklemli görmeyip, görüşlerini mutlak ve tek eksen sayması, bundan sonra ancak biten bir tarihi hatırlatır.

Tartışmalarda Evrensel Kültür dergisinin yayın yönetmeni Aydın Çubukçu da tebliğin ve katılımcıların üzerine politik suçlamalar yöneltti.

Sayın Çubukçu iki pratiği ile de önümüzde duruyor. Birisi politik, diğeri sanat ve kültür çabaları. Sayın Çubukçu'nun ileri sürdüğü görüşleri ile tartışmayı hangi eksende yapacağız?

Çubukçu politik bir tartışmayı zorluyor. Artık geçersiz ve geri diye saydığımız Komüntern'in emperyalizm faşizm ve demokratizm yollu tezlerinden bir türlü kopamamış politik inançları ile mi polemik yapacağız? Bunu yapacaksak politik alanda da büyük bir boşluk var.

Sayın Çubukçu sanat kavramı başlığı altında hiçbir düşünceye başvurmadan tebliği tartışıyor, sınıf hegemonyasından ve emperyalizmden habersiz olmakla suçluyor katılımcıları. Sayın Çubukçu emperyalizmden haberdar etme görevini yerine getirirken niçin kapitalizmi ağzına almıyor?

Siyasal inanışları ile bile çok tartışılır buldu ğum politik argümanı ile, farklı bir alana tepeden bakıyor. Her sayısı bu çelişik ve yanlış anlayışın belgesi durumundaki Evrensel Kültür ortadayken.

Kendi özgün dinamikleri ile etkileşmeleri beklenen iki ayrı alanı, politikanın aracı gören düşüncelerini mi tartışacağız? Nihayet ML politika kendisi için bir amaç değil, tersine kendisi için de, sınıf için de kullanılıp bırakılması kaçınılmaz olan bir araçtır. Bağlı olarak Tavır dergisi ve Grup Yorum'u da bu çerçevenin dışında tutmak mümkün değil.

Özetlemek gerekirse; arkadaşlarla politika mı sanat mı tartıştığımız konusunda netleşmeden, bir çift karşılıklı söz söylemenin olanağı yoktur. Bu olanaksızlıkla geleceğe yönelmenin tüm şansları da ortadan kalkmaktadır.

Bu düşünce tarzıyla ne sanat ürünü ne de estetik sorunu tartışılabilir Tartışmaya bağlı olarak komünist toplum oluşturumuna yönelik devrimci bir sanat pratiği geliştirilebilir. Yeni 70 ve 20 yıllara ihtiyaç kalmamıştır.

Bu arkadaşlar gerek tebliğ ve gerekse katılımcıları politikadan kaçmakla sisteme eklemlenmekle ve siyaset karşıtlığı ile suçluyorlar. Bu suçlamalar onların da sorumlu olduğunu değerli devrimci insanların estetik kaygıları üzerinde kurdukları yanlış politik kavrayışın, komünizmin sanat ve estetik alanındaki gelişimde ihtiyaç duyduğu sistem- dışı ve karşıtı sanat üretim-lerini gelişim haklarını sürekli ihlal etmek anlamına gelir. Ben bu tür düşünce ve davranışta reel -darpolitik rasyonalizasyonun kesimsel çıkar kaygısı görüyorum.

Bu anlamda reel politikaya tüm toplumsal dinamikler tahvil edilerek içi boşaltılarak, politikanın da amaç olarak uyuştuğu bir gelecek düşüncesinden sanatı tasviye etmekle sonuçlanan yanlış bir düşünsel sistematikle karşı karşıya geliniyor.

Çok açıktır ki, sistemin egemen kültür sanat

ortamından kopuş düzlemine denk bir politik kopuş düzlemleme kavuşulmadığı sürece bu tür iddialar boş ve Marksizm dışı kalacaktır.

Böyle bir denk düzlem ise, ancak ve ancak her iki alanın ve başka diğer alanların en az eşitsiz gelişim düzeyinde yetkin bir toplumsal dönüşüm olanak ve olasılığı ile ancak ve ancak kendi özgün dinamikleri uyarınca toplumda sağladıkları özel bir gelişlme sistematiği ile mümkündür.

Bu iddiaya ulaşılamıyorsa, -ki bugün teorik olarak tahayyül edilse bile- aynı kopuş tasarısında buluşmak da mümkün olmaz. Olsaydı, bugün, bu düzeyde politika sanat meselesini başlangıçtan tartışmak zorunda kalmazdık.

Sözkonusu buluşma ancak iki tüm toplumsal etkinlik alanlarının etkileşim ve gelişim yasalarının kendi cinslerinden ifadeleriyle mümkün olur. Oysa geçmiş ve bugün siz gösteriyorsunuz ki bunun önünü açmak kolay olmayacak.

Sayın Çubukçu'nun yönetiminde çıkan Evrensel Kültür dergisi, siyasal bir tarz olan burjuva demokratik yöntemle "Her çeşit sesin yer bulduğu" bir yayın olarak kanıtlamaya çalışıyor kendisini. Biçimsel özellikleri ile burjuva medyanın yarattığı beğeni ölçülerini izlerken, amatör-profesyonel ayrımına varıncaya değin tüm benzer pratikleri de üretmektedir. Aynı dergi bir popülizm hastalığını yansıtırken, estetik kaygıyı burjuva biçimlilikten almaktadır.

Bunun dışında hiçbir estetik kaygı ve sorun taşımayan dergi, üstüne üstlük geri bir politik tebsiti ve versiyonlarını politika alanı dışında bir alan için "perspektif" olarak almaktadır. Sonuç itibarıyla ortaya konan yayın pratiği hiçbir sistem dışı kültür sanat odaklaşması yaratma eğilimi göstermezken, kendisini politikanın bir 'mücavir' alanı olarak görmektedir.

Bu pratik de açıkça; Sayın Çubukçu'nun neye itiraz ettiğini göstermektedir. Politik rasyonalizminin (ister benimsensin ister benimsenmesin) mevcut ilkeleri ile tasvir edilmiş, kendini evrenin merkezine koyan anlayışına, tüm toplumsal süreçleri ve alanları yerleştirme mantığı temel alınıyor.

Sanat Hareket Düşüncesi de tam anlamıyla böyle bir sanat-politika ilişkisinden kopuşu ifade ediyor.

Böyle olunca, hareketin genel nitelikleri ve radikal eğilimleri görmezlikten geliniyor. Dahası politikanın reddedildiği gibi saçma sonuçlar yakıştırılarak kendi konumunu realize ve teorize etmenin klasik politik savlarına sarınılmış olunuyor.

Ne kadar politik ilkelerle ve söylemle eğip bükülse de gerçek değişmez. Değişmediği sürece salt politik alanda verilen mücadeleyle, politik her kayıpla birlikte toplumsal-sınıfsal mücadelelerle onulmaz boşluklar (yaralar) olmaya devam eder.

Tebliğ, uzun uzun egemen sistem ve egemenlik biçimlerini sıralayıp bütünsel bir eleştiriye ulaşmaya çalışırken, komünist felsefenin temel tezlerini çok kez sıraladığı halde, bunları "açık" tanımlar olarak değil, "kaytarmacı" kavramlar olarak göstermek ise tam anlamıyla harekete karşı alınan çok ciddi önyargıcı ve altında makyevel'in bakışları olan bir yaklaşımın ürünü olsa gerek. Ütopyasızlıkla Perinçek tarafından eleştirilen metnin açıktır ki en büyük ütopyası, bilinen en büyük komünist soyutlamanın kendisidir. "Her türlü egemenlik ve eşitsizlik ilişkisi"nin reddi ...

Metnin dili estetik kopuş tasarısı için gerektiğinden fazla politiktir. Bu eleştiriyi Marksistlerin değil de, burjuvaların yapması bir tahlihsizlik olsa gerek!

Tebliğin argümanı indirilmiş politik kavramlar kullanılmadan önemli tarifler içermesine rağmen de bu yok sayılmaktadır.

Bu bir eksiklik ve yönsüzlük değil, tam tersine bir gerekliliktir. Bu sorunun büyük günahı da geleneksel sanat-politika ilişkisindedir.

Tartışmanın bu boyutu ile ilgili olarak ve tebliğ lehine açıkça belirtmek gerekir ki estetik dil eksikliği olduğu da dikkate alınarak yeterince politik argüman da taşımaktadır. Bu anlamıyla tebliğ politikadan kaçışı değil, hatta politik'lerin bile politikalarından gerekli kopuşları sağlamadığı yollu gerçekleri dolayımlayarak ortaya koymuş oluyor.

Oysa, bu kopuş tasarısı karşısında aldıkları tavırla yalnızca yanlış bir tavır almakla, yanlış "ata" oynamakla kalmıyor, politik inanaçlarının temsil düzeyini de ortaya koyarak aynı düzlemde buluşamadıklarını göstermiş oluyorlar.

Temel tezleri itibarı ile tebliğ, önerdiği kopuş tasarısı üzerinde gelişmeye zorunlu ve yazgılıdır. Bu anlamıyla tebliğ Türkiye'de başka bir örneği olmayan ve kendi geleceğini sınanması ile ortaya çıkacak yeniliğin habercisi niteliğindedir.

Ne politik çarpıtmalara ne de egemen sisteme ve kültür sanat ortamına entegre olmuş sanat uğraşçılarının "Yeni sosyalist gerçekçilik" gibi iki farklı uçgörüngüsü ile sergiledikleri eleştirilere takılmayacağını sanmıyorum.

Böylece tebliğ ve katılımcıları bekleyen sürecin ve muhataplarının çerçevesi de ortaya çıkmış oluyor.

Bunun yanında tebliğ'de eleştirilmesi ve düzeltilmesi gereken bazı ifade ve tanımlamalar var. Bunları tebliğin temel işlevi ve ana çerçevesiyle ilgili olarak hareketin örgütlenme sürecininde ortaya çıkacak gelişmelerle birlikte ele almaya çalışcağım.

Sosyalizmin osmanlı'ya girişi

ORHAN CEMİL

Sosyalizm düşüncesi Osmanlı Devleti'ne geç mi girmiştir?

Sanılanın aksine bu yazıda iddia edileceği üzere, sosyalizm bu topraklara geç girmemiştir.

Bunu ortaya koyabilmek için iki noktaya açıklık getirmek gerekmektedir. Hangi tarih giriş olarak alınacaktır? İkincisi, zamanlama için referans noktamız nedir?

Sosyalizm, 1848 Devrimlerinin ardından, marksizm adıyla, 19. yüzyılın ikinci yarısında bir politik akım olarak tarih sahnesine çıktı. Bu kesitte 1871 Paris Komünü deneyimi yaşandıktan sonra, 20. yüzyılın ilk çeyreğinde marksizm, Rusya'da leninizm olarak iktidarı aldı.

Kıta Avrupa'sında yükselen sosyalist düşünce, Balkanlara 19. yüzyılın sonlarına doğru yayılmaya başladı. Bulgaristan'da 1891, Romanya'da 1893 yılında sosyalist partiler kuruldu.

Öyleyse, sosyalizm düşüncesinin 19. yüzyıl sonlarıyla, 20. yüzyılın başlarında Osmanlı Devleti'ne girişi beklenmelidir.

19. yüzyılın son çeyreğinden 20. yüzyılın ilk 9 yılına kadar olan dönem baskıcı Abdülhamit dönemine denk düşüyor. 1876 yılında I. Meşrutiyeti ilan ederek tahta çıkan Abdülhamit, ardından buna son vererek, mutlak iktidarını kurmuştur.

Yine, 19. yüzyıl, Osmanlı İmparatorluğu'nun toprak kaybının devam ettiği ve durdurulamadığı bir yüzyıldır.

Çökmek üzere olan imparatorluğun aydınlarının tek derdi ise, devleti kurtarmaktı. Ancak gayrı - müslim ve gayri - türk unsurlar için böyle bir sorun olmadığı gibi, bağımsız temel amaçtır. Böyle bir durumda, gayri - müslim unsurlar sosyalizmi daha erken keşfediyor. Kendilerini devletle özdeşleştirmeyen bu unsurlar, sosyalizmi bir kurtuluş reçetesi yapıyor.

İşte bu nokta, Osmanlı aydınının sosyalizmle olası bir erken temasını engellemiştir. Çünkü sosyalizm kendine başkaldıran ulusların Kurtuluş programı olarak karşısına çıkmıştır.

Ermenistan'ın kuruluşu ve Ermenilerin kurtuluşu için mücadele eden Hınçakyan Komitesi (Komite merkezi İstanbul'dur) 1887' de, Taşnak ise 1891'de kuruldu. Taşnak, eylemde narondikleri örnek almakla birlikte, her iki örgüt de Marksizmi kendi programları yapıyor, şiddeti politik bir silah olarak Osmanlı Devleti'ne karşı kullanıyor ve örgütlülüğünü buna göre düzenliyor. (1)

Bu örgütlerin mücadeleleri, sonraki yıllarda Osmanlı Meclis-i Mebusanına sosyalist Ermeni mebusları girmesini sağlamıştır. Ayrıca daha 1888 yılında Komünist Manifesto İstanbul'da Ermenice basılmak istenmiştir. "Komünist Manifest' in 1888 tarihli İngilizce basımı için, Engels'in yazdığı önsöze göre: birkaç ay önce (önsöz 30 ocakta yazılmıştır) İstanbul'da hazırlanan Ermenice bir manifest çevirisini, başvurulan matbaa, Marx'ın adını taşıyan bu kitabı yayınlamaktan korktuğu için geri çevirmiş; çeviriyi yapan da Manifest'i kendisi yazmış gibi bastırmayı kabul etmemiştir." (2) Bu olay, hem Abdülhamit baskısını, hem de sosyalizm düşüncesinin bu toprakları zorlayışını, Ermenilerin Marksizme ilgisini açıklaması bakımından önemlidir.

Bu yıllar, 19. yüzyılın son çeyreği ile 20. yüzyılın ilk yılları, Osmanlı aydının, çökmek üzere olan devletini kurtarmakla Aldülhamit'ten kurtulmayı temel mücadelesi yaptığı dönemdir. İttihat ve Terakki'nin önderlik ettiği geniş muhalif cephede, her çevre yer almaktadır.

Mücadele, 1908 Burjuva Devrimi ile sonuçlanıyor. Abdülhamit, II Meşrutiyeti ilan ettikten bir yıl sonra tahttan indiriliyor. 1908 Meşrutiyeti ülkede, görece, uygun bir zaman diliminde bu topraklara girmiştir. Gayrı - Müslim ve gayri - Türklerden başlayan bu giriş, Batıdaki düşünce akımlarını ve bilimsel, teknik gelişmeleri belli bir süreyle geriden izleyen Osmanlı aydınını 1908 Meşrutiyeti'nden sonra harekete geçirmiştir.

Osmanlı Devleti'nde ilk "Sosyalist" adını taşıyan parti, Osmanlı Sosyalist Fırkası, Eylül 1326 (1910) tarihinde kurulmuştur.

Bu partinin "Sosyalist'liğini, özelliklerini ve kuruluş öyküsünü anlatmaya geçmeden önce cevaplandırılması gereken bir soru daha var: Osmanlı Sosyalist Fırkası (OSF), hangi alt yapının, hangi sınıfsal hareketliliğin, hangi birikimin üstüne gelmiştir?

Osmanlı Devleti'nde sanayileşme, 19. yüzyılın başlarından itibaren kurulmaya başlayan fabrikalarla, tohum halinde gelişmeye başlıyor. İlk işletmeler, devletin taleplerini karşılamak için kurulan fes, bez, deri, silah ve mermi fabrikalarıdır. Tersaneler, demiryolları, tramvaylar, maden ve tütün işletmeleri, önemli sayıda işçinin istihdam edildiği kuruluşlar olmuştur.

Osmanlı Devleti'nde ilk işçi eylemlerinin, makinalı üretime tepkinin bir ürünü olan makina kırıcılığı olduğu kabul edilebilir. 1845 yılında çıkarılan Polis Nizamnamesi, işçi eylemlerni önlemeyi hedeflemiştir. İlk grev 1863 yılında Ereğli Kömür Madenlerinde gerçekleştiriyor.

İşçi eylemlerinde Selanik başlatıcı oluyor. Oradan İstanbul'a ve diğer kentlere sıçrıyor. Eylemlerde gayr-ı müslimler ve yabancı işçiler daha aktif olmuştur. Demiryollarında, tersanelerde ve diğer işletmelerde çalışan yabancı işçiler, geldikle-

ri ülkelerden getirdikleri siyasal deneyimlerini Osmanlı işçisine aktarmışlardır.

Eylemler ve grevler, ekonomik amaçlı yapılmıştır. Ücret artışından da öte, alınamayan maaşlar için eylemlere başvurulmuştur. Burada, batmak üzere olan Osmanlı Devleti'nin işçi üçretlerini bile ödeyememesi ve onlara sosyal mücadelenin yolunu açması ve zorlaması, paradoksu yatmaktadır.

Eylemler, geçici birlikler, grev komiteleri ve derneklerce koordine edilmiştir.

1872'de başlayan grev dalgası çeşitli aralıklarla 1886 yılına değin sürdü. 1886-1902 arasında bir hareketlilik gözükmemesinde kuşkusuz Abdülhamit baskısı belirleyici olmuştur. 1894'te İstanbul'da kurulan Amele-i Osmani Cemiyeti, ilk işçi örgütü kabul edilmektedir. Harbiye işçilerince Tophane'de kurulan gizli örgüt, işçileri örgütlemeye ve Abdülhamit istibdatına karşı ayaklanmaya çağırmıştır. Yöneticileri bir süre sonra tutuklanmıştır. (3)

II. Meşrutiyetin ilanından iki ay sonra, Rumeli'de başlayan grevler başta İstanbul olmak üzere, birçok yere yayılmıştır. Grevlerde belirgin bir nitelik ve nicelik değişimi görülüyor. İşçiler üçret artışı ve daha iyi yaşam koşulları için uzun süreli grevler yapmışlardır. Grevler, yerli ve yabancı sermayeyi ürkütünce, 25 Eylül 1324'de (8 Ekim 1908) Tatil-i Eşgal Kanun-u Muvakkati (Geçici grev kanunu) çıkarıldı. Bu, İttihat ve Terakki'nin, işçiler nezdinde itibarını yitirmesinin de başlangıcı olmuştur. Bu kanun ile, pek çok iş kolunda sendika kurma ve grev yapma yasağı getirilmiş ve uygulamalara ağır cezalar verilmesi hükme bağlanmıştır. Bir süre sonra çıkarılan Tatil-i Eşgal Kanunu ise daha ağır hükümler içermiştir. Bu dönemdeki sendikalı - örgütlü işçi sayısının 125.000 - 150.000 arası olduğu sanılmaktadır. Yine bu dönemde, 100.000'i aşkın işçi greve çıkmıştır. Tülbentçi işçi kadınların grevi de, kadınların yaptığı ilk grev, bu dönemde yapılmıştır. (4) Grevlerde ve örgütlenme çalışmalarında Bulgar, Ermeni, Rum ve Yahudi işçiler daha etkili olmuşlardır.

Sosyalizm düşüncesinin tanıtılması, bu konuda fikir mücadeleleri yapılması anlamında, OSF öncesi bir çaba yoktur. Avrupa'daki mücadele ve tartışmalar gazetelere haber konusu yapılmışsa da genellikle takınılan tavır negatif olmuştur. Beşir Fuad ve Abdullah Cevdet, materyalizme yakın yazılar yazmışlar, ancak bunu tutarlı bir biçimde ve Sosyalizm düşüncesi ile kaynaştırarak sürdürememişlerdir. Bu konuda ilk ciddi yazılar felsefeci yanı ağır basan, Türkiye'de ilk ciddi felsefe derigisini çıkaran Baha Tevfik'ten gelmiştir. Baha Tevfik'in yazıları, sosyalist temaların yanı sıra anarşist ve nihilist ögelerde taşımıştır. Ancak Baha Tevfik, sosyalizm düşüncesine hakimiyeti, ilk kurulan örgüt OSF'na yakınlığı ve yazdığı yazılar ile etkili bir aydın olmuştur.

1908 sonrası oluşturulan Meclis-i Mebusanda sosyalist ya da sosyalist eğilimli mebuslarda bulunmuştur. Mecliste, işçi sendikal sorunlarının tartışıldığı 80. toplantıda (13 Mayıs 1325 - 62 Mart 1909) ilk kez Sosyalizm sözcüğü telaffuz edimiştir. (5) Gayr-ı müslim mebuslar işçi hakları, özgürlükleri konusunda duyarlı davranmışlardır.

Bu açıklamadan sonra OSF'nın kuruluş öyküsüne geçebiliriz.

Sonradan OSF'nı kuracak çevrenin önderi, İştirakçi ya da Sosyalist namıyla bilinen Hüseyin Hilmi'dir. Hüseyin Hilmi önce İzmir'de "İZMİR" ve "Serbest İZMİR" gazetesini çıkarıyor. Meşrutiyet'ten sonra çevresinde oluşturduğu grupla 26 Şubat 1910 tarihinde "İştirak" adlı bir yayın çıkarmaya başlıyor. Ancak bu çevre, ağır baskılar altında bir dergi kapatılınca bir diğerini çıkartmak zorunda kalmıştır. Araştırmacı

Mete Tuncay'ın yayınladığı belgelere göre bu yayınlarda seviyeli - seviyesiz yazılar yan yana çıkmıştır. İştirak, İnsaniyet, Sosyalist ve Medeniyet isimli yayınlarla mücadele sürdürülmek istenmiştir. (6)

Osmanlı Sosyalist Fırka'sı H.Hilmi öncülüğündeki bu çevre tarafından 1910 yılında kurulmuştur. Siyasal partilerle ilgili değerli çalışmasında Prof.Tunaya, belirlediği kurucu ve yöneticileri şöyle veriyor: Hüseyin Hilmi, Namık Hasan, Pertev Tevfik, İbnül Tahir İsmail Faik, Baha Tevfik, Hamit Suphi Beyler. (7) 1952 yılında, yaşayan tanıklara da başvurularak verilen bu isimler eksik ve tartışmalıdır. (*)

Bu topraklarda, ilk "Sosyalist" sıfatını taşıyan bu fırkanın özellikleri nelerdir?

1. Osmanlı Devleti'ne OSF ile giriş yapan Sosyalizm akımı geç kalmamıştır. Ancak 1908 Meşrutiyet ortamının sağladığı görece ve geçici hürriyetçi dönemde, bu giriş, sessiz sedasız ve çok cılız olmuştur. Bu nokta önemlidir.

Bir toplum sosyalizm ile tanışıyor ama bu tanışma kendisinden beklenen etkiyi, patlamayı yaratmıyor. Bu birinci noktadır. Bu durumun bu güne sarkan sonuçları vardır. Sosyalizm bu ülkeye cılız girmiştir.

2. Eğer OSF'nın hangi ülke sosyalizminden etkilendiğine, hangi ülke kanalından girdiğine bakarsak, bu ülkenin kuşku bırakmayacak şekilde Fransa olduğunu görürüz. Bu şaşırtıcı değildir. Osmanlı aydınının mültecilik toprağı Fransa'dır. Fransa hem Osmanlı aydını için bir kültür, sanat mekanı, hem de İstanbul yaşamına etkisiyle bir ekol olmuştur. Fransız Sosyalist Partisiy'le kurulan ilişkiler, Jaures ile yazışmalar, Paris'te şube açma, bu şube aracılığıyla II. Enternasyonelle ilişkileri yürütme, yayınlara Fransızca yayınların isimlerini koyma, parti taraftarlarına Fransız yayınlarını salık verme, bütün bunlar, OSF'nin Fransız Sosyalist Partisi ve dolayısıyla Fransız Sosyalizminden etkilendiğini göstermektedir. (* *)

3. OSF, bir birikimin üstüne kurulmuş fırka değildir. Toplum, sosyalizm cereyanı ile tanışmamıştır. Ülkede bir tartışma platformu, bir fikir kavgası yaşanmamıştır. Bu yanıyla bakıldığında OSF, bir erken doğum olarak bile değerlendirilebilir. Doğan varlık, cılızdır; yaşayıp yaşamayacağı belli değildir, varlık koşulları yeter-

---

(*) Bkz, M.Tuncay, agy, s.31 ve ilgili dipnotlar.Bkz, Sosyalizm Ansiklopedisi, Baha Tevfik ve Siyasal Düşünüşü. Mehmet Ö.Akan s. 18141-1815

(* *)Fransızkanalıyla giren OSF'nın ardından Mütareke yıllarında ikinci kanal Almanya'da açılıyor. Bu kanalda Spertakist eğilimli-Kurtuluş-giriyor. Kurtuluş, OSF'na göre daha teorik, devrimci ve tutarlıdır. Üçüncü kanal ise, en etkili kanal oluyor; Rusya'dan Ekim Devrimi rüzgarlarıyla gelen TKP. İinci ve üçüncü kanal, bir müddet sonra TKP'de birleşmiştir.

sizdir. Ancak OSF'nin pozitif yanı da budur. Eksikli ve yetersiz de olsa, bu topraklara sosyalizmi sokmuştur. Nitekim OSF, sonraki yılların etkin ve mücadeleci Türkiye Sosyalist Partisi'ni doğurmuştur.

4. OSF, reformist bir partidir; ideolojisi, programı, teorisi devrimci olmaktan uzaktır. Sosyalizmi nasıl kuracağı, iktidarı nasıl alacağı, hangi sınıflara dayanacağı, mücadele araç ve yöntemleri açıklanmamıştır. Kuruluş beyannamesi ve 22 maddelik programı incelendiğinde (8) OSF'nın niteliği ortaya çıkarılabilmektedir. Bu programda OSF'nın hedeflerinin; basın ve demokratik haklar ve taleplerin yanısıra grev-sendika kanularının kaldırılması, eğitimin parasız olması, haftada birgün tatil, sekiz saatlik iş süresi, çocukların çalıştırılmaması, bir işçi bakanlığı kurulması, her türlü tekelin kaldırılması gibi talepler olduğu görülmektedir. Temel politikası, işçi ve yoksul halkın daha rahat yaşaması için mücadele etmektir.

5. Sosyalizm, bir yeni düzendir; her yanıyla devrimcidir. Böyle bir "meslek" ilk defa gireceği topraklarda uygun koşul aramaz. Koşulların elverişsizliği, öznel gücün önemini arttırır. OSF ile bu topraklara giriş legal yollardan olmuştur. Neden sosyalizm illegal bir akım, örgüt, fırka olarak girmemiştir? Abdülhamit baskısı, Avrupa'daki Osmanlı gençleri, niceliği ve niteliği gelişen bir işçi sınıfı, illegal bir sosyalist örgüt için yeterlidir. Çok ulusluluktan kaynaklanan çeşitlilik vardır. Fakat bu elverişlilikler illegal bir giriş yaratmamıştır. Oysa aynı dönemde illegal kurulan ve şiddeti politik bir araç olarak kullanarak iktidara yürüyen İttihat ve Terakki örneği de vardır.

OSF, legal bir parti olmuş; legalliği onu düzen içi yapmıştır. Çünkü OSF'nın gizli bir yanı yoktur. Sosyalizm, bu topraklara, legal girmiştir.

6. OSF'nın legal bir parti olması, belki onun için tek açıklayıcı özellik olmayabilir; ama bunun yanında OSF, aynı zamanda uzlaşmacıdır. Yıkılmak üzere olan bir imparatorluğun "sol" yelpazesini süslemiştir. Hürriyet ve İtilaf Fırkası gibi gerici bir parti ile dirsek temasına geçmiş; fırka kapanmaya doğru giderken birçok elemanını da bu fırkaya kaptırmıştır.

7.OSF, sosyalist bir örgüt yapısı oluşturamamıştır. Örgütlendiği yer de nicelik olarak oldukça azdır. Selanik Klubü dışında, açıldığı kesin olmayan Galata Klubü dışında şube açamamıştır. İşçilerle, sendikalarla ve diğer işçi kuruluşu ve dernekleriyle organik bağlar kuramamıştır. Fırka'nın bir Paris şubesi açılmış ve bu şube aracılığıyla Enternasyonal ile ilişkiler kurulmuştur. Paris şubesi, yayınladığı program ile merkezden daha yetkin bir belge ortaya çıkarmıştır.

8. Fırka'nın en zayıf yanı, teorik çalışmaları olmuştur. Sosyalizm en büyük gücünü teorik yanından alan bir akımken, OSF bu halkayı yakalayıp işleyememiştir. Kaba bir işçi yakınlığı ve yoksulluk propagandasının ötesine geçememiştir. Program, beyanname, çözüm önerisi, sosyalizm perspektifi içermemiştir. Genellikle tercüme yazılar yayınlanmış, çok zamanda bunlar adaptasyon düzeyinde kalmıştır. Bundan dolayı Parti, çökmekte olan imparatorluğu, gelişmekte olan işçi ve kurtuluş hareketini değerlendirememiştir. Prof. Tunaya, Mebusandaki sosyalist parlementerlerin, sosyalizme daha vakıf olduğunu aktarmaktadır. (9) İslamla zorlama uyuşma arayışları, sosyalizmin tarihi ile ilgili bilgisizlikler, sosyalizmin yaratıcı ve geliştirici yanına ters düşmüştür.

9. Partinin kurucuları ve yöneticileri kadro düzeyine uzak insanlardır. OSF, ne ciddi bir kadro tarafından kurulmuştur; ne de ciddi bir kadro hareketi yaratabilmiştir.

OSF'nı kuran çevrenin önderi konumundaki Hüseyin Hilmi, teorik yanı yetersiz, örgütlenme yeteneği güçlü bir şahıstır. Bu yanı, özellikle T.S.P. ile açığa çıkmıştır.

Bu döneme ilgili anı bırakan şahıslar, İştirakçi Hilmi'ye olumsuz yaklaşma eğilimindedirler. Onun Baha Tevfik'in bir oyuncağı olduğunu söyleyenler bile bulunmaktadır. (10)

Baha Tevfik'in felsefeye, sosyalizme daha vakıfolduğu, teorik bir yanının olduğu kuşku götürmüyor. Ancak, İştirakçi Hilmi, örgütçülüğü ile ondan ayrıdır. Ayrıca, Baha Tevfik, OSF içinde etkin bir yerde olmamıştır.

Hilmi'nin örgütçü ve inançlı bir sosyalist olduğundan kuşku duyulmamalı. Ancak, onun bilgisiz, sekter, kariyerist olduğu da kabul edilmelidir.

OSF içinde bir diğer göze çarpan şahıs, Paris Şubesini kuran Refik Nevzat'tır. Bu şahıs, sonraki yıllarda daha da netleşen tutarsız kişiliğiyle çeşitli eğriler çizerken, bir ara da OSF'na kapılanmıştır. ancak inançlı bir sosyalist olmamıştır.

Çeşitli kaynaklarda Mustafa Suphi'nin de 1910 yılında OSF'na girdiği iddia edilse de, bunu doğrulayan hiçbir belge, bilgi yoktur.(11) Aksini gösterecek bir çok bilgi ise gün ışığına çıkarılmıştır. (12)

Sonuç itibarıyla OSF, kadrosuz bir hareket olmuş ve yeni kadrolar da yetiştirememiştir, kazanamamıştır.

OSF, İttihat ve Tekki'nin ağır baskısı altında Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nca yutulmuştur. H. Hilmi ise sürgüne gönderilmiştir. Paris Şubesi de Hürriyet ve İtilaf fırkasına kurucu olarak katılmıştır. (13)

OSF, çeşitli eksikleri ve yanlışlarıyla da olsa, bu topraklara sosyalizm "mesleğini" getirmiş partidir. Bu giriş etkisini, Mutareke döneminde TSP ile kendini göstermiştir.

TSP ise çeşitli çalkantılar sonucu tarihe karışırken TKP'ne bir miktar kadro aktarmıştır. Önemli olan budur: OSF ile başlayan mücadele buharlaşmamıştır.

Notlar:

1. Prof. Tarık Zafer Tunaya, **Türkiye'de Siyasal Partiler**, 1. Cilt, İst. sf. 668 sayfa, 568-570
2. Mete Tunçay, **Türkiye'de Sol akımlar,** I. Cilt, BDS Yayınları, 1991, İst. 4. basım, sf. 25
3. Osmanlı'daki işçi hareketleri ile ilgili bilgiler, **Sosyalizm Ansiklopedisi**'nden derlenmiştir. Bkz. Cilt 6
4. Mete Tunçay, **age.** sf. 29-31
5. Tunaya, **age.** sf. 249-250
6. Tunaya, **age.** sf. 31-33
7. Tunaya, **age.** sf. 247
8. Tunaya, **age.** sf. 256-258
9. Tunaya, **age.** sf. 249-250
10.Tunaya, **age.** sf. 247
11.Merdan Yanardağ, **Türk Siyasal Yaşamında Kadro Hareketi**, Yalçın Yayınları, 10. basım, haziran 88, İst. Sf. 94
12. Mete Tunçay, **age.** sf. 98-99 ve ilgili dipnotlar.
13. Tunaya, **age.** sf. 255

Şiirler dönmez ama...

Z. NEDRET AYDIN

Geçmişteki beraberliğimiz bugünlere de taşıdığımız bir dostum, eski günlerden söz ederken mahzunlaştı birden.

Şiir okuduğumuz geceleri hatırladım, dedi. Bir araya geldiğimizde hava hep kararmış olurdu. Birimiz şarabın tıpasını çıkarırken, bir yandan nemli birinci sigarası dağıtırdı birimiz. Artık yaprakları dağılmak üzere olan şiir kitapları da çıktımı, paltonun cebinden, gece başlardı. Ve odanın her yerine bomba gibi düşerdi dizeler:

Kavgan ve hürriyetin
Türküsünü söylemek istiyorum
Gür bir akışla akacak kan
Eşitliğin türküsünü söylemek istiyorum
Halklar adına yükselen sancağın
Sadeliğin, inceliğin, onurun
Türküsünü söylemek istiyorum
Onun türküsünü, Guevara'nın...

Sustuk... Suskunluğum sürerken dilinde, sitemkar bir şekilde sordu dostum:

"Biz içindeyiz mücadelenin, ya o şairler şimdi nerede?"

Ona o an bir şey söylemedim ama, o günlerle bugün arasında götürüp getirdi söylediklerini...

15-16 yaşında gençlerdik. "Eylül" öncesini solumuştuk ama yaşamamıştık. Karanlık günlerdi içinden geçtiğimiz. Az ışıklı mekanlarda kısık sesle konuşurduk. Yalnızdık. Yeneceğimize olan mutlak inancımız ve o günleri yaşamak isteğimizdi bizi ayakta tutan.

Bugün seviştik, yürüyüşe katıldım sonra
Yorgunum, bahar geldi,
silah kullanmayı öğrenmeliyim bu yaz
Kitaplar birikiyor, saçlarım uzuyor
her yerde gümbür gümbür bir telaş
Gencim daha, dünyayı görmek istiyorum,
öpüşmek ne güzel, düşünmek ne güzel,
bir gün mutlaka yeneceğiz!

Gazetede gördüğüm bir ilanıyla ulaştığım Dönemeç, o güne değin karşılaşmadığım bir şairle tanışmamı sağlamıştı. Sonra ders kitaplarının arasına karıştırarak satın aldığım tozlu kitaplar: Tutuklunun Günlüğü, Böyle Bir Sevmek.

Hadi sen git yağmur bastırmadan
ben sana gelirim
sendikacı osman'ı bilirim (militan)
ölüsünü bulmuşlar
hadi sen git beni yalnız bırak
bu akşam iyi değilim.

Ve sonra Yazko'dan postayla satın alınan, az sayfalı, küçük boyutlu, ceplerimize rahatça sığıveren, kapağında yumruk gibi bir güvercinini anımsadığım, Bir Gün Mutlaka...

Şiirlerle birbirimize tutunduğumuz yıllardı. Umudumuz, öfkemiz, sevincimiz, hüzünümüz onlarla dile gelirdi.

Kötü şey uzakta olmak
Dostlarından, sevdiğin kadından
Yasaklamak bütün yaşatılan
Seni tamamlayan acından
Ama bir devrimciyi haklı kılan
Biraz da acılardır unutma

Unutmadık. Gelecek güzel günlere umudumuzu yitirmeden, bütün acılara ve yalnızlığımıza katlandık. Oysa onlar? Bizi ayakta tutan, direnç katan, bugünlere taşıyan, şiirlerin şairleri şimdi nerede?

Kötü şey uzakta olmak; Yurtdışında gelip bir belediyenin kültürle ilgili dairesine başkan olmak...

Kötü şey uzakta olmak; TV ekranlarından 'günaydın Türkiye, bugün nasılsın' demek..

Kötü şey uzakta olmak; dışına düşünce mücadelenin, devletin sanatçısı olmak...

Kötü şeydir: Uzlaşmak

Şairler ve şiirleri. Ve de yaşamları. Bir Nazım'ı, bir Neruda'yı büyük şair yapan şiirleriyle beraber biraz da yaşamları değil mi?

Şiirler, atları değil binenlerin, düşünce başını bekleyen, sadık: arkalarına bakmıyorlar bile.... Sanat'ın bir yanı da bu değil midir? Üretildikten sonra bağımsız bir nesne olması....

Elbette bu yüzden pişman değilim, o şiirleri okuduğumuz için. Şimdi bile yeri geldikçe bağırıyorum:

o sözler ki bir kere çıkmıştı ağzımızdan
uğruna asılırız.

Ya onlar? Şimdi pişmanlar mı, o şiirleri yazdıklarına? O şiirlerle darwin'ist süreçleri atlatanları görüp?

Arkadaşlarıma dönüyorum. Kendi iç hesaplaşması, sorusuna yanıt olsun diye aktarıyorum:

"Şiirler dönmez ama..."

"Halkların kardeşliği , enternasyonalizm ve sınıfsız toplumun oluşturulabilmesi için, her türlü egemenlik savaşına karşı mücadele edenlerle, kurtuluş bilinciyle, eylemiyle birlikte olduğumuzu vurgulamak istiyorum. ***(Bosna-Hersek-Abhazya /Azar Gök / sf. 6)***

"Kürdistan'daki ulusal kurtuluş mücadelesi sadece Türkiye'yi değil, "yeni ortadoğu düzeni" kurmak isteyen emperyalizmi de zorluyor. Bölge emperyalizmin yeni stratejisi için sıcak günlere gebe. Herhangi bir macera bir anda bölge halklarının kaderini değiştirebilir." ***(Şah Mat Olacak / S.Önal / Sf. 15)***

"Ulusal bir bilincin ve kurtarılmış topraklar reel olanağının başarıyla yaratılmasıyla Kürt ulusal hareketi, artık yalnızca kendi bölgesi için değil, zorunlu olarak Yakın-Doğu için de politik sorumluluğa sahiptir." ***(Yeni Güçler Yeni Perspektifler / Ellen Hauser / Sf. 16)***

"Kürt dinamiği tek başına Türkiye devrimini taşıyamaz. Tersine, eger Türkiye devrimi gelişemezse ulusal harekette devrimci önderliği ve cizgiyi korumak objektif olarak güçleşecektir. Bu noktada hareketin ulusal özelliğinden gelen sınırları görmek ve kolayci çözümlere bel bağlamamak gerekiyor." ***(Sosyalizm Bayrağıyla Sınıfa / Haluk Yurtsever / Sf. 19)***

"İdeolojik politik düşüncelerin yaşama geçirilmesi, örgütselliğin ete kemiği bürünmesi ve mücadelenin geliştirilmesi her şeyden önce insanla olacaktır ve devrimcilerin en büyük sermayesi insandır." ***(Yeni İnsan Sosyalıst Ahlak / Engin Kunter / sf. 21)***

"Gençliğin siyasallaşması ve siyasal-sınıfsal mücadelede örgütlenmesi ya da eylem alanı bulması politik bir sorundur, bunun araçları ve yöntemleri de öngörülen politik eylemin araç ve yöntemleridir. İster ünüversite ister başka kurum ya da alanda gerçekleştirilsin böyledir." ***(Üniversite Kökten Sorgulanmalı/ M.Karasenirli / Sf. 27)***

"Çok açıktır ki, sistemin egemen kültür sanat ortamından kopuş düzlemine denk bir politik kopuş düzlemin yaratılamadığı sürece politikacı da çok bilen olamayacak. Bunu teorik olarak dahi iddia edemiyorsanız bugüne söylenmiş sözleriniz dünde kalacaktır." ***(Sanat Hareketi Tartışmaları, Çubukçu-Perinçek Eleştirisi / Mesut Hastürk / sf. 41)***

"Sosyalizm bir yeni düzendir; her yanıyla devrimcidir. Böyle bir " meslek" ilk defa gireceği topraklarda uygun koşul aramaz. Koşulların elverişsizliği öznel gücün önemini arttır" ***(Sosyalizmin Osmanlı'ya Girişi / Orhan Cemil / Sf. 45)***

"THKP-C'liler ve onlarla birlikte THKO'lular devrimci hareketimizi bugün yeniden canlandırması gereken çok önemli moral değerler yarattılar. Emekçi halkın davası için ölümü göze alabildikleri gibi, genel çıkarı, topluma hizmet duygusunu her türlü kişisel çıkar kaygılarından önde tutan bir davranış da sergilediler." ***(Dünden Bugüne Türkiye Solu 3 THP-C, THKO / Haluk Yurtsever / Sf. 29)***